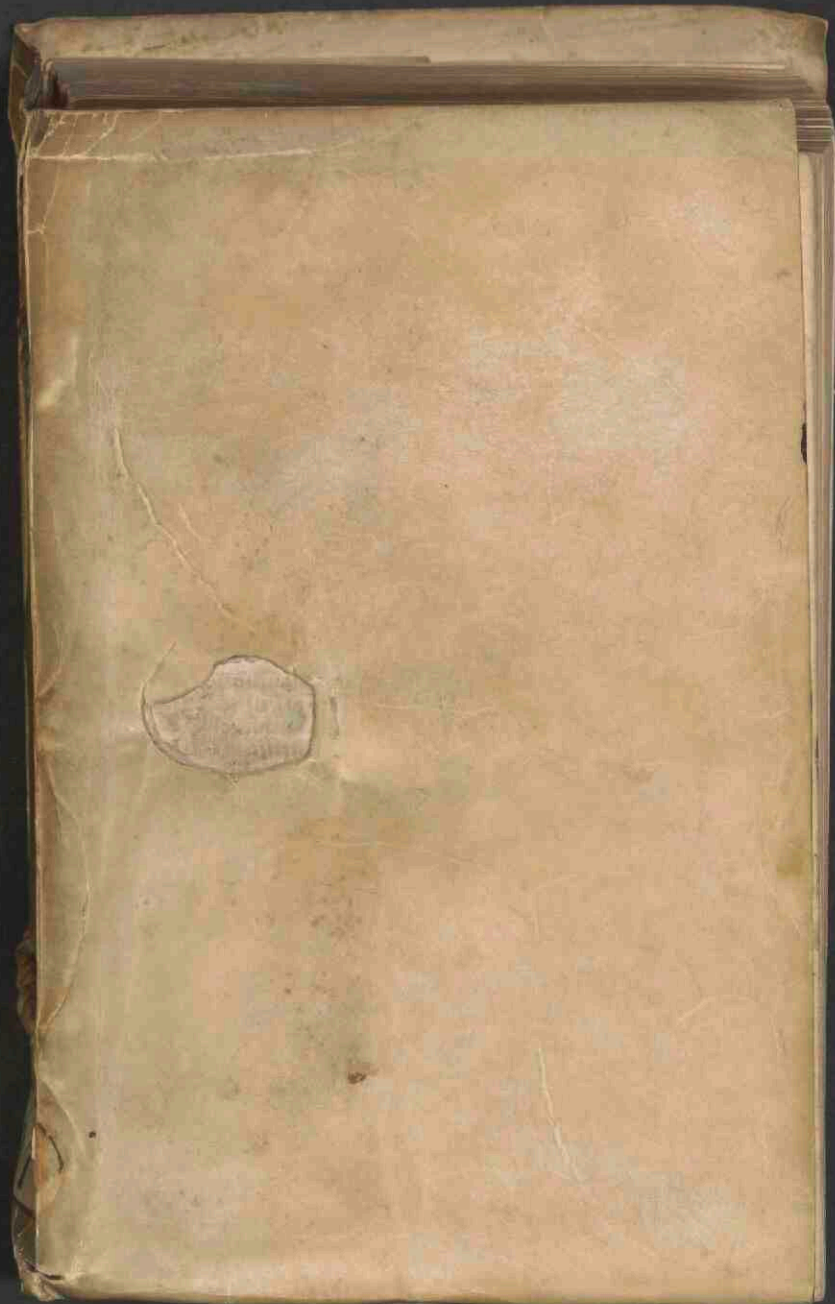

**In hoc opusculo continentur tres artis grammaticae authores
oppidoq[ue] vetusti, ut quos Priscianus in opere de arte
grammatica non semel citat, Asper Junior, Aelius Donatus in
arte secunda, & Phocas**

<https://hdl.handle.net/1874/423197>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

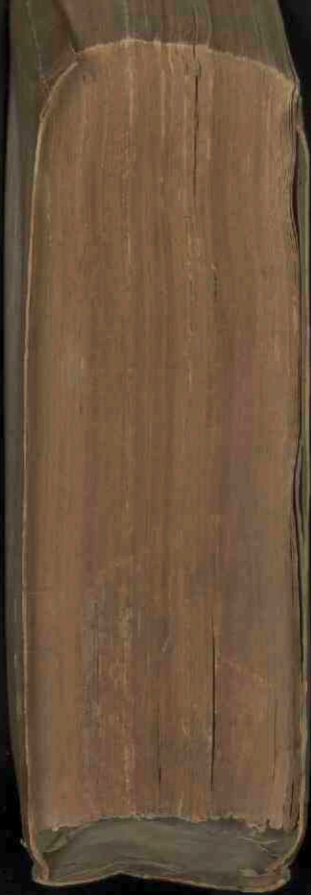
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

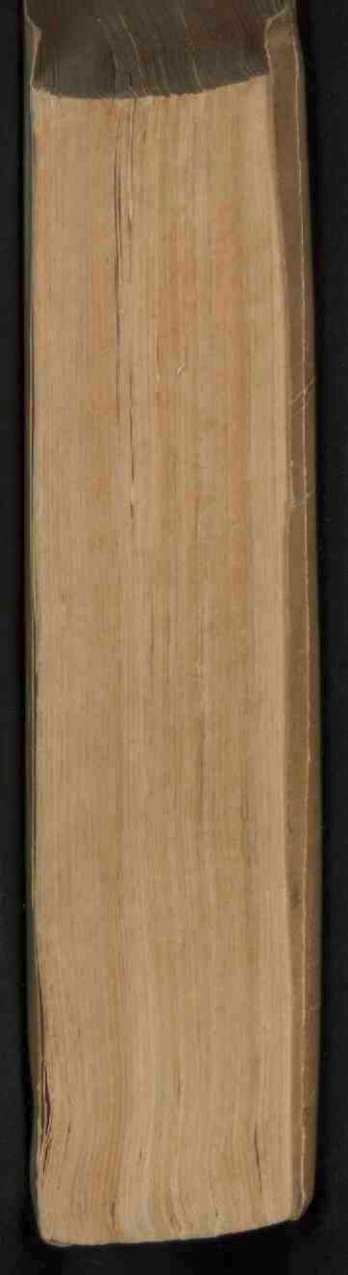
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

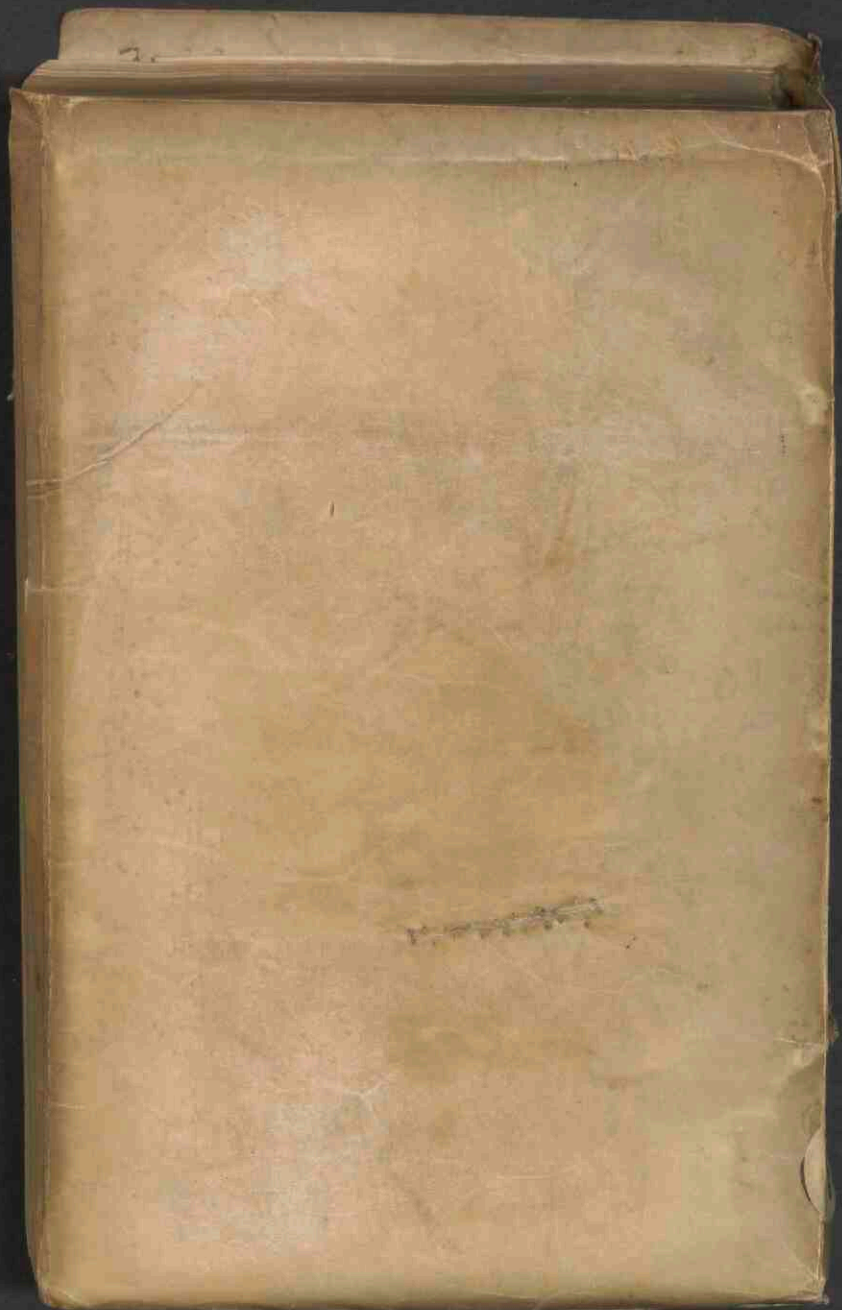
X. oct.

397

112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

N 90. 2.

IN HOC

OPVSCVLO CONTINEN-
TVR TRES ARTIS GRAM-
maticæ authores oppidoq̄ uetusti, ut quos
Priscianus in opere de arte grammatica
non semel citat, Asper Iunior, Aelius Do-
natus in arte secunda, & Phocas, nuper
per Ioannem Casarium exactissime casti-
gati, ac nunc per eundem denuo recog-
niti, præterea ab eodē ipso scholijs
passim adiectis illustrati lo-
cis uidelicet obscu-
rioribus.

Ex dono Buchelii

Anno M. D. XXVII

¶ Quem morem instituendis pueris præceptores
obseruare debeant, ex Chrysoſtomo in quadam in
Matthæum homilia, & ex Horatio in arte poetica.

Bonarum artium præceptorib. hic mos eſſe de-
bet, ut cum pueros doctrinæ rudimentis accipiunt:
non grauiori primum lectionum onere eorum men-
tes implicent, ſed breuibus & iſdem ſæpenumero re-
petitis præceptis, paulatim eos aſſuefaciant. Quo
fit, ut eorum animis facile doctrina imprimatur, &
ne ab ipſo ſtatim eruditionis principio præ lectio-
num multitudine capeſſenda, memoria nimium labo-
rante perterriti, ad colligenda præcepta ſegnioreſ
reddantur, & doctrinæ difficultate torpeſcant.
Hæc ille, Cui ſane Chryſoſtomi ſententiæ Horatius
in arte his uerbis ſubſcribit.

Quicquid præcipies, eſto breuis, ut cito dicta.

Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

¶ Sequuntur decem præcepta per Moſen à deo
data omnibus fideliter obſeruanda.

Vnum deum crede, eumq; ſolum & pronus adora,
In uanum per illum ne iuraueris unquam.

Sabbata ſanctifica. Tuos cole & uenerare
parentes. Ne occideris quæ nec uerbo nec facto.

Ne cuiquam furto quicquam abſtuleris, Ne
adulterium commiſeris. Ne falſum testimonium
dixeris Proximi tui nec nuptam, nec rem concu-
piueris.

GENEROSIS ET ILLUSTRIBVS
Adolescentibus Henrico, Philippo, & Eberhardo
fratribus germanis, ex insigni illustrium Comitum
ac dominorum à Stoelberg & Vuernigerode fa-
milia, dominis suis plurimum colen-
dis Ioannes Casarius. S. D.

COLlegi nuper tres artis grāmaticæ authores,
idq; uestra potissimum causa generosi atq; il-
lustres adolescentes Henrice, Philippe &
Eberharde fratres germani, atq; eosdem in unum ue-
luti manipulum congeffi, corpore quidem ipso (ut
ita dicam) paruos, at uirtute etiam cum summis ei-
us artis authorib. comparandos. Id quod natura ita
prope cōparatum esse constat, ut quæ res parua exi-
stūt mole ipsa corporis, eæ cæteris uel maximis reb.
uirtute plerumq; antecellant. unde & illud Statij in
Thebaide lib. primo de Tydeo exiguo admodum
corpore uiro, cæterum uirib. tum animi tum corpo-
ris eximio, passim diuulgatum extat elogium, To-
tosq; infusa per artus Maior in exiguo regnabat
corpore uirtus. Quos etiam authores, cū in animo
iam constituiffem colligere, atq; in unum congerere,
opus erat prius locis non paucis restituere, & ab in-
iuria corruptionis asserere uindicareq;. Quæ certe
causa mihi etiam uisa est præcipua, cur ipsi cum sine
authores alioqui antiquissimi, & de ipsa arte opæ

time meriti, tanto tempore interim neglecti prope-
modum iacuerint, & uix suis cogniti nominibus, ni-
si quod Donatus ob eum ipsum libellum, qui eius no-
minis hodie à pueris circumfertur, iam notior uide-
ri poterat: uerum non ita ob eum, quem nunc cura-
nimus imprimendum, illo quidem ut multo locupleti-
orè, ita etiam elegantiorè: Ex reliquis autè duob.
ut alter, nempe Asper Iunior prorsus incognitus fu-
it multis etiam ex studiosis, ita Phocas uix doctis ho-
minibus satis cognitus. Itaq; in his tribus authorib.
castigandis, ac à fœdis mendis (quibus innumeris in
locis scatebant) repurgandis, quantum insump-
serim laboris, nemo non facile animaduertet, qui tan-
tum excusos nunc eos cum eisdem ipsis antea excu-
sis contulerit. Neq; uero huic instituto satis per me
(quod ingenue fateor) fieri unquam potuisset, nisi
locis aliquot quædam in his idq; in Phoca cum pri-
mis adempta, quædam item adiecta fuissent. In quo
tamen utrumq; ita temperandum duxi: ut in his sal-
ua ubiq; permaneret sententiæ integritas, & aliquis
saltem lectionis intellectus haberetur, ubi tamen tan-
ta prius ipsius lectionis confusio erat, ut ne ipsi qui-
dem authores, si ab inferis in hanc lucem rediissent,
quicq; in his intelligere potuissent, imò uero nec su-
os illos libellos agnouissent, Sed iam mihi obstrepet
fortasse quispiam, atq; adagium illud apud grecos
olim celebratum γλαῦκα εἶσ' ἀδύνασ' obijciat.

Quasi uero non & iam dudum illud compluribus
objiciendum fuisset, qui hac in re nihil non diligentissime
adhibuerunt prope ex superuacuo, si modo id curari
maluissent, ut authores eius artis, quã iuuare plane ui
si sunt, restituti, aut certe utcuq; illustrati fuissent,
quorum quidem alterum Hermannus Buschius non
omnino frustra in Diomede tentauit, alterum in Do
natum (qui uulgo minor appellatur) egregie præ
stitit, & profecto nihil fere iam dici potest, quod nõ
sit dictum prius, ut comicus poeta ait. Igitur noster
in hoc negotio labor ueniam (spero) merebitur,
quod in hoc hæc nostrã operã collocauimus: ut ij au
thores ipsis pueris potius prælegerentur, quibus me
rito acceptum referre debemus, quod in hac arte ali
quid possumus atq; promouimus, eoq; etiam maio
rem, quod non inanis gloriæ causa, sed miseratione
quadam ad hoc inductus sim ipsorum puerorũ hac
arte instruendorum, & adhuc prima inde rudimen
ta percepturorum. Quippe qui pro comperto ha
beam scholasticos pueros hodie nimium onerari
non tam præceptorum artis, quã librorum multitu
dine. Non possum tamen non probare multorum
in hac re digna utiq; lectione monumenta, que no
lim negligent pueri, posteaq; huius artis ex his fun
damenta fideliter iccerint. Sed ut ad uos tandem re
deam optimi adolescentes, illud nunc libere fatebor,
me coeptum laborem in castigandis istis authoribus

destituere decreuisse aliquādo, quā illud me facturū
iā antea uobis receperam, quod fere desperauerim
fore, ut restitui possent nisi ad ipsum persequendum
stimulum mihi addidisset uestra erga me beneuolen-
tia, & præclara illa in uobis mihi perspecta indoles,
tum primum cū anno superiori Moguntiae agerem
commorarerq; aliquamdiu. Quo tempore nullo nō
die à uobis inuitabar nunc ad prandium, nunc ad coe-
nam, atq; humanissime interim tractabar, imò uero
quoties ad uos mihi uenire dabatur, tanta comitate
excipiebar, ut nō tam iā inde diuinare cōiectaremq;
futurum, ut in optimos probissimosq; uiros euadere
tic, nec unquam degeneraretis à nobili illa & anti-
qua maiorum uestrorū familia à Stoelbergh, quā
ingratus prorsus uiderer, nisi hanc erga me beneuo-
lentiam uestram literario aliquo munusculo utcunq;
compensarent. Quae tamen in re non impigros sese
adhortatores præstiterunt Valentinus Godsfrius
& Caspar Grain uestri pro tempore præceptores
iuri profecto (ut mihi tum quoq; uidebatur) dig-
ni plane atq; idonei, tum ob morum grauitatem, tum
ob eruditionem non uulgarem: quibus tam generosi
adolescentes committerentur instituendi. Itaq; cum
tandem hos tres authores cum cæteris ueluti appen-
dicibus quibusdā, ac scholijs passim adiectis prælo
committendos curauissem: eos omnino uolui sub ue-
stro auspicio in commune prodituros, non qui tam

uestris adhuc studijs usui forent, quam uestra cau-
sa aliorū complurium. Quod munus igitur exigunt
licet, & longe impar uestra munificentia: eo (que
so) uultu suscipite, quo me excipere soletis, ac si-
mul recte Valete. Apud Coloniam Agrippinam.
Anno ab incarnatione domini Millesimo, quingente-
simo, uigesimo quinto, Sexto Kalendas Aprilis.

A iij

ARS ASPE²

RI IUNIORIS GRAM=
MATICI.

¶ Ars quid sit ?

Ars est comprehensio præceptorum ad uti=
litatem usui accommodata per artificis sui
exercitationem. Medendi, ut medici. De=
clamandi, ut rhetoris. Legendi, ut grammatici.

¶ Medendi, & c. Expositio est siue declaratio ge=
neris per proprias species. Nam cum dixit per arti=
ficis sui exercitationem, protinus ueluti exempla p
species subiecit, ut ars medendi per exercitationem
medici, & c. Est ergo ars medendi comprehensio
præceptorum eius scilicet artis ad utilitatem usui
accommodata per artificis sui, nempe medici, exer=
citationem.

¶ Grammatica quid sit ?

Grammatica est scientia recte scribendi, pro=
nunciandi, interpretandiq; poëtas per historias for=
mata ad usum rationemq; uerborum. Quam Tere=
ntius etiam Varro primum ut adhuc rudem appella=
tam esse dicit literaturam.

¶ De litera et numero literarum.

Litera est minima pars uocis explanata. Sunt au=
tem (ut etiam ratiocinatoro usu receptum est) lite=

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

teræ latino sermoni accommodatæ, una & uiginti, quibus græcarum accedunt duæ z & y. Nam Mezentium & Hylam, & alia nobis peregrina nomina scribere & enunciare proprio sono nō possumus.

¶ Explanatæ id est, articulatæ. Est autem articulatæ uox, quæ literis scribi potest.

¶ Vsu ratioanatore, hoc est collectore, supputatore, & ueluti approbatore. Quippe qui pro explorato habeat, tot literas, nempe unam & uiginti latinæ sermoni sufficere.

¶ De literarum diuisione.

Literarum, aliæ uocales sunt, aliæ consonantes. Vocales quinque; a, e, i, o, u, Consonantiū, aliæ semiuocales septem; f, l, m, n, r, s, x, Mutæ octo; b, c, d, g, h, k, p, q, t. Sed h in earū numerū redigitur, quādo non aspirationis, sed literæ loco ponitur. Litera tribus modis cognoscitur, nomine, quo enuntiatur, figura, qua scribitur, potestate, qua ualet.

¶ Consonantium aliæ, & c. Stricissima breuissima que consonantium diuisio hæc est, ut quæ & in alias subdividi possint. Siquidem ex his sunt & liquidæ & duplæ. Liquidæ, l, m, n, r, numero quatuor. Duplæ duæ una latina, x, & græca item una, z.

¶ Hic obserua. f. literam ab omnibus prope grammaticis inter semiuocales collocari, præterquā ab uno Prisciano. Ait ergo eos artium scriptores, qui f. literam inter semiuocales posuerunt, respexerunt.

ASPER IUNIOR

isse nō ad eius potestātē sed pronūciationē. Quoniam ipsa loco. φ. litera, quae graeca est, apud latinos ponitur.

¶ De syllaba, et earum diuisione.

Syllaba est literarum inter se coeuntium una iunctura. Vel enuntiatio literae uocalis cum adiunctio = ne temporis. Syllaba autem sine uocali litera aut letteris non potest fieri. Syllabarum, aliae longae, aliae breues.

¶ Tempus hoc loco diffiniri potest ipsa mora pronuntiande syllabae. Et est duplex, longa & breuis.

¶ Syllaba quot modis longa intelligatur.

Syllabae longae sunt, aut natura, aut positione: et habent bina tempora. Natura duobus modis syllaba longa intelligitur. Aut cum uocalis per se longa est: aut cum uocalis uocali inter se iuncta producitur.

¶ Et fit diphthongus, ut *e*. Positione longa fit syllaba modis octo. Primo modo: quoties desinit in consonantem, et excipitur ab altera consonante, ut. *Arma uirumque cano*. *Ar*, enim syllaba positione fit longa, quia desinit in consonantem *r*, et excipitur a consonante *m*. Secundo modo fit longa syllaba, quoties

In primo desinit in duas consonantes. ut, *Ast ego quae diuum*
Aeneid. *regina incedo*. *Ast* enim positione longa est, quia
In primo desinit in *s* & *t*, ambas consonantes. Tercio modo
Aeneid. longa est syllaba positione, quoties excipitur a consonantibus duabus, ut, *Atrides*. Nam etsi a correp-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS

ta est: tamen positione fit longa, quia sequitur t et r.

Quarto modo, quoties desinit syllaba in duplicem In sexto
literam, ut Ex illo celebratus honos. Quinto, Aeneid.
quoties syllaba excipitur à duplici litera, ut Exuli= In septimo
busne datur ducenda Lauinia Teucris. Sexto, quo Aeneid.
ties excipitur à uocali consonantis loco posita, ut At In decimo
nero ingentem quatiens Mezentius hastam. Sep Aeneidi.
timo, quoties desinit syllaba in uocalem loco con= In primo
sonantis positam, & excipitur à consonante, ut Au Aeneidi.
dieras & fama fuit. Octauo modo, quoties syl= In secundo
laba à uocali excipitur consonantis loco posita, ut Aeneid.
Troiaq; nunc stares. Breues sunt syllabae, quae
uocali correpta efferuntur, & habent singula tpa.

¶ De pedibus & eorum numero.

Pedes simplices sunt duodecim, quorum alij sunt dis
syllabi, hoc est duarum syllabarum, alij trisyllabi,
hoc est, trium syllabarum. Dissyllabi quatuor sunt.
Pyrrichius, Spondeus, Iambus, Trocheus. Trisylla=
bi octo, Anapestus, Dactylus, Brachysyllabus, Mo=
lossus, Amphibrachus, Creticus, Bacchius, Palimbac
chius.

Pyrrichius constat ex duabus breuibus, & est
omnium minimus, solusq; duo tempora habet, ut ho
mo. Huic contrarius est spondeus, qui constat ex
duabus longis, & habet tempora quatuor, ut moles.

Iambus constat ex breui & longa, temporum
trium, ut apes. Huic contrarius est Trocheus, qui

ASPER IVNIOR.

constat ex longa & breui, temporum item trium,
ut uenter.

Anapestus constat ex duabus breuibus & lon-
ga, temporum quatuor, ut aries. Huic contrarius
est Dactylus, qui constat ex longa & duabus bre-
uibus, temporum quatuor, ut cœlifer.

Brachysyllabus, quem quidam Tribrachum uo-
cant, constat ex tribus breuibus, temporum trium,
ut iaculum. Huic contrarius est Molossus, qui cō-
stat ex tribus longis, & est de simplicibus pedibus
maximus, temporum sex, ut Aeneas.

Amphibrachus, ex breui & longa & bre-
ui, temporum quatuor, ut amicus. Huic con-
trarius est Creticus, quem & Amphimacrum appel-
lant, qui constat ex longa & breui & longa, tempo-
rum quinque, ut insule.

Bacchius constat ex breui & duabus longis, tem-
porum quinque, ut Achates. Huic contrarius est
Palimbacchius, qui constat ex duabus longis & bre-
ui, temporum quinque, ut Romanus.

¶ In horum duorum pedum Bacchij et Palimbac-
chij diffinitione non ipsum authorem, ut qui hoc
in loco corruptus mihi uidebatur, sed Diomedem &
Donatum sequi malui, qui etiam Palimbacchiū, An-
tibacchium uocant contrarium Bacchij.

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

¶ De octo partibus orationis.

P Artes orationis sunt octo. Nomen, pronomen, Verbum, Aduerbum, Participium, Coniunctio, Prepositio, Interiectio.

¶ De nomine & eius accidentibus.

Nomen est pars orationis, qua res quæq; appellatur, siue est animalis, ut homo. Cato, siue, in animalis, ut arbor, lapis: siue etiam incorporalis, ut perfidia, clementia. Nominibus accidunt quinque, Qualitas, Genus, Numerus, Figura, Casus.

¶ Comparationem ideo fortassis non adiecit author, quia non omnibus conueniat nominibus, quam tamen Donatus & Diomedes inter nominis accidentia connumerant,

¶ De qualitate nominum & eorum differentiis.

Qualitas nominum bipartita est. Aut enim propria sunt nomina, aut appellatiua. Propriorum, alia propria nomina dicuntur, ut C. Caius. M. Marcus. Alia gentilia, ut Iulius. Porcius. Alia cognomina, ut Caesar. Cato. Alia agnomina, ut Numidicus, Germanicus. Sunt & unica, ut Romulus, & bina, ut Paris Alexander, & quæ omnia unius sunt, ut Publius Cornelius Scipio Africanus.

Appellatiuorum alia animalia dicuntur, ut homo, bos. Alia in animalia, ut arbor, lapis. Alia incorporalia, ut sapientia. Alia gentem significant, ut Galus, græcus. Alia numerum, ut duo, tres. Alia ordi-

ASPER IVNIOR

nem ut primus, secundus. Alia sunt primæ positionis ut ager, capra. Alia derivatiua, ut agrarius, caprarius. Alia diminutiua, ut catulus, catellus. Alia ad aliquid, ut pater, mater. Alia qualitatis ut doctus. Alia quantitatis, ut longus. In quibus duobus frequentissima comparatio et superlatio expectatur, Est. n. absolutum. ut doctus, longus. Comparatiuum, ut longior, doctior. Superlatiuum, ut doctissimus, longissimus.

¶ Et bina, ut Paris Alexander. Bina itē sunt, Numa Pompilius. Tullus Hostilius. Ancus Martius. Tarquinius Priscus. Seruius Tullius. Tarquinius Superbus. Quorū tamē quædam etiam terena leguntur. ut L. Tarquinius Priscus. L. Tarquinius Superbus. Quæ quidē nomina sunt Regum Romanorum a Romulo, qui primus omnium eorum fuit.

¶ De genere.

Genera nominum sunt quinque. Masculinum. ut hic Cato. Fœmininum. ut hæc porcia. Neutrum ut hoc scannum. Commune aut duobus generibus, ut hic & hæc sacerdos? aut tribus generibus, ut hic & hæc & hoc elegans. Promiscuum, in quo aut masculina sunt semper, ut coruus, turdus. Aut semper fœminina, ut aquila, cornix.

¶ Ab alijs additur & dubium siue incertum genus, ut hic aut hæc dies. hic aut hæc cortex.

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

¶ De numero.

Numeri accidunt duo. Singularis, ut hic Cato. Pluralis, ut hi Catones. Sunt præterea quædam nomina semper singularia. ut aurum, oleum. Quædam semper pluralia, ut puteoli, Saturnalia. Alia forma singularia, sed ui pluralia, ut populus, exercitus. Alia contra forma pluralia, ui singularia, ut Calende, idus, nonæ.

¶ De figura.

Figura nominum duplex est. Aut enim simplicia sunt nomina, ut probus. Aut composita, ut improbus. Componuntur autem nomina modis quatuor. Aut enim integra corruptis iunguntur, ut insulsus. Aut corrupta corruptis, ut armiger. Aut integra integris, ut indecens. Aut corrupta integris, ut armipotens.

¶ De casu.

Casus nominum sunt sex. Nominatiuus, ut hic Cato. Genitiuus, ut huius Catonis. Datiuus, ut huic Catoni. Accusatiuus, ut hunc Catonem, Vocatiuus, ut o Cato. Ablatiuus, ut ab hoc Catone. Addunt & septimū casum, ueluti cū dicimus nos terra uel mari uectos, qui speciem ablatiui habet, nec tamen est. Ipse enim aliquoties per accusatiuum liquidius explicatur, non utiq; terra uel mari uectos, sed per terram uel mare uectos. Ex hoc sensu est. Multum ille & terris iactatus & alto.

Sunt quædam nomina, quæ non flectuntur in us

ASPER IVNIOR.

In primo rios casus declinata, sed una appellatione per omnes
Aeneidi. articulos efferuntur. ut frugi, nequam. quæ græci mo-
noptota appellant.

Sunt que declinationem omnino per quosdam ca-
sus non recipiunt, ut, fas, nefas tantum per nomina=
tium, & sponte tantum per ablatiuum in usu habetur.

¶ Monoptota hoc est unius casus, πῶς οἶσι ε. n. græ-
ce casus latine dicitur.

¶ Et sponte tantum per ablatiuum & c. Spontis
tamen apud Celsum legitur li. pri. Sanus homo, qui
& bene ualet, & suæ spontis est & c.

¶ De pronomine & eius accidentibus.

De prono =
minibus.

Donatū po-
tius uide.

Pronomen est pars orationis, quæ idem quod
nomen, sed minus plene significat. Prono=
mini accidunt qualitas, significatio, positio, ge-
nus, numerus, ordo, figura, persona, casus.

Qualitas est, qua aut finita sunt pronomina, ut
ipse: aut infinita, ut quis.

Significatio pronominum in octo partes diuisa
est. Aut enim personam significant, ut quis, quæ.

Aut rem, ut hoc, istud. Aut gentem, ut cuius,
nostras, Aut numerum, ut tot, quot. Aut ordinem.
ut totus, quotus. Aut qualitatem, ut qualis, talis.

Aut quantitatem, ut tantus, quantus. Aut ad
aliquid, ut quidam, quædam: Et ex possessiuis fi-
nita ad aliquid referuntur, quæ aut utrinq; singu-
laria sunt, ut meus, tuus. Aut utrinq; pluralia, ut
nostri.

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

nostri, uestri. Aut extrinsecus singularia, & intrinsecus pluralia, ut noster, uester. Aut extrinsecus pluralia, & intrinsecus singularia, ut mei, tui.

Positio est, qua spectatur, utrum interrogatiua sint pronomina, ut quis, uter. Aut responsiua, ut hic, iste. Aut segregatiua, ut quisquis, uterq;. Aut priuatiua, ut nequis, neuter, nemo, nihil.

Numerus pronomini accidit, Singularis, ut ego, quis. Pluralis, ut nos, quanti. Communis, ut quæ, quanta. Numerus apud Græcos propter dualem numerum, modos habet nouem: In sermone nostro quatuor. Aut enim unius numerum significamus, ut meus, tuus. Aut multos multorum, ut nostri, uestri. Aut unum multorum, ut noster, uester. Aut multos unius, ut mei, tui, sui.

Ordo accidit pronominibus. Nam aut prepositiua sunt pronomina, ut quis, quantus: aut subiectiua, ut is, tantus.

Figura nominum duplex. Siquidem aut simplicia sunt pronomina, ut ego, tu: aut composita, ut egomet, tuimet.

Personæ pronominum tres sunt. Prima, ut mei, mihi. Secunda, ut tui, tibi. Tertia, ut sui, sibi. Persona finitis tantum pronominibus accidit, infinitis nunquam.

Casus sunt sex, Nominatiuus, ut quantus. Genitiuus, ut quanti. Datiuus, ut quanto. Accusatiuus,

ASPER IUNIOR

mus, ut quantum. Ablatiuus, ut quanto. Vocatiuus in pronomibus rarus est. Sed tamen inuenitur ab eo quod est meus,

¶ Maxime finita pronomina sunt, quæ primam & secundam personam demonstrant, ut ego & tu.

Nam ille & ipse magis dici debent minus quàm finita. ut si ad rem præsentem referantur, finita: si ad absentem, infinita habeantur.

¶ Vtrinque singularia, ubi & persona possidentis, & eius quæ possidetur una est, ut meus. Vtrinque pluralia, ubi sunt multi qui possident, & item multi qui possidentur, ut nostri. Intrinsicus singularia, & extrinsicus pluralia sunt: quæ possidentis unam, & possessorum plurimas ostendunt personas, ut mei. Extrinsicus singularia, & intrinsicus pluralia, e contrario sese habent, ut noster.

¶ Quæ quanta &c. Nam & quæ mulier, & quæ mulieres dicimus: & item quanta mulier, & quanta mancipia.

¶ De uerbo & accidentibus eius.

Verbum est pars orationis actum aut passiuam tatem cum tempore & persona significans.

Verbo accidunt. Qualitas, significatio, numerus, figura, tempus, persona, coniugatio.

Qualitates sunt quinque. Finita, ut lego. Imperatiua, ut lege. Optatiua, ut utinam legerem. Ad-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

inclinata, ut cum legam. Infinitiva, ut legere.

Significationes sunt quinque. Actiua, ut lego. Passiua, ut legor. Neutra, quæ habet speciem quidem actiue, sed non habet uim, unde nec habet passiuatatem, ut curro. Deponens, quæ speciem quidem habet passiuæ, sed non habet uim: quia non habet actiuitatem, ut suspicor. Communis, quæ agendi & patiendi pariter optinet interpretationem. ut consolor illum, & consolor ab illo.

Numeri duo sunt. Singularis, ut lego, Pluralis, ut legimus.

Figure sunt septem. Simplex, ut lego. Composita, ut relego. Inchoatiua, ut caleasco. Frequentatiua, ut lectito. Desideratiua, ut lacefso.

Impersonalis ut piget, tedet: & alterius forme, ut statur. Meditatiua, ut lecturio.

Tempora sunt tria, Præsens, ut lego. Præteritum, ut legi. Futurum, ut legam. Præteritum rursus diuiditur in præteritum imperfectum, ut legebam. Plusquamperfectum, ut legeram.

Personæ sunt tres. Prima, ut lego. Secunda, ut legis. Tertia, ut legit.

Coniugationes sunt quatuor. Prima, si quando uerbum finitiua qualitate, singulari numero, tempore presenti, secunda persona per a & s enuntiat, ut laudo, laudas. Secunda, si quando in e & s literas terminatur, ut sedeo, sedes. Tertia, si quan-

ASPER IUNIOR.

do uerbum i & s literis exit : correpta , ut lego , legis , producta , ut uenio , uenis : Quarta , cum uerbum alio quolibet modo effertur , ut odisti , meministi ,

¶ Passiuitatem noue dixit pro passione , ut & paulo infra , actiuitatem pro actione siue actu .

¶ Verborū qualitates quas hic uocat , alij modos appellant . Sic & significationes uerborum , alij genera .

¶ Figuram promiscue accipit & pro forma , ut sint potius formæ uerborum dicendæ , quas mox subiungit , nempe inchoatiuam , frequentatiuam , desideratiuam , impersonalem , & meditatiuam .

¶ De aduerbio ,

ADuerbium est pars orationis , quæ uim uerbi explicat , ut scribo bene . Aduerbio accidit significatio , positio , figura , qualitas , quantitas . Significatio est in aduerbijs , cum expectamus , quid significetur . Nam aut locum ostendunt , aut tempus , aut numerū , aut ordinem .

Locum significantia aduerbia sunt , aut in loco , ut intus : aut ad locum , ut intro : aut per locum , ut hac : aut e loco , ut hinc . Tempora quæ aduerbia significant , aut infinita sunt , ut aliquando , nuper , iam , alias , iampridem , quondam .

Aut finita , ut hodie , nunc , cras , perendie .

Aut in confuso finita sunt , ut olim , mox , tan-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

dem, saepe, subito, repente. Aut perfecta in cō Nempe. Sic
 fuso, ut quotidie, semp, interca. Aut sunt pra apud Persiū
 sentia, ut cum maxime nunc. Aut numerum sig= Satyra. iij.
 nificantia aduerbia sunt, ut semel, bis, ter, quater, Nempe hoc
 quinquies. Aut ordinem, ut iterum, tertio, quar assidue, quo
 to. Sunt aduerbia etiam aut negandi, ut haud, nō, loco tamen
 Aut prohibendi, ut ne. Aut confirmandi, ut eti Priscia. con
 an, quidnū. Aut demonstrandi, ut ecce. firmantis ad
 Aut optandi, ut utinam. Aut interrogandi, ut uerbiū eē di
 cur, quid, quare, nempe. Aut similitudinis, ut cit. Interdū
 ita, perinde, ueluti, ceu, itidem, quasi, qualiter, quasi respō
 & taliter. Aut dubitandi, ut fortasse. Aut dentis aduer
 personalia aduerbia sunt, ut mecum, tecum, secum. bium est, ut
 Aut electiua, ut potius. Aut discretiua, ut se cui tot an=
 orsum. Aut congregatiua, ut simul, una, pa= nos īseruio,
 viter. Aut declinatiua, siue deriuatiua, ut fun= nempe prin
 ditus, & quae his proxima sunt, ut meatim, tua= cipi gratis=
 tim, raptim, sensim, tornatim, tractim. Aut sunt simo. Teren
 hortandi, ut eia. Aut uocandi, ut heus. Aut re tius in An=
 spondendi, ut heu. Aut euentum significant, ut dria. Nem=
 forte, fortuitu. Aut ab animo sumuntur, ut sa= pe hoc sic eē
 pienter, docte. Aut à corpore, ut ualenter. Aut dicturū pa=
 extrinsecus, ut bene, fortunate, nobiliter. Aut mo trem.
 dum significant. ut satis, largiter, nimis, parum=
 per, plane, uaste. Positio accidit aduerbijs, cū
 quaedam praepositua sint, ut qualiter: quaedam
 subiunctiua, ut taliter. Figura aduerbiorum du

ASPER IUNIOR

plex est. Aut enim simplicia sunt aduerbia. ut probe: aut composita, ut improbe. Qualitas & quantitas ac cadunt aduerbijs, cum aut absoluta sunt, ut bene, alte. Aut comparatiua, ut melius, altius. Aut superlatiua, ut optime, altissime.

¶ De participio.

Participium est pars orationis partem à nomine, partem à uerbo, partem ab utroq; capiens. A nomine genus & casum, à uerbo tempora & significationem, ab utroq; numerum & figuram. Participio accidunt sex. Significatio, tempus, figura, genus, numerus, casus. Significationes sunt quinq;. Actiua, quæ habet duo tempora, præsens & futurum in rus, ut legens, lecturus. Nam semper caret præterito. Passiua quæ & ipsa habet duo tempora. præteritum & futurum in dus, ut lectus, legendus. Nã præses nō habet. Neutra, quæ habet præsens et futurum in rus ut actiua, ut ueniens, uenturus. Deponens, quæ habet tria tempora, præsens, præteritum & futurum in rus, ut suspicans, suspicatus, & suspicaturus. Communis, quæ habet tempora quatuor, præsens, præteritum, & duplex futurum, ut consolans, consolatus, consolaturus & cōsolandus. Tempora participijs ac cadunt tria, præsens ut legens, præteritum ut lectus, futurum, ut lecturus & legendus. Animaduertendum autem est de temporib. & significationib. participiorum,

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

¶ neq; actiua præterita, neque neutra: nec passiuæ præsentia recipit. Figuræ sunt duæ, simplex ut legens, composita ut relegens. Genera participiorum sunt quatuor, masculinum ut lectus, femininum ut lecta, Neutrum ut lectum, commune ut legens. Numeri sunt duo, singularis, ut legens: pluralis ut legentes. Casus sunt sex. Nominatiuus ut legens. Genitiuus ut legentis. Datiuus ut legenti. Accusatiuus ut legentem. Vocatiuus ut o legens. Ablatiuus ut a legente.

¶ De coniunctione.

Coniunctio est pars orationis copulans ordinansq; sententiam. Coniunctioni accidunt tria.

Vis, Figura & ordo. Vis est, cum aut complectendi sunt coniunctiones, ut &, quæ, atq;. Aut disiungendi, ut uel, nec, aut, ue, ne, ceterum. Aut dubitandi ut siue, seu, siquidem. Aut repetendi, ut sed. Aut ad aliquid, ut magis. Aut rationales sunt, ut quia, ideo, propterea, enim. Aut uincunt, ut imo. Aut consentiunt, ut etiam. Aut comparant, ut tam. Aut subiiciunt sententiam, ut equidem, enimvero. Aut complent, ut saltem, tamen, quidem, uidelicet, Aut concludunt. quarum tres sunt species. Illatiuæ, ut quanq;, quamuis, & si. Prelatiuæ, ut si, sin. Et mediæ hoc est, quæ inchoant sententiam & includunt: ut &, atq;: quas generaliter complectendi diximus. Sunt & connexi-

DE OCTO PARTI. ORATIONIS.

ut, igitur, ergo, perinde. &c. Et rædotinatiuæ, ut quoniam, quoniamquidem, quandoquidem. Et superrexiuæ, et alie similiter, Nam omnes suis noibus designari non possunt, propter multitudinem generum, & subtilitatem discriminum, quibus aliæ ab alijs differunt. Sed ex his omnibus has, quas enarrauimus, maxime usurpant. Figura coniuñtionum duplex est. Nam aut simplices sunt, ut &, si, aut compositæ, ut etenim, siquidem. Ordo coniuñtionibus accidit: cum quasdam in principio ponere possumus, ut quamquam: quasdam non possumus, sed semper subiicimus, ut quæ, ue, ne.

¶ Vis. Hanc Diomedes, Donatus, & Priscianus potestatem appellant.

¶ Vides hic confundi quasdam inter se coniuñtiones & cum aduerbijs, Itaq; Donatum de his potius uide ac consule.

¶ De præpositione.

Præpositio est pars orationis, quæ præposita alijs partibus orationis uim & significationem earum adiuuat. Præpositiones sunt prope modum, a, ab, cum, de, di, dis, per, præ, in, ex, inter, præter, propter, apud, penes, trans, ante, sine, erga, ob, subter, an, con, e, pro, post, circum. Certus uero numerus propter difficultatem discriminandorum ab aduerbijs & coniuñtionibus significatum non potest cõprehendi. Indubi

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

tate tamen prepositiones existimantur ablatiui casus septem . a , ab , de , pro , ex , cum , prae . Accusatiuo autem adnexae plerumq; aduerbiorum vim habent , suntq; omnino . XI. ad , per , ob , post , tras , apud , penes , ante , prope , praeter , intra . Vtriusq; casus sunt duae , in , & sub . Aliae prepositiones nunquam ab alijs partibus orationis separantur , & non nisi uerbis participijsq; & aduerbijs partiapiorum iunguntur . Verbis sic , coecurrit , recurrit . Participijs sic , concurrens , recurrens . Aduerbijs sic , composite , exquisite , disiecte , constrictae . Aliae omnino alijs partibus orationis carere non possunt , ut cum , apud , penes , neq; alijs quam casualibus iunguntur , id est , nomini , pronomini , participio . ut cum Cicerone , cum illo , cu dilecto , Apud Ciceronem , apud illum , apud dilectum . Penes Ciceronem , penes illum , penes dilectum . Conueniunt autem haec casibus aut accusatiuo , aut ablatiuo . Aliae separari , aut iungi possunt , ut sub in , ex , Separantur hoc modo , sub monte , ex monte , in monte . Adiunguntur sic , subscribit , irrepit , excurrit .

¶ Sed & hic prestiterit Donatum uidere , ut qui de prepositionibus planius et copiosius agat .

De interiectione,

Interiectio est pars orationis affectum animi significans . Aut indignantis , ut hei . Aut recor

ASPER IUNIOR.

dantis, ut hem. Aut silentium iniungentis, ut si. Aut
 immutantis, ut atat, Aut admirantis, ut pape.
 Aut prohibentis, ut ah ah. Aut conquerentis, ut
 bah. Aut gementis, ut uæ uæ. Aut reficientis, ut
 euax. Aut iridentis, ut bou, bax, ba, bo, ua.

ÆLII DO

NATI VIRI CLARISSIMI DE
 OCTO PARTIBVS ORATIO

nis editio secunda, siue ars
 secunda.

PARTES orationis sunt octo, Nomen,
 Pronomen, Verbum, Aduerbum, Partici-
 pium, Coniunctio, Præpositio, Interiectio.

Ex his duæ sunt principales partes orationis.
 Nomen & Verbum. Latini articulum non adnu-
 merant: Græci interiectionem. Multi plures, mul-
 ti pauciores partes orationis ponunt. Verum ex
 his tres sunt, quæ casibus inflectuntur. Nomen,
 Pronomen & Participium.

¶ Principales, quod sine his perfecta oratio nõ
 consistat. Quas & Priscianus iccirco tales cen-
 set, alias aut̄ his esse ueluti appēdices dicit. Idem
 quoq; orationis partem ita diffinit, pars orationis

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

(inquit) nihil aliud est nisi uox indicans mentis cōceptum , id est , cogitationem .

¶ De Nomine .

NOMEN est pars orationis cum casu corpus aut rem , proprie communiterue significans . proprie , ut Roma , Tyberis . communiter , ut urbs , flumen .

Nomini acādunt sex . Qualitas , Comparatio . Genus . Numerus . Figura . Casus . Nomen unius hominis . Appellatio multarum uocabulum rerū est . Sed modo nomina generaliter dicimus .

¶ Generaliter dicimus . hoc est siue appellatio sit , siue uocabulum . Ita ut nomen sit ueluti genus ad appellationem , uocabulum , & ad ipsum nomen , quod alias unius hominis est , ut quod nunc proprium appellamus .

¶ De qualitate nominis , Et quot sint priorum nominum differentie siue species .

Qualitas nominum bipartita est . Aut enim propria sunt nomina , aut appellatiua . Propriorum nominum secundum latinos quatuor sunt species . Prænomen , Nomen , Cognomen & Agnomen , ut . P . Cornelius Scipio Africanus . Omnia prænomena aut singulis literis notantur . ut . C . Cæsar . L . Catilina . aut binis , ut Cn . Pompeius . aut ternis . ut Sex . Roscius .

DONATVS.

¶ De nominum appellatiuorum speciebus,
ac obiter de tribus nominum dimi-
nutiuorum gradibus.

Appellatiuorū nominū multæ sunt species. Alia enim sunt corporalia, ut homo, terra, mare, Alia incorporalia, ut pietas, iusticia, dignitas. Alia sunt primæ positionis, ut mons, schola. Alia derivatiua, ut montanus, scholasticus. Alia diminutiua, ut monticulus, scholasticulus. Diminutiuorum autem nominum tres sunt gradus, quorum forma quo magis minuitur, crescit sæpe numerus syllabarum.

Sunt etiam quasi diminutiua, quorum origo non cernitur, ut fabula, macula, tabula, uinculum.

Et sunt nomina tota græcæ declinatiōis, ut The misto, Calipso, Pan. Sunt tota conuersa in latinā regulam, ut polydeuces, pollux, Odysseus, Vlysses. Sunt inter græcam latinamq; formam, quæ notha appellatur, ut Achilles, Agamemnon. Sūt alia homonyma, quæ una appellatione plura significat, ut nepos, acies, aries. Sunt & alia synonyma uel polyonyma, ut terra, humus, tellus. Ensis, mucro, gladius.

¶ Quo magis minuitur, subaudi significatiōe hoc est sensu siue sententia. Seruius, sunt diminutiua (inquit) quæ sententiam minuunt, & syllabis crescent non semper, ut oculus, ocellus, sed frequenter, ut agnus, agnellus. Et sunt, ut idem ait, nomi-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

na, quæ quasi diminutiua habeantur, utpote sono, non etiam sensu, ut tabula.

¶ ΘΕΜΙΣΩ apud Hesiodum in Theogonia nomen est unius ex filiabus Oceani & Tethyos. Sicut & ΤΑΛΕΣΩ apud eundem utriusq; ætidem filia.

¶ De Patronymias.

Alia patronymica, ut Pelides, Atrides. Hæc et ab auis & à patribus saepe fiunt. In his quæ græca sunt, siue masculina, siue foemina fuerint, græcam magis seruabimus regulam. Et horum masculina quidem, aut in des exeunt, ut Atrides ab Atreo. Aut in ius, ut Peleius à Pelco: aut in ion, ut Nerion à Nereo. Foemina autem, aut in is exeunt, ut Atreis: aut in ias, ut Pelias: aut in e, ut Nerine. Sunt & κτητικὰ .i. possessiua, quæ in ius exeunt, ut Euandrius ensis. Agamemnoni & Mycenæ. Et alia mediæ significationis & adiectiua, ut magnus, fortis. Dicimus enim magnus uir, fortis exeratus. Hæc etiam epitheta dicuntur. Alia qualitatis, ut bonus, malus. Alia quantitatis, ut magnus, paruus. Alia gentis, ut Græcus, Hispanus. Alia patriæ, ut Thebanus, Romanus. Alia numeri ut unus, duo. Alia ordinis, ut primus, secundus. Sed primus de multis, de duobus prior dicitur. Et sicut de duobus alterum dicimus, ita de multis alium. Sunt alia ad aliquid dicta, ut pater, frater. Sunt alia ad

DONATVS :

aliquid quodammodo se habentia , ut dexter , sinister . Hæc & comparatiuum gradum admittunt , non dextrior , & sinisterior , sed dexterior , & sinisterior . Sunt alia generalia , ut corpus , animal . Alia specialia , ut lapis , homo , lignum . Alia facta de uerbo , ut dictor , factor , lector . Alia similia participijs , ut demens , sapiens , potens . Alia uerbis similia , ut comedo , palpo , contemplator , speculator .

¶ In ius . Quæ forma magis possessiuorum est . sed quæ tamen pro patronymicis usurpatur pleurumq ; .

¶ In eop , Hæc patronymicorum forma Ionice linguæ propria est , ut Priscianus ait , & in latinum sermonem non transit , ut docet Seruius .

¶ Adiectiuum nomen est , ut Priscianus diffinit , quod adijcitur proprijs uel appellatiuis , et significat uel laudem , uel uituperationem , uel medium . Laudem , ut iustus . Vituperationem , ut iniustus . Medium , ut magnus . Dicimus enim magnus imperator laudantes , & magnus latro uituperantes .

¶ De comparatione .

Comparationis gradus sunt tres , Positiuus , cõparatiuus , & superlatiuus . Positiuus ut fortis . Cõparatiuus ut fortior . Superlatiuus , ut fortissimus . Sed comparatiuus gradus generis est semper com-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

munis in or, ut in us generis neutri. Comparantur autem nomina, quæ aut qualitatem, aut quantitatem significant. Sed non omnia nomina per omnes gradus exeunt. Aliquando enim positivus tantum invenitur, ut mediocris. Aliquando positivus & comparativus, ut senex, senior. Juuenis, iunior per syncopam. Aliquando positivus & superlativus, ut pius, piissimus. Nam pro secundo gradu magis adverbium ponitur, ut magis pius. Aliquando comparativus, & superlativus, ut ulterior, ultimus. Aliquando superlativus tantum, ut novissimus. Extra hanc formam sunt, bonus, malus, magnus, parvus. Dicitur enim bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus.

¶ Superlativus gradus cum maxima ex parte infimus desinat: ut iustus, iustior, iustissimus. est tamen quando in rimus desinit, ut teter, tetrior, teterimus: dexter, dexterior, dexterrimus. Est & quando in linus, ut agilis, agilior, agilimus. Est etiam quando in ximus, ut maximus. In timus, ut intimus, extimus. In remus, ut extremus, supremus. In simus, ut infimus.

¶ In quibus gradibus comparatio proprie reperitur, & quomodo hi tres gradus sepe inter se confundantur.

DONATVS .

Comparatio nominum proprie in comparatiuo & superlatiuo gradu est constituta . Nam positiuus perfectus & absolutus est . Sæpe autem comparatiuus gradus præponitur superlatiuo , ut stultior stultissimo , maior maximo . Sæpe minus positiuo significat , quamuis recipiat comparationem , ut mare ponticum est dulcius quam cætera . Sæpe idem pro positiuo positus minus positiuo significat , quamuis recipiat comparationem , & nulli comparatur , ut iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus . Sunt nomina significatione diminutiua , intellectu comparatiua , ut grandiusculus , minusculus , maiusculus . ¶ Iam senior & c Senior hic dicitur ex parte senex , quemadmodũ exponit Priscia . Sic et secũdũ eundẽ authorem . Tristior dicitur pro eo quod est ex parte tristis , uersu illo apud Vergi . i . Aenæi . Tristior , atq; oculos lachrymis suffusa nitentes .

¶ De Constructione Comparatiui & superlatiui .

Comparatiuo & superlatiuo , tam , aut minus , aut minime , aut magis , aut maxime adijci non oportet . Adijciuntur aut̃ positiuo tantũ . Dicimus . n . tã bonus , tã malus , minus bonus , minus malus , minime bonus , minime malus , magis bonus , magis malus , maxime bonus , maxime malus . Comparatiuus gradus ablatiuo casui adiungitur utriusq; numeri , sed tum hoc utimur , cum aliquem uel alieno uel suo generi

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

generi comparamus. Vt Hector fortior Diomedes, uel audatior Troianis fuit. Dicius etiam fortior hic quam ille. Superlatiuus autem genitiuo tantum plurali adiungitur: sed tunc hoc utimur, cum aliquem suo generi comparamus, ut Hector fortissimus Troianorum. Plerumq; superlatiuus pro positiuo ponitur, & nulli comparatur. ut Iupiter optimus, maximus. Interdum comparatiuus nominatiuo adiungitur, ut doctior hic quam ille.

¶ Vt Iupiter, optimus, maximus, Huius Serg. rationem reddit talem. Quia non sunt (inquit) alij Ioues, quorum unus bonus, alius melior sit, unde possit hic dici optimus.

¶ De genere.

Genera nominum sunt quatuor. Masculinum, Fœmininum. Neutrum, Commune. Masculinum est, cui numero singulari, casu nominatiuo, præponitur pronome siue articulus hic, ut hic magister, Fœmininum est, cui numero singulari, casu nominatiuo, præponitur pronomen siue articulus hæc. ut hæc musa. Neutrum est, cui numero singulari, casu nominatiuo præponitur pronomen siue articulus hoc, ut hoc scamnum. Commune est, quod simul masculinum & fœmininum significat, ut hic & hæc sacerdos. Sed ex his uel prinapalia uel sola genera duo sunt, masculinum & fœmininum. Nam neutrum & commune de utroq; nascuntur.

DONATVS

etiam trium generum commuue, quod omne dicitur, ut hic & hæc & hoc fœlix. Est & Epicœnum .i. promiscuum, quod sub una significatione & sub uno genere marem & fœminam comprehendit, ut hic passer, hæc aquila. Sunt præterea alia sono masculina, intellectu fœminina, ut Eunuchus pro Comœdia. Horestes pro Tragedia, Centaurus pro nauis. Alia sono fœminina, intellectu masculina, ut Fenestella pro scriptore: Aquila pro oratore. Alia sono neutra, intellectu fœminina, ut Phronesium, Glycerium, Sophronium, quæ mulierum propria nomina sunt. Alia sono fœminina, intellectu neutra, ut poema, schema. Alia sono masculina, intellectu neutra, ut pelagus, uulgus.

¶ Ut Eunuchus pro comedia. Sic Terentius in prologo Eunuchi, Eunuchum suam dixit, Sic & a Vir. in quinto Aenæidos. Centaurus pro nauis usurpatur genere fœminino. Centauro inuicitur magna, scillaq; Cloanthus.

¶ Quæ nomina genera mutant.

Sunt præterea nomina in singulari numero alterius generis, et alterius in plurali, ut balneũ, tartarus, cœlum, porrum, cepe, loca, fori nauium. Sunt item nomina incerti generis inter masculinum, & fœmininũ, ut cortex, uarix, silex, finis stirpis, pinus, pampinus, dies. Sunt incerti generis inter masculinum & neutrum, ut penis, clypeus.

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS

uulgus, specus. Sunt nomina incerti generis inter
fœmininum & neutrum, ut buxus, pirus, pinus,
malus. Sed neutro genere fructum, fœminino ipsas
arbore s̄ saepe dicimus. Sunt etiam genera nomi=
num fixa, sunt mobilia. Fixa sunt, quæ in alterum
genus flecti non possunt, ut pater, mater, soror.

Mobilia autem, aut propria sunt, & duo gene=
ra ex se faciunt, ut Caius, Caia. Martius, Martia.

Aut appellatiua sunt, & tria genera faciunt, ut
bonus, bona, bonum: malus, mala, malum, Sunt itē
alia nec in totū fixa nec in totum mobilia, ut Dra=
co. dracena: Leo, leena: gallus, gallina: rex.
regina. Sunt diminutiua, quæ non seruant gene=
ra, quæ ex nominibus primæ positionis acceperunt,
ut hoc scutum, hæc scutella: hoc pistrinum, hæc
pistrilla: hic canis, hæc canicula: hæc rana, hic
ranunculus: hæc statua, hic statunculus.

¶ Adduntur a Prisciano hic anguis, hæc anguil=
la: hic unguis, hæc unguia: hæc acus, hic aculeus:
hæc beta: hic betunculus: hic ensis, hæc ensicula,
sed & ensiculus dicitur.

¶ De generibus nominum quædam regulæ
generales iuxta numerum & ordi=
nem quinq; uocalium.

NOMEN in a uocalem desinens nomina=
tuo casu, numero singulari, aut masculi=
num est, ut Agrippa, aut fœmininum, ut

DONATVS,

Martia. Aut neutrum: quod tantum græcum est, ut *toreuma*: aut commune, ut *aduena*: Aut epiceum, ut *aquila*. Nomen in e uocalem desinens nominatiuo casu, numero singulari, aut foeminini græcum est, ut *Euterpe*: aut neutrum, ut *sedile*. Nomen in i uocalem desinens nominatiuo casu, numero singulari, aut neutrum græcum est, ut *gummi*, *sinapi*: aut trium generum & aptoton, ut *frugi*, *nibili*. Nomen in o uocalem desinens nominatiuo casu, numero singulari, aut masculinum est, ut *Scipio*: aut foemininum, ut *Iuno*: aut commune, ut *homo*. Nomen in u uocalem desinens nominatiuo casu, numero singulari tantum neutrum est, ut *cornu*, *gelu*, *genu*, *ueru*. Sed hæc nomina quæ in consonantes desinunt, diuersas regulas & multiplices habent.

¶ De numero.

Numeri sunt duo: Singularis, ut *hic sapiens*. Pluralis, ut *hi sapientes*, Et est dualis numerus, qui singulariter enuntiari non potest, ut *hi ambo*, & *hi duo*. Sunt etiam nomina numero communia, ut *nubes*, *dies*. Sunt semper singularia masculini generis, ut *puluis*, *sanguis*. Sunt semper pluralia, ut *manes*, *quirites*. Sunt semper singularia generis foemini, ut *pax*, *lux*. Sunt semper pluralia, ut *Calendæ*, *nundinæ*, *feriæ*, *quadrigæ*, *nuptiæ*, *scalæ*, *scope*. Sunt semper singularia generis

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS,

neutri, ut *pus*, *uirus*, *aurum*, *argentum*, *ferrum*,
oleum, *triticum*, & cetera ferè, quæ ad mensu-
ram pondusue referuntur: quamquam multa con-
suetudine usurpata sunt, ut *uina*, *mella*, *hordea*.

Sunt semper pluralia eiusdem generis, ut *arma*,
menia, *floralia*, *saturnalia*. Sunt quædam posi-
tione singularia, intellectu pluralia, ut *populus*,
conuentus, *contio*, *plebs*, *multitudo*, Sunt quædam
positione pluralia, intellectu singularia, ut *Athe-
næ*, *Cumæ*, *Thebæ*, *Mycenæ*.

¶ De figura, & quot modis nomina com-
ponantur, & quomodo compo-
ta nomina declinentur.

Figure nominibus accidunt duæ, *Simplex*, &
composita. *Simplex*, ut *doctus*, *prudens*: *Com-
posita*, ut *indoctus*, *imprudens*. Componuntur au-
tem nomina modis quatuor: ex duobus integris, ut
suburbanus: ex duobus corruptis, ut *efficax*, *muni-
ceps*: ex integro & corrupto, ut *ineptus*, *insulsus*:
ex corrupto & integro, ut *omnipotens*, *nugige-
rulus*. Componuntur etiam ex pluribus, ut *in-
expugnabilis*, *imperterritus*. In declinatione cõ-
positorum nominum animaduertere debemus, quod
ea quæ ex duobus nominatiuis composita fuerint,
per omnes casus ex utraq; parte declinari possunt,
ut *eques romanus*, *prætor urbanus*. Quæ ex no-
minatiuo & quolibet alio casu composita fuerint:

DONATVS

ea parte declinantur tantum , qua fuerit nominatiuus casus , ut praefectusequitum , senatusconsultu . Prouidendum est autē ne ea nomina componamus , quae aut composita sunt , aut componi omnino non possunt .

¶ Prouid. ē aut. Videtur (Sergius ait) Dona. hic sibi cōtrauēire , ut q paulo ante docuerit ex pluribus posse componi nomina , ut inexpugnabilis , imperterritus , Sed id ita non est , atq; ideo quod dictum est , talem sensum habet , ut liceat nobis bis nomen cōponere , sed tum , cum prior compositio sensum nominis in contrarium non uertit , ut territus , perterritus , imperterritus . Alias id minime licebit , ut Donatus ait . Hinc indoctus aliam non admittit compositionem , quia sensu a suo simplici uariat .

¶ De casu .

Casus nominum sunt sex , Nominatiuus , Genitiuus , Datiuus , Accusatiuus , Vocatiuus & Ablatiuus . Ex his duo recti appellātur , Nominatiuus & uocatiuus : Reliqui autem obliqui . Ablatiuū graeci non habent . Hunc quidam septimum , non nulli sextum casum appellant . Est autem nominatiuus ut hic Cato . Genitiuus huius Catonis . Datiuus huic Catoni . Accusatiuus hunc Catonem . Vocatiuus o Cato . Ablatiuus ab hoc Catone . Quidam etiam adsumunt septimum casum , qui est ablatiuo similis , sed sine praepositione a uel ab , ut sit ab

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

Latius casus ab rectore uenio: septimus casus oratore magistro utor.

¶ Sic cum dico (ut Quintiliani exemplo utar) hasta percussi, non utor ablatiui natura, sed septimi casus. Quem tamen casum Priscianus solus inter grumáticos uidetur nõ recipere. Quippe qđ (ut ipse ait) præpositio addita uel subtracta minime mutare ualet casus uim.

¶ De sex formis casualibus, & quos casus nomina sibi asciscant.

Sunt autem forme casuales sex, ex quibus sunt nomina alia monoptota, alia diptota, alia triptota, alia tetrapptota, alia pentapptota, alia hexapptota. Sunt præter hæc aptota, quæ neq; per casus neq; per numeros declinantur, ut frugi, nihili, nequam, fas, nefas, nugas. In qua forma sunt etiam nomina numerorum a quatuor usq; ad centũ. Nam ab uno usq; ad tres per omnes casus numeri declinantur. Item a ducentis & deinceps præter mille. Sunt & nomina, quorum nominatiuus in usu non est, ut si quis dicat hunc laterem, ab hac ditione. Item per ceteros quoq; casus nomina multa deficiunt, ut sponte, tabo. Sunt præterea nomina, quorum alia genitiuum casum trahunt, ut ignarus belli: securus amorum. Alia datiuum, ut inimicus malis, congruus paribus: Alia accusatiuum sed figurate, ut exosus bella, præsciens futura:

DONATVS.

Alia ablatiuum, ut secundus à Romulo, alter à syl-
la. Alia septimum casum, ut dignus munere, ma-
ctus uirtute. Omnia nomina ablatiuo casu numero
singulari quinque literis uocalibus terminantur: sed
ea dumtaxat, quæ aptota non sunt. In illis enim
regula non tenetur.

¶ Figurate. Quod ut Priscianus ait, partici-
piorum loca posita, illorum uidentur constructionem
seruasse. Legitur tamē iuxta eandem figuram hor-
ridus barbam, flauus capillos.

¶ De genitiuo & datiuo & ablatiuo plu-
ralibus quedam regulæ.

¶ Regula prima.

Quæcumque nomina ablatiuo casu singulari,
a, litera fuerint terminata, genitiuum plu-
ralem in rum syllabam mittunt, datiuum
& ablatiuum in is, ut ab hac musa, harum musa-
rum, his & ab his musis. Necessè est autem contra
hanc regulam, ut declinentur ea nomina, in quibus
genera discernenda sunt, ut ab hac dea, harum
dearum, his & ab his deabus: Ne si dijs dixerimus,
deos non deas significare uideamur.

¶ Ab his deabus. Ad eundem modum & filiabus,
& mulabus, & asinabus, & libertabus dicitur, &
natabus, si Prisciani sequimur auctoritatem.

¶ Regula secunda.

Quæcumque nomina ablatiuo singulari. e, lite-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

ra correpta terminata fuerint, genitiuum pluralem in um syllabam mittunt, datiuum & ablatiuum in bus, ut ab hoc pariete, horum parietum, his & ab parietibus. Contra hanc regulam inuenimus ab hoc uase, horum uasorum, his & ab his uasis. Si uero e, producta fuerint terminata: genitiuum pluralem in rum syllabam mittunt, datiuum & ablatiuum in bus, ut ab hac re, harum rerum, his & ab his rebus,

Sed hæc regula proprie foeminini generis putatur.

¶ Sed hæc regula. hoc est posterior regulæ pars. Nam quinta de nomina oia foeminini ge. sunt, excipiuntur dies, quod in nūcro siugulari generis dubij est, in numero uero plurali masculini tantum: excipiuntur & eius compositum meridies, quod generis est masculini. Ergo quod dictum est proprie foeminini generis putatur, intellige nominum quinta declinationis.

¶ Regula tertia,

Quæcumq; nomina ablatiuo casu siugulari, i, li= tera fuerint terminata, genitiuum pluralem in ium mittunt, & datiuum et ablatiuum in bus, ut ab hac puppi, harum puppium, his ab his puppibus. Huiusmodi præterea nomina casum accusatiuum pluralem propter differentiam melius in is quam in es, syllabam terminant, ut has puppis, nauis, clauis. Quia puppim, nauim, clauim, et nõ puppem, nauem

DONATVS.

uem, clauem dicimus.

Quia puppim, nauim &c. Hanc particulam regula sequenti corrigit, cum ait. Horum multa tamen cernimus &c.

Tres regulæ speciales de nominibus, quorum genitiuus pluralis in ium definit.

EORVM autem nominum, quæ genitiuo casu plurali in ium syllabam exire possunt, tria regula est. Prima eorum est, quæ nominatiuo casu singulari n, & s, literis terminantur. ut mons montium. Altera eorum, quæ ablatiui casu singulari e, correpta finiuntur, & foeminae sunt, ut ab hac clade, harum cladium, his & ab his cladibus: & ab hac cæde, harum cædium, his & ab his cædibus. Tertia eorum, quæ ablatiui casu singulari i, litera terminantur, ut ab hac restibus, harum restium, his & ab his restibus. Sed hæc regula etiam accusatiuum singularem interdum per im syllabam terminat, ut hanc restim, & hanc puppim. Horum multa tamen cernimus consuetudine commutata.

¶ Sed hæc regula etiam accu. sin. interdum &c. hoc est quædam nomina, quæ sub hanc regulam cadunt per im syllabam terminant accusatiuum. Vnde & ipse Donatus per correctionem subdit. Horum multa tamen cernimus consuetudine commutata.

DE OCTO PARTI. ORATIONIS.

Quippe q̄ & alia multa sint, quæ accusatiuum non per im tantū, sed & per em facere probantur. Sic restim & restem, puppim & puppem, securim & securem. Verg. in. ij. Aenæidos. Taurus & incertam excussit ceruice securim. Idem in. xi. Telaq; & aratam quatiens tarpeia securem. Author est Priscianus lib. vij. Id quod Donatus paulo infra consuetudini potius & authoritati q̄ ar̄ti tribuere uidetur, ubi dicit. Horum multa tamen uernimus consuetudine mutata.

¶ Regula quarta.

Quæcunq; nomina ablatiuo casu singulari o littera fuerint terminata, genitiuū pluralem in rum syllabam mittunt, datiuum & ablatiuum in is, ut ab hoc docto, horū doctorū, his & ab his doctis. Cōtra hanc regulam inuenimus ab hac domo harum domorum, his & ab his domibus: & ab hoc iugero, horum iugerum, his & ab his iugeribus. Sed scire debemus multa quidem ueteres aliter declinasse. ut ab hac domu, harum domuum, his & ab his domibus: & ab hoc iugere, horum iugerum, his et ab his iugeribus. Verum meminimus euphoniā in dictionibus plus interdum ualere, quam analogiam & regulam præceptorum,

¶ Euphonia a Prisciano interpretatur bona sonoritas, quæ tamen elegantius a Quintiliano libro primo transfertur uocalitas. Cuius in eo (inquit)

DONATVS .

delectus est , ut inter duo , quæ idem significant , ætantundem ualent , quod melius sonet , malis . Analogia autem ab eodem transfertur proportio , quæ a Diomede describitur , Sermonis a natura prodiit ordinatio . Ab alijs ratio quædam per similitudinem declinandi . Vel ut Sergius diffinit , ratio declinationis nominum inter se omni ex parte similibum , quænt latius hæc prosequentem uide .

¶ Regula quinta.

Quæcunq; nomina ablatiuo casu singulari u , littera fuerint terminata , genitiuum pluralem in unius syllabam mittunt geminata u , littera , datiuum & ablatiuum in bus , ut ab hoc fluctu , horum fluctuum , his & ab his fluctibus . Nam nihil necesse est retinere u , litteram , & fluctibus dicere , cum artibus necessitate dicamus : ne quis nos artes non artus significare uelle existimet . In has regulas non ueniunt , ut dictum est , aptota nomina , ut fas , nefas , nequam , nihil . Non ueniunt tantum pluralia , ut saturnalia , uulcanalia , compitalia . Non ueniunt quæ à grecis sumpsimus , ut emblema , epigramma , schema , poemata , stemma . Nam huius formæ nomina ueteres etiam fœminino genere declinabant . In his regulis Analogia uel ex collatione positiuorum nominum , uel ex diminutione cognoscitur . Meminerimus hæc græca nomina ad græcam formam melius declinari , & si illa nonnulli ad latinos casus

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

conantur flectere.

¶ Nam huius formæ. Sic schema apud Plautum in Amphitryone foeminino genere usurpatum est, teste etiam Probo grammatico, cum dixit, Cum serui schema. Vide de hoc & Priscia. in sexto.

¶ Quibus & quot literis nomina terminentur.

Sane sciendum quod duodecim literis omnia nomina latina casu nominatiuo, numero singulari terminantur, uocalibus quinque, a, e, i, o, u, Semiuocalibus sex, l, m, n, r, s, x. Muta una, t. A. ut tabula: e, ut sedile: i, ut frugi: o, ut ratio: u, ut genu: l, ut mel: m, ut scamnum: u, ut flumen: r, ut arbor: s, ut flos: x, ut nox: t, ut caput, Quisdam adijciunt c, ut lac & halee.

¶ De nomine lac ueteres uariabant. Nam lact per duas consonates, ut Martianus Capella testatur, proferebant. Quidam non lact sed lacte in nominatiuo dixerunt, Hinc Plaut. in Menechmis. Nec aqua aqua, nec lacte lacti crede mihi, usquam similis, quam hic tui est, tuque huius. Annotatum est & hoc a Prisciano libro sexto. Vergilius tamen dixit. Lac mihi non estate nouum, nec frigore defit.

¶ De pronomine.

Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine posita tantundem pene significat, inter-

DONATIVS .

dumq; personam recipit . Pronomini accidunt sex . Qualitas , Genus , Numerus , Figura , Persona , Casus .

¶ Tantundem additum est quod (ut Servius hanc Donati diffinitionem exponens ait) pronomina licet nominum vim exprimant , non tamen plene exprimunt . Nomina enim posita plenas faciunt elocutiones , pronomina semiplenas : ut si quis dicat , Vergilius scripsit bucolica , ipse scripsit & Georgica .

¶ De Qualitate .

Qualitas pronominum duplex est . Aut enim finita sunt pronomina , aut infinita . Finita sunt , quae recipiunt personas , ut ego , tu , ille . Infinita , quae non recipiunt personas , ut quis , quae , quod .

Sunt etiam pronomina minus quam finita , ut ipse , iste . Sunt praepositiua , ut quis , hic . Sunt subiunctiua , ut is , idem . Sunt alia gentis , ut cuius , nostras , cuiatis , nostratis . Alia ordinis , ut quotus , totus . Alia numeri , ut quot , tot . Alia ad aliquid dicta infinita , quae nec personam , nec locum , nec tempus designant , ut cuius , cuius , cuium .

Alia ad aliquid dicta finita , ut meus , tuus , suus . Haec etiam possessiua dicuntur . Sunt item alia qualitatis , ut qualis , talis . Alia quantitatis , ut quantus , tantus . Sunt alia demonstratiua , quae rem praesentem notant , ut hic , haec , hoc . Alia

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

relatiua, quæ rem absentem significant, ut *is*, *ea*, *id*. Sunt alia magis demonstratiua, ut *ecce*, *ecceam*, *ellum*.

¶ Recipiunt personas, id est (ut idē Seruius exponit) diffiniunt & demonstrant personas. Et sunt tantum tria, *Ego*, *tu*, *ille*. Sed *ille* uariat. Nā si ad præsentis personam referatur, tunc recte finitum est. Si de absente dicatur, minus quam finitum est. Et de his Seruium ipsum latius hæc tractantem uide.

¶ De genere & numero pronominis

Genera pronominibus ita ut nominibus accidunt penè omnia. Masculinum, ut *quis*. Fœmininum, ut *quæ*. Neutrum, ut *quod*. Commune, ut *qualis*, *talis*. Trium generum, ut *ego*, *tu*, *sui*. Numerus accidit pronominibus uterq;. Singularis, ut *iste*. Pluralis ut *isti*. Sūt etiā numero cōmuniā, ut *q, quæ*. Dicimus enim, *qui uir*, & *qui uiri*: *quæ mulier*, & *quæ mulieres*. Sunt pronomina tota singularia, ut *meus*, *tuus*, *suus*. Sunt tota pluralia, ut *nostri*, *uestri*. Sunt ex parte singularia, ut *mei*, *tui*. Ex parte pluralia, ut *noſter*, *uester*.

¶ De figura & persona pronominis.

Figura etiā in pronominibus duplex est. Aut enim simplicia sunt pronomina, ut *quis*. Aut composita, ut *quisquis*. Nam composita pronomina secundum formam nominum ex ea parte de-

DONATVS,

elinantur, qua pronomen fuerit casus nominatiui.

Cuius rei exempla sunt, quisquis, quisnam, quispiam, aliquis & cetera. Nam idem, quod constat ex duobus corruptis, cum producitur, masculinum pronomen est, cum corripitur, neutrum.

Hic correptum pronomen est: Hic productum aduerbium loci. Personæ finitis pronomibus accidunt tres. Prima, ut ego. Secunda, ut tu. Tertia, ut ille. Sed prima & secunda generis sunt omnis. Et persona quidem prima in hoc pronome cum est numeri singularis, uocatiuum casum non habet, pluralis uero habet.

¶ Habet, idq; subaudi non nisi cum exclamatio fit, ut uult Diomedes, ut o nos foelices. Quod tamen Prisci, nullo modo admittendum putat. Et prima quidem persona & tertia (inquit) uocatiuum casum habere non possunt. Quippe quod uocatiuum proprius est secundæ personæ, ut ad quem sermo dirigitur, quod propriū est secundæ personæ.

¶ De Casu.

Casus item pronominum sex sunt. quemadmodum nominum. Nominatiuus ut hic. Genitiuus, ut huius. Datiuus, ut huic. Accusatiuus, ut hunc. Vocatiuus ut o, Ablatiuus, ut ab hoc. Sunt pronomina, quæ non per omnes casus declinantur, ut eecum, eecam, ellum: cuius, cuius, cuium, cuiatis, nostratis. Sunt etiam alia sine nominatiuo & uocatiuo,

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

catiuo , ut sui , sibi , se , a se . Hæc etiam nūeri sunt communis . Sunt item sine uocatiuo ut ego , mei uel mis , mihi , me , a me . Nullum autem pronomen recipit comparationem , quamuis qualitatem aut quantitatem significet .

¶ Quid intersit inter pronomina
& articulos .

Inter pronomina & articulos hoc interest , quod pronomina ea putantur , quæ cum sola sunt , uicem nominis complent , ut quis , ille , iste . Articuli uero qui in declinationibus , aut nominibus , aut participijs adiunguntur , ut hic , huius , huic , hunc , o , ab hoc . Et pluraliter hi , horum , his , hos , o , ab his .

Hæc eadem pronomina & pro articulis & pro demonstratione ponuntur . Neuter , uter , unus , omnis , alter , alius , ullus , ambo , uterq; , sunt qui pronomina existiment , eo quod articulis in declinatione non indigent .

¶ Pro articulis quidem , ut cum dicimus hic aeneas , huius aeneæ . Quippe quod tunc non fungantur eorum nominum (quæ præsentia sunt) officio , Pro demonstratione uero , cum sine nominibus sunt , & absentium nominum personas implent , ut hic & hæc & hoc . Pro demonstratione autem dictum . i. pro demonstratiuis pronomibus .

¶ De uerbo .

D

DONATIVS

VERBVM est pars orationis cum tempore & persona sine casu, aut agere aliquid aut pati, aut neutrum significans. Verbo accipiuntur septem. Qualitas, coniugatio, genus, numerus, figura, tempus, persona.

¶ De qualitate uerborum.

Qualitas uerborum in modis & in formis est.

Modi autem sunt, ut multi existimant, septem. Indicatiuus, qui & pronuntiatiuus dicitur, ut lego. Imperatiuus, ut lege. Promissiuus, ut legam. Sed nos hunc modum non accipimus. Optatiuus, ut uti nam legerem. Subiunctiuus, ut cum legam. Infinitiuus, ut legere. Impersonalis, ut legitur. Sed hunc modum quidam pro genere & significatione uerbi accipiunt. Cuius quidem uerba, aut in tur exeunt, aut in it, aut in et. Sed quae in tur aut in it exeunt, haec ab indicatiuo oriuntur, ut lego, legitur: contingo, contingit. Quae autem in et exeunt, duas formas habent. Alia enim ab indicatiuo ueniunt, ut misereor, miseret. Alia a se oriuntur, ut pudet, tædet, pœnitet, libet. Quauis ueteres dixerint pudeo, tædeo, & pœniteo. Qualitas uerborum etiam in formis (ut dictum est) constituta est: quas formas alij uerborum generibus .i. significationibus admiscunt.

¶ Sed hunc modum. Frisicia li. vii. de modis uerborum, Impersonale (inquit) uerbum suae cuiusque

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

dam est significationis. Atq; Diomedes de ipso inter uerborū modos ita loquitur, & quasi dubitet, nihil decernit. Quinq; esse uerborum modos (inquit) omnes fere grammatici consentiunt. Nam qui sex uoluerunt, alij promissiuum, quidam impersonalē coniungunt. Qui amplius, priorib. percontatiuum assumunt. Qui nouem, coniuuctiuum a subiunctiuo separant. Qui decem, etiam adhortatiuum adscribunt. Verum ex his, ut ipsa declinatio uerborum exposat, impersonalis & participialis modus a quibusdam admittuntur.

¶ Quauis ueteres dixerint pudeo &c. Plautus, in *Cassina*, actu quinto. Ita nunc pudeo.

¶ De formis uerborum.

Formæ igitur quatuor sunt. Perfecta. Meditatiua. Inchoatiua. Frequentatiua. Nam & in his græca lingua deficit. Perfecta ut lego. Meditatiua, ut lecturio. Frequentatiua, ut lectito. Inchoatiua, ut feruesco, caleasco. Sed frequentatiua uerba semper primæ coniugationis sunt. Inchoatiua nō per omnia tempora declinantur: quia quæ inchoantur, præteritum tempus non habent, & oriuntur à neutralib. uerbis. Sunt etiam frequentatiua de nomine uenientia, ut patrizo, grææzo. Sunt quasi diminutiua, q̄ à perfecta forma ueniunt, ut sorbillo, sugillo. Sunt sine origine perfectæ formæ, ut pitifso, uacillo. Frequentatiua sæpe in tres gradus deducit

DONATVS .

cunt uerbum , ut curro , curso , cursito . Sæpe in
 duos tantum , ut uolo , uolito . Sunt uerba inchoati-
 uis similia , quæ inchoatiua non esse temporum con-
 sideratione dignoscimus , ut compesco , compescui .
 Sunt item inchoatiua , quæ à perfecta forma ueni-
 unt , ut horreo , horresco . Sunt quæ originem sui nõ
 habent , ut consuesco , quiesco .

¶ De coniugatione .

Coniugationes acädunt uerbis tres . prima . Sec-
 unda . Tertia . Prima est , quæ indicatiuo mo-
 do , tempore presenti , numero singulari , secunda
 psona , uerbo actiõ & neutrali , a productã habet
 ante nouissimam literam : Passiuo autem , & com-
 muni , & deponenti , ante nouissimam syllabam , ut
 uoco , uocas : uocor , uocaris : & futurum tem-
 pus eiusdem modi in bo & in bor syllabam mittit ,
 ut uoco , uocabo : uocor , uocabor . Secũda est , quæ
 indicatiuo modo , tempore presenti , numero singu-
 lari , secunda persona , uerbo actiuo & neutrali ,
 e productam habet ante nouissimam literam : pas-
 siuo autem & communi & deponenti ante nouissi-
 mam syllabam , ut moneo , mones : moncor , mone-
 ris : & futurum tempus eiusdem modi in bo & in
 bor syllabam mittit , ut moneo , monebo : moncor ,
 monebor . Tertia est , quæ indicatiuo modo , tem-
 pore presenti , numero singulari , secunda persona ,
 uerbo actiuo , & neutrali i , literam interdum con-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

reptam, interdum productam habet ante nouissimā
 literam: passiuo autem & communi & deponenti
 & correptam, uel i productam ante nouissimam syl-
 labam, ut lego legis: legor, legeris: audio, audis:
 audior, audiris. Et futurum tempus eiusdem
 modi in am & in ar syllabam mittit: ut lego, le-
 gam: legor, legar: audio, audiam: audior, audi-
 ar. Est altera species tertiæ coniugationis, quæ
 i producta enuntiatur. Hanc non nulli quartam
 esse coniugationem putant, quod futurum tempus ei-
 usdem modi in am & in ar, & in bo & in bor syl-
 labam mittit, ut Seruio, seruis: seruiam, uel ser-
 uibo. Uināo uinās: uināam uel uincibo, uincior
 uinciris, uināar uel uinabor. Quod quidam
 refutantes negant in bo & in bor, rite exire posse
 tertiam coniugationem, nisi in eo uerbo, quod in
 prima persona indicatiui modi, temporis presentis,
 numeri singularis, e ante o habuerit, ut eo, queo:
 eam, queam: uel ibo, quibo: & passiuo queor,
 quear, uel quibor: & si qua sunt similia.

¶ Coniugatio uerborum a Prisciano diffinitur
 consequens uerborum declinatio: quam & ita di-
 ctam putat, quod una eademq; ratione declinatio-
 nis plurima coniugentur uerba.

¶ De genere.

Genera uerborū, quæ ab alijs significationes di-
 cuntur, sunt quinque. Actiua. Passiua. Neutra.

DONATVS.

Communia . Deponentia . Actiua sunt , quæ o
litera terminantur , & accepta r litera faciunt ex se
passiua , ut lego , legor . Passiua sunt , quæ r litera
terminantur , & ea amissa redeunt in actiua , ut legor .
lego . Neutra sunt , quæ o litera terminantur , &
accepta r , litera latina non sunt , ut sto , curro .
Sunt præterea neutra , quæ i , litera terminantur , ut
odi , noui , cœpi , memini . Sunt item quæ in un
syllabam desinunt , ut sum , prosum , obsuni .
Sunt item : quæ t litera exeunt , & impersonalia di
cuntur , ut pudet , tædet , Pœnitet , libet , oportet .

Sed hæc & similia defectiua existimanda sunt .

Sunt præterea neutropassiua , ut gaudeo , ga
uisus sum : soleo , solitus sum : audeo , ausus sum :
fio , factus sum : fido , fisis sum . Deponentia sunt ,
quæ r , litera terminantur , & ea amissa latina non
sunt , ut conuitor , colluctor . Communia sunt
quæ r , litera terminantur , & in duas formas cadunt
patientis & agentis : ut scrutor , criminor . Di
cimus enim scrutor te , & scrutor à te . Criminor te ,
& criminor à te . Sunt uerba extra hanc regu
lam , quæ in equalia dicuntur , ut soleo , facio , fio ,
fido , audeo , gaudeo , uescor , fero , medeor , edo ,
pando , mando , nolo , uolo , malo , eo . Sunt quæ
declinari rite non possunt , ut cedo , auc , salue ,
faxo faxis , infit , inquã , quæso , aio . Sunt itē mo
nosyllaba , quæ etiam extra regulam sola sunt proa

Huiusmodi
græcis ἀνε
μαλα δεικ
tur .

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

ducta, ut sto, do, flo, no. Sunt uerba incertæ significationis, ut tondeo, labo, fabrico, punio. munitio, patior, muncro, populo, assentior, adulator, luctator, auguror. Hæc enim omnia uerba & in o, & in r, literas finiuntur, & his uerbis tempora participiorum acadant pene omnia.

¶ Quæ a Latinis genera siue significationes uerborum dicuntur, a Græcis διακρίσεις appellatur, hoc est, dispositiones.

¶ Ut odi, noui, cæpi, memini, Hæc & defectiua dicuntur, quod præter præteritum perfectum, & quæ ab hoc deducuntur, cæteris temporibus careant. Vtriusq; tamen temporis significationem retinent & præsentis & præteriti.

¶ De numero & figura.

Numeri uerbis accidunt duo. Singularis & pluralis. Singularis, ut lego: Pluralis, ut legimus: Et secundum quosdam dualis, ut legere. Figura uerborum duæ sunt. Aut enim simplicia sunt uerba, ut scribo: aut composita, ut describo.

Componuntur etiam uerba quatuor modis, sicut et cæteræ partes orationis, ex duobus corruptis, ut officio: ex duobus integris, ut abduco: ex corrupto & integro, ut alligo: ex integro & corrupto, ut defringo. Sunt uerba composita, quæ simplicia fieri possunt, ut repono, distraho. Sunt quæ non possunt, ut suspicio, compleo. Sunt uerba

DONATIVS.

uerba quæ componere possumus ut pono , traho & pono , retraho . Sunt quæ componi non possunt , ut aio , quæso .

¶ De tempore .

Tempora uerbis accidunt tria , præsens , præteritum & futurum . Præsens ut lego : præteritum , ut legi : futurum ut legam . Præteriti temporis differentie sunt tres , imperfecta , perfecta , & plusquam perfecta . Imperfecta , ut legebam : perfecta , ut legi : plusquamperfecta , ut legeram . Ergo in declinatione uerborum quinque tempora numeramus , præsens , præteritum imperfectum , præteritum perfectum , præteritum plusquamperfectum , & futurum .

¶ De persona .

Personæ uerbis accidunt tres , prima , secunda , tertia . Prima est , quæ dicit , ut lego . Secunda , cui dicitur , ut legis . Tertia , de qua dicitur , ut legit . Sed prima persona non indiget casu , sed admittit plerumque nominatiuum , ut uerberor innocens : liber seruo . Secunda persona trahit casum uocatiuum , ut uerberaris innocens : seruis liber .

Tertia trahit nominatiuum , ut uerberatur innocens , & seruit liber . Quinetiam uerba impersonalia , quæ in tur exeunt , casui seruiunt datiuo & ablatiuo , ut geritur à me , à te , ab illo : dicitur et mihi tibi , illi . Quæ uero in it exeunt , casui seruiunt datiuo , ut contingit mihi , tibi , illi . Quæ uero

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

in et, ea modo datiuo, modo accusatiuo casui seruiunt. Datiuo, ut libet mihi, tibi, illi. Accusatiuo, ut decet me, te, illum. Sunt uerba preterea, quorum alia genitiui casus formulam seruant, ut misereor mei, tui, sui. Alia datiuo, ut maledico tibi, suadeo illi. Alia accusatiui, ut accuso illum, inuoco illum. Alia ablatiuo, ut discedo ab illo: auctor ab illo. Alia septimi casus, ut fruor agro, potior auro.

¶ Admittit plerumq; &c. idq; subaudi uel emphasios uel discretionis causa. Emphasios quidem, hoc est maioris significationis causa, ut apud Terentium in Andria. Ego tibi furcifer (si uiuo) ostendam, quid sit periculi dominum fallere. Discretionis uero, ut si quis dicat. Ego hoc feci, ut hac locutione intelligatur non alius quispiam idem fecisse.

¶ Verba ante o literam aut uocales habent, aut consonantes: & quot modis defectiua uerba habeantur.

OMNIA uerba modi indicatiui, temporis presentis, numeri singularis, primae personae, aut e, aut i, aut u, ante o habent. Si autem uocalem ante o literam non habuerint, exceptis F, & K, & q, ceteras omnes latinas consonantes recipiunt. E, ut sedeo: i ut iacio: u ut ruo. B, ut bibo. C, ut uoco. D, ut uado. G, ut ago,

DONATVS.

H, ut traho . **L**, ut impello : **M**, ut amo . **N** ut ca-
no . **P**, ut scalpo . **R**, ut curro . **S**, ut lasso . **T** ut
peto . **X** . ut texo . His accedunt **i**, & **u**, pro con-
sonantibus , ut aio , adiuuo . Nam triumpho per **p**
& **h** , scribitur . **K** , o litera non preponitur .

Item q sine u prefferri o litera non potest .

Sunt uerba defectiua alia per modos , ut cedo : alia
per formas , ut faceffo . Alia per conjugationes , ut
adsum , Alia per genera , ut gaudeo . Alia per nu-
meros , ut faxo , Alia per figuras , ut impleo . Alia
per tempora , ut fero . Alia per personas , ut te-
det . Verba quoq; impersonalia , cum per omnes
modos declinari non possint , inueniuntur quedam
defectiua , ut liquet , miseret .

¶ Ante o habet . Roboo tamen legitur , ut apud Ver-
giliu . Reboant sylueq; & magnus olympus . Sed
gracu id est . Ideo miru non est , si contra regulam
ueniat . Et id quidem etiam a Sergio adnotatum
est .

¶ Faceffo . Ideo per formas defectiuum habe-
tur : quod cum perfectum non sit , ad nullam tamen
supradictam formam reduci potest : quamuis Pri-
scianus no incongrue desideratiua huiusmodi uerba
nominari posse putet .

¶ Per genera . ut gaudeo : quia nec actiuum ,
nec passiuum , nec neutrum proprie dici potest pre-
terii perfecti ratione .

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS,

¶ Liquet & miseret inter impersonalia, quod præteritis perfectis careant, defectiua habentur.

¶ De aduerbio.

ADVERBIUM est pars orationis, quæ adiecta uerbo significationem eius aut cōplet, aut mutat, aut minuit, ut iam faciam, uel non faciam, parum faciam. Aduerbia aut à se nascuntur, ut heri, hodie nuper: aut ab alijs partibus orationis ueniunt. Ueniunt autem à nomine appellatiuo, ut doctus, docte: A proprio, ut Tullius, Tulliane: A uocabulo, ut ostium, ostiatim:

A pronomine, ut meam, tuam: A uerbo: ut cursum, strictim: A nomine & uerbo, ut pedentim: A participio, ut indulgens, indulgenter:

A nomine uenientia, aut in a exeunt, ut una. Aut in e productam, ut docte: Aut in e correptam, ut rite: Aut in i, ut uespere. Aut in o productam, ut falso: Aut in o correptam, ut modo: Aut in u, ut noctu: Aut in l, ut semel: Aut in m, ut palatim: Aut in r, ut breuiter: Aut in us, ut funditus.

Aduerbia quæ in e exeunt, produci debent: præter illa, quæ aut non comparantur, ut rite: aut cōparationis regulam non seruant, ut bene, male. Faciunt enim bene, melius: optime: male, peius, pessime: Aut ea quæ à nomine uerboe non ueniunt, ut impune, sepe. Caterū facile & difficile, quæ aduerbia ponuntur, nomina potius dicenda sunt esse

DONATVS.

pro aduerbijs posita. ut est, toruum clamat, horredum resonat. Ergo aduerbia, quæ in e producta exeunt, ab eo nomine ueniunt, quod datiuo casu singulari o, litera terminatur: ut huic docto, docte: & huic sedulo, sedule. Quæ in r literam exeunt, ab eo nomine ueniunt, quod datiuo casu singulari, i litera terminatur, ut huic agili, agiliter. Contra hanc regulam multa sæpius usurpauit authoritas. Nam quædam (ut diximus) & in datiuo casu in o permanent, & aduerbium faciunt, ut falso, sedulo. Quædam contra faciunt, ut huic duro, non dure, sed duriter.

¶ Meatum (inquit Sergius) nihil est aliud, nisi meo more. Sic tuatum, tuo more.

¶ Notandum hic est, quod licet bene & male aduerbia corripiantur iuxta authoris regulam, optime tamen & pessime cum aduerbia sunt, producuntur. At eadem contra, cum nomina sunt casus uocatiui, corripiuntur, ut Optime graiugenum, & maxime Teucrorum ductor. Hec ita ex Probo partim annotauimus.

¶ De aduerbiorum accidentibus.

Aduerbio accidunt tria. Significatio, Comparatio, Figura. Significatio aduerbiorum in hoc secernitur: quia sunt aduerbia Loci, ut hic, ubi, ibi. Temporis, ut hodie, nuper. Numeri, ut semel, Inter negandi bis. Negandi, ut non, nihil. Affirmandi, ut etiam,

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

quidni. Demonstrandi ut en, ecce. Optandi, ut uti di aduerbia
 nam. Hortandi, ut eia. Ordinis, ut deinde. Inter= additur a
 rogandi, ut cur, quare, quamobrem. Similitudi= Priscia mi=
 nis ut quasi, ceu. Qualitatis, ut pulchre, docte. Quā nime.
 titatis, ut multum, parum. Dubitandi. ut forsan,
 fortasse. Personalia, ut mecum, tecum, secum, Sic heus tu,
 nobiscum, uobiscum. Vocandi, ut heus. Respon= & Persius
 dendi. ut heu, Separandi ut seorsum. Iurandi, Sa. ij. Heus
 ut adepol, castor, hercule, mediusfidius. Elegen= age respon=
 di, ut potius, imo. Congregandi, ut simul, una, de.
 pariter. Prohibendi, ut ne. Euentus, ut forte,
 fortuitu. Comparandi ut magis, & tam. Sunt Vt heu. Lu.
 etiam aduerbia infinita, ut ubi, quando. Sunt in tertio heu
 finita, ut hic, modo. Aduerbia loci duas spe= demens.
 cies habent, in loco, & ad locum significantes: In
 loco, ut intus, foris: Ad locum, ut intro, foras.
 Dicimus enim intus sum, foris sum. Intro eo, fo=
 ras eo. Adijciunt quidam de loco, quod sic dicitur
 quasi in loco, ut intus exeo, foris uenio. Adijciūt
 quidam per locum, ut hac, illac. Heus & heu in=
 teriectiones multi non aduerbia putauerunt: Ideo
 quia non semper subsequuntur uerbum.

¶ Heu quoq; interiectio dolentis reperitur, &
 construitur interim cum nominatiuo. Ver. ut Heu
 pietas heu prisca fides: Interim cum accusatiuo.
 Idem, Heu stirpem inuisam.

¶ Heus interiectio dolentis. Vergi. Heus etiam

DONATVS,

mensas consumimus, inquit Iulus.

¶ De aduerbiorum comparatione.

Comparatio accidit aduerbijs, quia huic quoq; cōparationis gradus sunt tres, Positiuus: Cōparatiuus: Superlatiuus. Positiuus ut docte, Comparatiuus, ut doctius: Superlatiuus, ut doctissime. Et quoniam aduerbia quoq; sunt, quæ per omnes gradus ire non possunt: ideo his ad augendam significacionem pro comparatiuo & superlatiuo magis & maxime coniungimus, ad minucendam minus & minime. Quemadmodum & comparantur, ita & minuuntur aduerbia à positiuo, ut primum, primule: longe, longule. A comparatiuo, ut melius, meliuscule: longius, longiuscule. A superlatiuo autem gradu uel nulla exempla uel perrara sunt.

¶ Aduerbia quoq;. Quoniam & nomina quædam sunt adiectiua, quæ per omnes gradus ire non possunt, ut pius, magis pius: arduus, magis arduus.

¶ De figura aduerbiorum, & de dictionibus dubijs.

Figure aduerbiorum duæ sunt. Aut enim simplicia sunt aduerbia, ut docte, prudenter: Aut composita, ut indocte, imprudenter, Componuntur etiam aduerbia modis quatuor. Sunt autem multe dictiones dubiæ inter aduerbium & nomen, ut falso: Inter aduerbium & pronomen, ut quomodo: Inter aduerbium & uerbum, ut pone: Inter ad-

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

uerbum & participium, ut profecto: Inter aduerbium & conuentionem, ut quando: Inter aduerbium & prepositionem, ut propter: Inter aduerbium & interiectionem, ut heu. Horum quaedam accentu discernimus, quaedam sensu. Sūt etiam aduerbia loci, quæ imprudentes putant nomina, in loco, ut Romæ uenio: ad locum, ut Romam pergo. His præpositio non anteponatur, quæ prouincijs, locis, regionibusue adijci solet. Ideo quia de significatione nominis non recedunt, ut de Aphrica uenio, ad Siciliam pergo: In Italia sum. Præpositio separatim aduerbijs non applicabitur, quamuis legerimus desursum, desubito, derepente, & exinde. & abusq; , & debinc. Sed hæc tanquam unam partem orationis sub uno accentu pronuntiabimus.

¶ De participio.

PARTICIPIVM est pars orationis dicta, eo quod partem capiat nominis, partemq; uerbi. Recipit enim à nomine genera & casus: A uerbo tempora & significationes. Ab utroq; numerum & figuram. Participio accidunt sex, Genus, Casus, Tempus, Significatio. Numerus, & Figura. Genera participijs quatuor accidunt. Masculinum, ut lectus. Fœmininum, ut lecta. Neutrum, ut lectū, Commune, ut legens. Nam omnia participia presentis temporis generis sunt communis. Casus totidem sunt participiorum, quot

DONATVS,

¶ *nominum*. Nam per omnes casus etiam partici-
pia declinantur. Tempora participijs accidunt
tria *præsens*, *præteritum*, & *futurum* ut *luctans*,
luctatus, *luctaturus*,

¶ *Futurum duplex est*, alterum in *rus* significa-
tionis *actiue*: alterum in *du*s significationis *passiue*.

¶ *De participiorum significatione*.

Significationes participiorum a generibus uerbo-
rum sumuntur. Veniunt enim participia à uerbo
actiuo duo, *præsentis temporis* & *futuri in rus* ut
legens, *lecturus*. A *passiuo* duo, *præteriti tempo-*
ris & *futuri in du*s, ut *lectus*, *legendus*. A neu-
tro duo, sicut ab *actiuo*, *præsentis temporis* & *fu-*
turi in rus, ut *stans*, *staturus*. A *deponenti* tria. *præ-*
sentis, *præteriti* & *futuri*, ut *luctans*, *luctatus*, *lu-*
ctaturus. A *communi* quatuor, *præsens*. *præteri-*
tum, & duo *futura*, ut *criminans*, *criminatus*, *cri-*
minaturus, & *criminandus*. *Inchoatiua* participia
præsentis temporis sunt tantum, ut *horrescens*,
tepescens, *calescens*. *Defectiua* interdum *alicui-*
ius temporis sunt, ut à *soleo*, *solens*, *solitus*. In-
terdum *nullius*, ut ab eo quod est *memini*, nullum
participium reperitur. Interdum à non *defecti-*
uo uerbo participia *defectiua* sunt, ut ab eo quod
est *studeo*. *studens* est, quod *futurum* tamen *tempus*
non habet in usu. Ab *impersonali uerbo* participia
nisi *usurpata* fuerint, non *ucuiunt*.

Nullum

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

¶ Nullū Participiū reperitur . Nullum (ait Sergi-
us) participium reperitur , si ad usum : uerum est ,
si ad auctoritatem : falsum . Nam inuenimus apud
Plautum meminens .

¶ Non ueniunt . Sergius tamen pudens & tæ-
dens non ab impersonalibus uerbis , pudet & tædet ,
usurpata participia esse dicit , sed ab integris uer-
bis pudeo & tædeo (quæ apud authores inueniun-
tur teste Capro) æducta .

¶ De numero & figura participiorum .

Numerus participijs acãdit uterq; . Singularis ,
& pluralis . Singularis , ut hic legens . Pluralis ,
ut hi legentes . Figura itẽ partiãpiorum duplex :
aut enim simplicia sunt participia , ut scribens : aut
composita , ut describens . Componuntur autem
partiãpia modis quatuor , sicut & nomina .

¶ De his quæ partiãpiorum formam ha-
bent , partiãpia tamen non sunt , & de
partiãpijs origine uerborum ca-
rentibus , & quot modis
in nomina partici-
pia transeant
&c.

Sunt nomina speciem participiorum habentia , ut
tunicatus , galeatus : quæ quia à uerbo non ueniunt ,
non sunt partiãpia appellanda . E quibus sunt etiã
am illa , quæ cum partiãpia uideantur , uerborum

DONATVS.

tamen significatione priuata sunt, ut pransus, cœnatus, plaata, nupta, triumphata, regnata. Nam prandeor, cœnor, placeor, nubor, triumphor, regnor non dicitur. Sunt etiam alia participia, quæ accepta præpositiōe, & à uerbis, et à participijs recedunt, ut nocens, innocens. Nam noceo dicitur, innoceo non dicitur. Sunt ueluti partiãpia, quæ à uerbo ueniunt, & quia tempus non habent, nomina magis, quam partiãpia iudicantur, ut furiãbundus, moribundus, ludibundus. Sunt multa partiãpia eadem & nomina, ut passus, uisus, cultus, sapiens, indulgēs: quæ tamen & casibus discrepant & temporibus dignoscuntur, & comparata mutantur. Sunt alia partiãpia defectiua, quæ per omnia tempora ire non possunt, quæ à uerbo ueniunt, ut cœptus, urgendus. Sunt partiãpia, quæ accepta comparatione fiunt nomina, ut acceptus, acceptior: intensus, intensior. Aduerbia de partiãpijs fieri posse nonnulli negant, sed hos plurimæ lectionis reuincit authoritas,

¶ Nam prandeor. cœnor, &c. non dicitur. Prisci. lib. xi. Vsu inquit, huiusmodi uerba magis deficiunt, quam ratione analogiæ. Quid enim prohibet uerbis quoq; eorum uti, nisi deficeret authoritas?

¶ Cœptus Prisci. lib. xi. Cœpi, inquit, non habet præsens, nec futurum, sed tantum præteritum

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

coeptus. Coepturus tamen legitur apud Quintilianum lib. x. Ita nos rite (inquit) coepturi ab Homero uidemur. Confirmat id quoq; Diomedes grammaticus.

¶ Urgendus. Sed & urgens dicitur ab urgeo actiuo, ut urgendus a passiuo urgeo.

¶ Aduerbia a partiapijs deducuntur testatur Priscia. lib. xi, sed ita tamen, ut dubitare uideatur ipse, utrum a uerbis an a partiapijs, aut partiapialibus nominibus declinentur, ut a sentio, sensus, sensim. a sto, status, statim. a singultio, singultus, singultim, Sed Sergius plane negat.

¶ De coniunctione.

CONIUNCTIO est pars orationis adnectens ordinansq; sententiam. Coniunctioni accidunt tria, potestas, figura, & ordo. Potestas coniunctionum in quinque speciebus diuiditur. Sunt enim, copulatiue, disiunctiue, expletiue, causales, rationales. Copulatiue sunt haec, &, quoq;, atq;, ac, ast. Disiunctiue sunt, aut, ue, uel, ne, nec, an, neq;. Expletiue sunt, quidem, equidem, saltem, uidelicet, quamq;, quamuis, quoq;, enim, autem, porro, licet, tamen. Causales sunt, si, etsi, tametsi, siquidem, quando, quandoquidem, quin, quinetiam, quatenus, sin, seu, siue, neu, nam, nanq;, nisi, enim, etenim, ne, sed, interea, quamobrem, praesertim, item, itemq;, ceterum, alioquin, pra-

DONATVS

terea. Rationales sunt, ita, itaq; enim, enim uero, quia, quare, quapropter, quoniam, quandoquidem, quippe, ergo, ideo, igitur, scilicet. propterea, iccirco.

¶ Adnectens .i. per uim coniungens, ut cum simul esse res aliquas significat, ut & pius, & fortis fuit Aeneas. Ordinans, ut cum rerum consequentiam demonstrat, ut si ambulat quispiam, mouetur. Hæc ita ex Prisci, lib. vi. Copulatiue dictæ sunt, quod & uerba, & sensum copulât, ut ego et tu studemus. Hic & uerba & sensus coniuncta sunt. Disiunctiue uero penitus contra naturam sermonis inuentæ essent, nisi uerba coniungerent. Disiunctiue autem ideo dictæ, quod sensus disiungant. Expletive dicuntur ideo, quod id quod minus fuerat, explere contendunt: ut si quis dicat negligenti, lege, dicendo lege, in eo eum arguit quod non legit: at si dicat, saltem lege, in eo arguit, quod nihil omnino agit. Hæc ita fere ex Seruio.

¶ Ne causalis coniunctio est, quando ἢ αὐτὴ græcâ coniunctionem significat, hoc est, ut non. Vergi. ij. Aeneid. Ne reâpi portis, aut duâ in mœnia possit. Ne pro etiam, expletiua coniunctio est. Hæc Priscianus.

¶ De figura & ordine coniunctionum
Figure coniunctionum duæ sunt. Simplex ut
nam. Composita, ut namq;. Ordo coniunctionum

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS

in hoc est, quia aut præpositiue sunt coniunctiones, ut at, ast. Aut subiunctiue, ut quæ, aut, Aut cōmunes, ut ergo, igitur. Sunt etiam dictiones, quas incertum est, utrum coniunctiones, an præpositiones, an aduerbia nominemus. Quæ nisi sententiam considerauerimus, incertæ sunt, omnes tamen sensu facile discernuntur. Nam & coniunctiones pro alijs coniunctiōibus posite inueniuntur potestate mutata

¶ Incertum est. Sic cum, quoties iungitur casui, præpositio est, cum uero uerbo subiunctiui modi, coniunctio, quoties uero pro quādo ponitur, aduerbium. Vnde & Victorinus de arte grāmatica. De his inquit, ambigi potest. Vnde merito quidam eas uoces aduerbia coniunctiua, aut coniunctiones aduerbiales appellant.

¶ Nam coniunctiones pro alijs &c. Sic uel pro etiam. Teren. in Eunucho. Vel rex semper maximas mihi gratias agebat.

¶ De præpositione.

PRAEPOSITIO est pars orationis, quæ præposita alijs partibus orationis significationem earum, aut mutat, aut complet, aut minuit. Nam aut nomini præponitur, ut inualidus: aut pronomini præponitur, ut per me, uel supponitur, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum: aut uerbum præcedit, ut perfero: aut aduerbium, ut expresse: aut partiāpium, ut præcedens: aut

DONATVS .

coniunctionem, ut absq; : aut semetipsum ut, circū
 circa . Præpositiones aut casibus seruiunt , aut lo
 quelis , aut æque casibus & loquelis . Hæ aut
 coniunguntur , aut separantur , aut & coniungun
 tur & separantur . Quæ loquelis seruiunt, cō
 iunguntur, ut di , dis , re , se , an , co , con . Dici
 mus enim diduco , distraho , recipio , secubo , am
 plector , cohæreo , congregior . Separantur , ut
 apud & penes . Coniunguntur & separantur cæ
 teræ omnes . Ex quibus in et con præpositiones , si
 ita compositæ fuerint, ut eas statim s , uel f , literæ
 sequantur , plerumq; producuntur , ut insula , in
 sula , consilium , confessio , Præpositioni acci
 dit casus tantum . Casus nanq; in præpositionibus
 sunt duo, accusatiuus & ablatiuus . Aliæ enim
 præpositiones accusatiuo casui seruiunt , aliæ ablati
 uo : aliæ utriq; casui .

¶ Mutat , ut uideo , inuideo : Complet , ut fa
 cio , perficio : Minuit , ut rideo , subrideo . Sciendū
 autem , quod hæc diffinitio præpositionis , magis cō
 uenit præpositionibus : quatenus præponuntur alijs
 partibus orationis per compositionem , & non ita
 per appositionem . Itaq; à Prisciano diffinitur , qua
 tenus utramq; uim complectitur, hoc modo . Præpo
 sitio est pars orationis indeclinabilis , quæ præponi
 tur alijs partibus orationis uel appositione , uel com
 positione .

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

¶ Seruiunt casibus per appositionem. Seruiunt loquelis per compositionem. Aequè casibus & loquelis seruiunt, quæ coniungi & separari possunt.

¶ Quæ præpositiones accusatiuo casui seruiant.

Accusatiui casus præpositiones sunt hæ, ad, apud, ante, aduersum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, secundum, propter, post, trans, ultra, præter, supra, circiter, usq; secus, penes.

Dicimus enim ad patrem, apud uillã, ante ædes, aduersum inimicos, cis rhenum, citra forum, circum uianos, circa templum, contra hostem, erga propinquos, extra terminos, inter naues, intra mœnia, infra tectum, iuxta macellũ, ob auguriũ, pone tribunal, per parietem, prope fenestram, propter disciplinam, secundum fores, post tergum, trans ripam, ultra fines, præter officium, supra cœlum, circiter annos, usq; oceanum, secus nos, penes arbitros. Ex his ad & apud, cum unius casus sint, diuerso modo ponuntur. Dicimus enim ad amicum uado, apud amicum sum. Nam neq; apud amicum uado recte dicitur, neq; ad amicum sum. Usq; præpositio plurimis non uidetur: quia sine aliqua præpositione proferri recte non potest, unde adiungitur utriq; casui pro qualitate præpositionis eius, cui fuerit copulata, ut usq; ad, et usq; ab.

DONATVS .

¶ Neq; ad amicum sum . Ad tamē pro apud
 nonnunquam autoritate etiam in loco reperitur .
 Vergili. in. i. Aencid . Ad Troiā pro charis gesserat
 argis , Ad Troiam dixit pro apud Troiam .

¶ Quæ præpositiones ablatiuo
 casui seruiant .

Ablatiui casus præpositiones sunt hæ , a , ab ,
 abs , cum , coram , clam , de , e , ex , pro , præ , pa=
 lam , sine , absq; , tenus . Diāmus enim à domo , ab
 homine , abs quolibet , cum exercitu , coram testi=
 bus , clam custodibus , de foro , e iure , ex præfectu=
 ra , pro clientibus , præ timore , palam omnibus , si=
 ne labore , absq; iniuria , tenus pube . Sed hæc præ=
 positio propter euphoniā subducitur , & facit pu=
 betenus . Clam præpositio casibus seruit ambobus .

¶ Vergili . hellenismo usus hoc est , græcorum
 more locutus crurū tenus dixit lib. iij. georgicorū .
 Et crurum tenus a mento palearia pēdēt : Ex Priscia
 no . Apud græcos enim separatæ præpositiones tri=
 bus casibus præponi solent .

¶ Clam præpositio casibus seruit ambobus . Vn
 de diāmus clam patre , & clam patrem . Plautus in
 prologo Aulularie . Clam omneis in medio foro
 Defodit : & alibi non uno loco .

¶ Quæ præpositiones utriq;
 casui seruiant .

Vtriusq; casus præpositiones sunt hæ . In , sub ,

DE OCTO PARTI. ORATIONIS.

super, & subter. Quarum in, & sub, tunc præpositiones accusatiui casus sunt, cum aduersum, uel ante significant, ut ibat in Euryalum: & sub ipsum arcturum, pro ante. Tunc ablatiui casus: cum uim recte retinent, nec pro accusatiuis præpositionibus ponuntur. Item accusatiui casus sunt, cū ad locū uel nos uel quoslibet ire, isse, ituros esse significamus: cuius rei exempla sunt hæc. In accusatiui casus, ut itur in antiquam syluam. In ablatiui casus, ut Stans celsa in puppi. Sub accusatiui casus, ut postesq; sub ipsos nituntur gradibus. Sub ablatiui casus, ut Arma sub aduersa posuit radiantia quercu. Super uero & subter, cum accusatiuo casui naturaliter præponantur, ablatiuo tamen plerumq; iunguntur, ut gemina super arbore sidunt. & ferre iuuat subter densa testudine casus. Quamquam multi sunt, qui non putant ambiguas esse præpositiones, nisi duas, in et sub. Ceterum super & subter, cum locum significant, figurate ablatiuo iunguntur: extra quam formam, super præpositio cū de significat, hoc est mentionem de aliquo fieri, ablatiui casus est tantum, ut Multa super Priamo rogitans super Hectore multa, hoc est de Priamo & de Hectore.

¶ Super uero & subter. Hinc Priscianus lib. xvi. de duabus his præpositionibus ita ait. Super & subter, cum utraq; tam accusatiuo q̄ ablatiuo iun=

DE OCTO PARTIB. ORATIONIS.

positivæ, ut sine: sunt subiunctivæ, ut tenus. Sed hæc nos & similia, his adnumeramus, quæ in æqualia nominantur.

¶ Addit ipse Sergius, ut in uetusto quodam exemplari legi. Interdum nec corrumpunt nec corrumpuntur, ut inuenio.

¶ Non subsequitur casus. Alias (ut & idem Sergius ait) præpositiones manent, ut Transstra per & remos. Aeneidos quinto.

¶ Non coherent. Ergo cum dicimus adusq; usq; adverbij loco habetur. Vergili. adusq; columnas exulat .i. usq; ad columnas.

¶ De interiectione.

INTERIECTIO est pars orationis interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi affectus, aut metuentis, ut hei, at. Aut optantis, ut o. Aut dolentis, ut heu. Aut admirantis, ut pape. Aut letantis, ut euax. Sed has græci ad uerbijs applicant: quod ideo latini nō faciunt, quia huiusmodi uoces non statim subsequitur uerbum.

Licet autem pro interiectione etiam alias partes orationis singulas pluresue supponere, ut nefas, pro nefas. Accentus interiectionibus certi esse nō possunt, ut fere in alijs uocibus, quas inconditas inuenimus.

¶ Inter interiectiones reperiuntur & aliæ partes orationis. Sic nefas teste Probo uersum ex. viij.

DONATVS .

*Aenei . citante . Bastra uehit sequiturq; (nefas)
 Aegyptia coniunx . Eiusdem naturae sunt & aliae
 pleraq; uoces (ut ait Diomedes) ut amabo . Mar
 tialis . Dic uerum mihi Marce, dic amabo . Pro
 Teren . in Andria . Pro deum atq; hominum fidem .
 Malum , Plinius lib . vij . cap . li . Quae (mal
 lum) ista dementia est . Cicero phi . prima . Quae
 nam (malum) est ista uoluntaria seruitus ? Misere
 rum . Vergi . in . vi . Aenei . Cecropidae iussi (mi
 serum) septena quotannis Corpora maiorum . In
 fandum Vergi . in primo Aenei . Nauibus (infan
 dum) amissis unius ob iram .*

¶ *Inconditas inuenimus . Hoc est (ut exponens
 hunc locum Priscianus ait) quae abscondita uoce
 & non plane expressa , proferuntur .*

VETVSSI,

MI. AC PERSPICACISSIMI PHO
CAE GRAMMATICI DE NO
MINE ET VERBO LI
BER INCIPIT.

¶ PRAEFATIO OPERIS.

ARS mea multorum es: quos secula prisca tulere.
Sed noua te breuitas asserit esse meam.
Omnia cum ueierum sine explorata libellis:
Multa loqui breuiter sit nouitatis opus.
Te relegant Iuuenes: quos garrula pagina terret.
Aut si quem paucis seria nosse iuuat.
Te longinqua petens comitem sibi ferre uiator
Ne dubitet: paruo pondere multa uehis.
Te si quis scripsisse uolet, non ulla queretur
Damna, nec ingrati triste laboris onus.
Es quod quisq; petat, nunquam censura disertī
Hoc contemnet opus: si modo liuor abest.

¶ Alia operis praefatio.

CREDO nonnullos hoc meum miraturos
opusculum, quod in tanta doctissimorum
hominum copia, qui u.eric diligenterq; emen
datis sermonis praecpta tradiderunt, ego potissimū

PHOCAS

ausus sum temerario ac pene sacrilego conatu libellum de arte comminisci. De quo prius excusandum puto, quam de titulo operis differam. Cum sciam plurimos quidem regulas artium per ordinem digessisse, quibus ad prerogativam solertiae & antiquitatis suffragata est: Sed eorum alios late copiosaque scripsisse, ita ut superflua interdum ubertate narrationis memoria legentium confundatur: Alios, dum breuitati student, admodum diffusam coartasse materiam, ut sterili compendio nihil ad integram scientiam lectoribus conferant: Adolescentes uero nostri saeculi non desiderio literarum, nec amore uirtutis ad studia se applicare, sed aut necessitate compulsos, aut odore uoluptatum per aetatem afflatos execrari magistros: quorum ut quisque est diligentior, eo maiori odio premitur: Et gymnasium sapientiae, quo ad beatam uitam semita demonstratur, uelut teterrimum carcerem detestari: Alios autem (quamuis scire cupiant) omne tamen fructuosi laboris onus detrectare, nec assiduis inherere lectionibus, nec curiosa perscrutatione ueterum eruere commentarios: qui dum semper assidui nolunt fieri, docti esse non possunt. Iccirco fateor me negotium hoc suscepisse pluribus profuturum, nisi ijs qui nouellam artis expositionem tractare fastidiunt, praecipue quae discipulis nostris proderit, quibus ad uersus obliuionis iacturam, & percunctantium tenta

NOMINVM.

menta consultum esse desidero, . In hoc namq; nostrae professionis summa uersatur, ut in aliorum scientiam tui periculum facias, ne cum ipse scias, sed alios docueris, eruditus esse uidearis. Nominum igitur regulas & uerborum in unum congesi: quoniam haec fere principatū in partibus orationis obtinent, multumq; difficultatis habet, & super ceteris abundantē à summis authoribus existimo: quo in opere nihil mihi sumam, nec à me noui quicquam reperitum affirmabo. Multa namq; ex multorum libris decerpta concinna breuitate conclusi, ut nec ieiunaparum instruat compensatio, nec uerbosa prolixitas fastidium legentibus moueat. Si quid autem à nobis in suscepto negotio commode tractatum est, malo id lectoris iudicio laudari, quam nostra praedicatione iactari. Tu tamen industria tua petulantiae nostrae crimen excusabis, uel laudis si quid merebitur, ampliabis.

¶ In hoc namq; , &c. Hic nota quisquis es rudis adhuc adolescentiae moderator institutorq; ac praceptor, atq; hoc primum stude (quaeso) ne grauetur ea lectionum multitudine, qua te magis exerceas studijs, quam illam.

¶ Operis distinctio.

Aggressus sum nominum regulas breuiter explanare, & scrupulosam difficilemq; materiam adolescentibus peruiam facere. Quoniam omnis ambi-

PHOCAS

guitas in genere nominis & declinatione consistit. Primum latina a græcis discreui, ne confusione uarietatis perturbaretur memoria. Deinde monosyllaba congesta præposui, quæ diuersi quidem sunt generis: tertij autem ordinis formulam (tribus exceptis) sequuntur: & sunt fere hæc.

¶ De nominibus monosyllabis masculini generis.

MASCULINI generis, as, dens, grex, flos, fons, lar, mons, mos, mus, mas, præ, mars, pons, nar, pes, ros, rex, sal, sol, uir, uas uadis. Ex his unum est secundæ declinationis, uir.

¶ De monosyllabis foeminini generis.

Foeminini generis, arx, ars, calx, crux, cos, dos, frons, gens, falx, fax, sex, glis, lux, lex, lis, lens, glans, lanx, mors, mens, nux, nix, nox, pix, ops, prex, pars, res, spes, fors, stirps, trabs, uis, grus, urbs, uox, nar naris. Ex his duo sunt quintæ declinationis contra regulam, spes, & res.

¶ Nar naris pro flumine masculini generis est testibus Probo & Prisciano, & numero semper singulari declinatur. Vergili. in .vij. Aenei. Sulphurea nar albus aqua. Nam si nasum uelimus significare, ut idem Priscianus ait, hæc naris, huius naris

DE GE. NOMINVM.

naris genitiuum similem ntō proferimus, Ouid. in
iij. Metamorphoseos. Pandaq; naris erat, quod et
pluraliter nares facit.

¶ De Monosyllabis neutri generis.

Neutri generis sunt hæc. æs, crus, cor, fas,
far, git, ir, ius, mel, os, pus, thus, sel, lac,
rus, uer, uas uasis. Ex his quatuor minime decli-
nantur. fas, git, pus, ir. Quatuor in plurali nume-
ro deficiunt. nam tres tantum casus habent, far, ius,
rus, & æs.

Communis generis, bos, dux, sus, sur, grus.

Omnis generis hæc duo sola, par, trux.

¶ De generibus nominum polysyllaborum.

Expositis monosyllabis cuiuscunq; sint generis,
de cæteris quotlibet syllabarum nominibus differe-
mus, quæ his clausulis terminantur, quatuor uocali-
bus præter i, & semiuocalibus præter f, & una
muta t, de quibus ordinate has regulas subiectas no-
tabimus, exceptis illis quæ minime declinantur, fas
nefas, nil, nihil, nihili, nugas, gummi, frugi, sinapi,
pedū, nequam. Ex his neutri generis sunt, fas,
nefas, nil, nihil, gummi, sinapi, pedum: Alia om-
nis generis, nihili, frugi, nugas, nequam.

¶ De in a terminatis.

A. terminata masculina sunt propria, ut Sylla,
Seneca, Catilina, Cotta, Tuca, Agrippa, Pansa.
Pauca sunt Appellatiua masculini generis, ut hic la

PHOCAS

nista, hic dama, hic talpa, hic popa, hic nauta,
 hic poeta, hic collega, hic scurra, hic lixa, hic af-
 secla, hic scriba, hic perfuga, hic transfuga, hic
 homiada, hic pariada. Quæ alij communis gene-
 ris esse dicunt. Et illa quæ à uerbis colo & gigno
 componuntur, ut hic & hæc calicola, agricola,
 syluicola, terrigena, rurigena. Reliqua appellati-
 ua omnia fœminini sunt generis & primæ declina-
 tionis, ut fortuna, schola, terra, harena, carina,
 habena. Neutri generis latina sunt nulla. Cõ-
 munis hæc similiter, hic & hæc pedissequa, adue-
 na, conuena, auriga, conuiuia, uerna, & omnia
 primæ declinationis sunt. Barbara neutri generis
 duo lecta sunt apud Salustium nomina fluuiorum,
 hoc Molucha, hoc turia.

¶ Propria. s; uirorũ. Nam mulierũ propria in
 a fœminina sunt, ut Lucretia, Proserpina, Tulliola.

¶ Popa apud Persium Saty. sexta pro uentre
 legitur. Ast illi tremet omento popa uenter: quod
 & exponitur pro belluone. Præterea & pro
 ministro sacrorum & uictimarum, hoc est, uicti-
 mario apud Propertium legitur. lib. iij. Illa dies
 hornis cædem denuntiat agnis, Succinctiq; calent
 ad noua lucra popæ.

¶ Hoc turia Priscia. uult hæc noia potius masculini
 esse, ideo quod acusatuum singularem per am fa-
 ciant, Nam si neutra (inquit) essent, acusatuum

DE GE. NOMINVM.

nominatiuo similem haberent. Astipulatur Pri-
scaano Augustinus de turia, et cōprobatur illo Clau-
diani uersu. Floribus & roscis formosus Turia ri-
pis. Et de Molucha quoq; certant grammatiā.

¶ De in e terminatis.

E finita neutri generis sunt omnia, & tertiæ de-
clinationis, ut hoc sedile, monile, rete, mare.

¶ De in o terminatis.

O terminata tertiæ declinationis sunt omnia, sed
diuersi generis. Nam quæ in o puram desinunt, e
uocali præposita, masculini generis sunt, ut hic ga-
neo, aleo, labeo, quæ nominatiuum & uocatiuum
solum habent. Quæ i, ante o habent, aut propria
masculini sunt generis, ut Curio, Sapia: aut cor-
pus quidem significantia generis masculini sunt, ut
hic stellio, unio, histrio, centurio, gurgulio, quater-
nio, mulio: & omnia o, literam in obliquis casibus
productam seruant, excepto uno, anio flumen
Italiæ, quod anienis facit. Rem autem incorpora-
lem significantia plerâq; à uerbis transferuntur, &
sunt generis fœminini, ut hæc oratio, ratio, actio,
statio, hortatio, religio. Et hæc similiter nomina
per omnes casus o, producunt præter naminatiuū et
uocatiuum numeri singularis. Præposita uero b-
litera uel qualibet consonante, propria uel appella-
tiua masculini sunt generis, ut hic carbo, libo, præ-
co, mucro, bubo, latro, homo, tiro, sermo, puo.

PHOCAS

Cato, . . . Excepto uno proprio fœminini generis , hæc iuno, & altero appellatiuo , quod o , literam in obliquis casibus amittit , ut hæc caro carnis . Sed duæ solæ consonantes sunt , g , d , quibus præcedentibus o , litera terminata nomina generis fœminini sunt , ut hæc erugo , imago , caligo . fuligo , origo , propago , hirundo , irudo , arundo , magnitudo , altitudo , testudo , similitudo , fortitudo , quæ o , in i , conuertunt in obliquis casibus . Exâpiuntur in utroq; genere masculina , ut hic ligo , hic mango , hic prædo , hic cudo , hic spado , quæ o producunt , hic cardo , hic ordo , quæ superiorẽ formulã sequitur . Sunt et quatuor tantummõ , q̄ neu. esse possunt , quorum pars dimidia declinationem patitur , ut duo , & ambo : Pondo autem & octo monoptota sunt , & tantum pluraliter efferuntur , ut hæc pondo . Nam unum pondo non dicimus , sed in libram efferri potest : duo enĩ & tria pondo & deinceps obseruabimus , uel quoties de neutro loquimur , correpte dicimus pondo , & accentu longo , duo homines & ambo homines , duæ mulieres & ambæ mulieres dicuntur . Duo autem & ambo etsi correpta eẽ uideantur , tamen in actõ dupliciter efferũt : namq; hos duos , & hos duo , & ambos & ambo apud authores inuenimus . Communia hi & hæc duo , & hæ duæ , & ambo & ambæ , horum duorum & amborum , harum duarum & ambarum : his duo

DE GE. NOMINVM.

bus & ambobus : hos duos , & ambos : has duas
& ambas : hæc duo & ambo : his duobus & ambo-
bus : duabus & ambabus .

¶ O pura est , cum consonans ei non præponitur .

¶ Homo tamen & latro significatione potius com-
munis generis sunt .

¶ In utroq; genere , hoc est modo siue forma , alte-
ra scilicet eorū quæ d , ante o habent , altera , quæ g .

¶ Cudo ornamentum capitis est ex corio . Sillius
Italicus in septimo . Spicula bina gerunt , caput his
eudone ferino Stat cautum .

¶ Et hos duos . Id quidem & Comminianus gram-
maticus comprobat . Nonnulli inquit , grecos scuti ,
dicunt hos duo , & hos ambo . Siquidem illi dicunt
τοῦς δύο , & τοὺς ἀμφο . Vnde & idem ex Ver-
gili . lib . iij . Geor . ad hoc hunc citat uersum . Ve-
rum ubi ductores adæ renouaueris ambo : ubi tamen
in impressis codicibus , ambos legitur . Atqui ue-
risimile est ambo a Vergili . scriptum fuisse , tum
quod amator fuerit antiquitatis , tum quod apud
eundem legatur lib . ix . Aenei . Si duo præterea ta-
les Idaea tulisset Terra uiros & c . duo uiros , pro
duos uiros dixit . Quin & apud Hora . lib . ij . Ser .
Præterea ne uos titillet gloria , iure iurando obstrin-
gam ambo . Et apud eundem lib . i . Ser . legitur .
Duo si discordia uexat inertes .

¶ De in u terminatis .

PHOCAS

V terminata sine controuersia neutri ge. sunt, & quarta declinationis, aptota in singulari numero, in plurali declinantur: & sunt perpauca, quae pluralem numerum admittunt, genu, cornu, neru, specu, tonitru. Cetera semper singularia. ut hoc seru, gelu, pecu, testu. Dicimus tamen & haec testa, & haec pecua.

¶ Testa. Nonius Marcell. Testa, inquit, foeminae ge. saepe inuenitur, neu. autem genere apud obscurae auctoritatis, sed summos uiros legimus.

¶ Pecua, Plautus in Mercatore, Non didia ba iulare, nec pecua ruri pasere,

¶ De in al terminatis.

Al syllaba finita neutri generis sunt tertiae declinationis: ut hoc animal, lis, hoc uectigal, hoc tribunal: hoc luperal. Vnum est masculini generis monosyllabum, hic sal salis: & barbara propria, ut hic Annibal, Adherbal. Asdrubal, Hiemsal.

¶ De in el terminatis.

El neutri generis sunt, ut mel, & fel.

¶ De in il terminatis.

Il syllaba terminata masculini generis sunt, hic pugil, hic mugil: sed Iuuenalis hic mugilis nominatum dixit: unum communis, ut hic & haec uigil: unum foeminae generis, ut haec Tanaquil: & omnia exemplo tertiae declinationis inflectuntur.

¶ De in ol terminatis.

DE GE. NOMINVM.

In ol unum inuenitur masculini generis, ut hic sol.

¶ De in ul terminatis.

VI syllaba finita duo sunt masculini generis, ut hic consul, & hic praesul. Vnum communis generis, ut hic & haec exul. Luc. lib. viij. Exul adhuc iacet umbra duas: & sunt tertiae declinationis, consulis, praesulis, exulis.

¶ De in um terminatis.

Vm syllaba terminata sunt neutri generis & secundi ordinis, ut telum, caelum, bellum, imperium, regnum, fatum. In hac extremitate nulla sibi loci ambiguitas uendicat.

¶ De in en terminatis.

En syllaba quae finiuntur, i, uocali praeposita, duo tantummodo masculini generis sunt, ut hic rien, rienis: hic lien, lienis, quae in obliquis casibus e litteram productam seruant. Et septem alia eiusdem generis antepositis consonantibus, hic flamen sacerdos iouis, hic pecten, hic tibiæ, hic fidicæ, hic tubicæ, hic cornicæ, hic lyricæ. Cætera neutri generis sunt proculdubio & tertiae similiter declinationis, ut hoc carmen, nis. certamen, limen, numen, omen, crimen, examen, gluten, nis, & his similia.

¶ Ut hic rien, rienis. Hinc apud festum Pompeium legis. Rienes (inquit) quos nunc uocamus, antiqui nefrūdines appellabāt, quia græca νεφροῦς uocant. Plautus in Sātyrione. Glaber erat tanquā

PHOCAS

riens. Hæc ex festo Pom. At nunc ren diatur, & in genitiuo renis.

¶ De in ar terminatis.

Ar syllaba terminata generis sunt neutri omnia, ut hoc iubar, hoc torcular, hoc puluinar, hoc laquear, hoc lacunar, hoc calcar: præter unum proprium masculini generis, hic Cæsar. Hæc quoque tertiæ declinationis formulam sequuntur, sed neutra in obliquis casibus a productam habent: notatur iubar quod solum correptam a habet, ut Vergilius iubare exorto. ¶ Iubare exorto. Aeneid. iij. It portis iubare exorto delecta iuuentus.

¶ Quod solum correptam &c. Recte id quidem. Siquidem nectar, quod nectaris penulti. cor rep. facit in genitiuo, græcum est, non latinum: & de latinis hic author loquitur.

¶ De in er terminatis

Er syllaba finita (exceptis duobus foeminini generis, hæc mater, hæc mulier) neutra sunt, ut hoc uber, hoc suber, hoc papauer, hoc cadauer, hoc laser, hoc tuber, hoc siler, hoc aær, hoc iter: quæ omnia tertiæ sunt declinationis. Cætera masculini generis, alia secundæ, alia tertiæ declinationis. Masculina igitur in er syllabam desinentia, si faciunt ex se foeminina, a litera terminata, secundi sunt ordinis, ut hic pulcher, pulchri: ater, atri: niger, nigri. Quorum foeminina sunt pulchra, atra, nigra.

DE GE. NOMINVM.

Notatur sequester quod sequestra faät foemininũ ,
 & est tertiæ declinationis : & quæ ex se aut nulla
 faäunt foeminina , aut in is syllabam foemi . faäunt ,
 oia tertiæ declinationis , hic pater , patris : frater ,
 fratris : hic passer , passeris : anser , anseris : ær =
 ær , carceris : agger , aggeris : hic æcr , huius acris :
 nam foemininum faät , hæc acris . Vt Horatius . Sol
 uitur acris hyems : hic alacr , alacris : hic uolucr ,
 uolucris : medioær , medioeris : æler æleris : eque=
 ster , equestris : pedester , pedestris . Exapiuntur
 pauca , quæ quãuis in foemininũ genus a terminatũ mi
 nime transeant , secunda tamen sunt declinationis , ut
 hic puer , pueri : hic gener , generi : hic soær , eri :
 hic liber libri : auster , stri : aper , apri : canær , can
 eri : oleaster , oleastri : aper , apri : culter , cultri ,
 raster , rasteri : faber , fabri . Vnum inuenitur com =
 munis generis , quod iuxta rationem communium
 tertij est ordinis , ut hic & hæc pauper , pauperis .
 Quidam adijäunt , hic & hæc uber , uberis .

¶ Hic & hæc uber uberis . Adijä potest hic &
 hæc degener , ris : hic & hæc puber , puberis .

¶ Quod sequestra faät . Vergili . in .x. Aenei .
 & pæc sequestra : Et est tertiæ declinationis . Prif.
 tamen dnplia ratione probare contendit secunda esse
 declinationis , & quod in a faäat foemininum , &
 quod s & t , ante er , habeat , & Plauti insuper
 autoritate , qui in Vidularia ait . Animum aduortite

PHOCAS

amabo, si uultis : uitulum hic apponite , ego serua-
bo , quasi sequestro detis . & in eadem . Haud fu-
gio sequestrum . nihilominus idem Priscaanus dicit
tertiæ quæquæ inueniri declinationis apud plerosquæ ad-
ducens illud Ciceronis in . ij . Verrinarum . Aut se-
questres aut interpretes corrumpendi iudicij .

¶ Pauper & uber neutris quoquæ adduntur .

Vergili . in Bucô . Pauperis & tuguri . & Sta-
tius in Thebaide lib . primo . pugna est de paupere
regno . Sic & uber solum dicitur .

¶ De in ir terminatis .

Ir syllaba terminatur unum monosyllabum ge-
neris masculini secundæ declinationis , hic uir , uiri :
etsi qua ex illo componuntur , ut hic semiuir , duum-
uir , triumuir , septemuir , decemuir , leuir : quæ ei-
usdem sunt declinationis . Vnum præterea neutri ge-
neris repertum est , & monosyllabis insertum hoc
ir indeclinabile .

¶ Ir Probo auctore significat palmæ medieta-
tem , quæ etiam uola dicitur , græcè θέρρα ,

¶ De in or terminatis .

Or syllaba finita masculini sunt generis & tertie
declinationis , ut hic odor , odoris : hic olor , ris :
hic amor , amoris : liquor liquoris . Exceptis tribus
quæ sexus in fœminino genere defendit , eiusdem ta-
men declinationis hæc uxor , hæc soror , hæc arbor :
Et neutris his , hoc ador , hoc marmor , hoc æquor .

DE GE. NOMINVM.

hoc ebor, hoc robor: quidam & hoc femor ratio
 nabiliter annumerant. Vñ est cõis generis, hic
 & hæc author. Vnum omnis generis, hic et hæc &
 hoc memor, & compositum ex eo, immemor:
 Et omnia in hanc syllabam desinentia o, in ob=
 liquis casibus productam habent, si sunt appellatiua
 & latina: Exceptis arbor & superscriptis neu=
 tris, & memor, & immemor. Propria latina
 siue græca o, correptam habent in omnibus asi=
 bus, ut Actor, actoris: Hector, ris. Quæ in or si=
 militer desinunt i, litera uocali præposita, commu=
 nis sunt generis eiu sdem declinationis tertiæ, & om=
 nia comparatiui sunt gradus, hic & hæc melior,
 ris: doctior, ris.

¶ Ebor, robor, femor, In ur hæc nomina fre=
 quentius apud authores leguntur usurpata.

Actor uir fuit latinus, quia Aruncus. Arun=
 a autẽ authore Plinio in Latio populi fuerunt. Vergi=
 in duodecimo. Actoris aruna spoliium. Hector Troia=
 nus, et nomẽ græcum est, interpretaturq; possessor.

¶ De in ur syllabam terminatis.

Vr syllaba finita generis masculini hæc sunt,
 hic fur, hic satur. Sed fur iuxta quidem rationem
 monosyllaborum tertiæ est declinationis: quod alij
 communis generis esse dixerunt: Satur autem se=
 cundæ, quoniam fœmininum satura facit. Præte=
 rea hic turtur, uultur, masculini generis & epicæ

PHOCAS

ni eiusdē declinatiōis tertiæ . Cetera neutri sunt generis eiusdē declinatiōis, ut hoc guttur, hoc sulfur, hoc fulgur, hoc murmur, hoc iecur, coris uel ioāno ris . Vnum cōmuni generis, hic & hæc augur ris.

¶ Iecur iecoris . Persius satyra prima . Et quæ simul intus Innata est rupto iecore exierit capris : iecur ioāneris . Celsus lib . iij . Alterius quoq; uisceris morbus . i. ioāneris æque modo longus, modo acutus esse consuevit .

¶ De his quæ in as terminantur .

As syllaba terminata fœminini sunt generis, tertiæ delinationis, ut hæc dignitas, pietas, facultas, ciuitas, potestas, a, littera in omni casu producta . Pauca inueniuntur masculini generis, partim propria, partim à proprijs ciuitatum nominibus translata, ut hic latinas, latinatis : Mæcnas, mæcnatis : hic Arpinas, arpinatis : hic Capenas, capenatis .

¶ De in es syllabam desinentibus .

Es syllaba quatuor modis nomina terminantur . id est in es productam, præposita cōsonante ante es . In es correptam, similiter præposita qualibet cōsonante ante s . In es puram productam, uocali i, præposita ante s . In eandem puram correptam .

Nomina igitur quæ in es productam desinunt cōsonante præposita, generis sunt fœminini & tertiæ declinationis, quæ itotidem syllabis in genitiuo & in cæteris casibus, quot in nominatiuo profseruntur,

DE GE. NOMINVM.

ut hæc nubes, bis: cades, dis: proles, prolis: moles, lis: strages, stragis: labes, labis: pubes, bis: plebes, plebis. Excepto uno quod eiusdem generis est, sed quintæ declinationis, ut hæc fides fidei, et æres quod in genitiuo extramorem omnium plus una syllaba profertur. nam æreris faât, & meræis merædis. In eadem extremitate quatuor reperiuntur propria masculini generis, eiusdem declinationis, hic Hercules, herculis: Cocles, coclis: Verres, uerres: Vlysses, vlyssis. Et quæ componuntur à pedè nihil à declinatione simplicis discrepantia, ut bipes, tripes, quadrupes: hæc etiam communis esse generis multi affirmant. Sonipes, alipes. Duo præterea sunt communis generis, quæ in genitiuo una syllaba adcreuant, ut hic & hæc hæres, hæredis: locuples, locupletis. Quæ es correpta terminantur præposita consonante, masculini sunt generis tertie similiter declinationis, & una syllaba in genitiuo crescant, ut hic poples, poplitis: hic fomes, fomitis: miles, militis: gurges, gurgitis: stipes, stipitis: hic cæspes, tis: hospes, tis. Nam foemininû hospita facit. Exceptis his foeminini quidem generis, hæc seges, segetis: teges, tegetis. Communis uero accidentibus licet, hic & hæc teres: hic & hæc præpes: hic & hæc hebes: comes, itis: soppes, itis: superstes, tis. Et omnia genitiuum in tis syllabam mittit. Notantur hæc sola, quæ in dis non in tis

PHOCAS

faciunt genitiuum, hic & hæc præses, præsidis : hæres, hæredis : deses, dis : obses, obsidis. Quæ in es productam & puram desinunt, foeminini sunt generis & declinationis quintæ, ut hæc faæes, faæci : aæes, aæci : effigies, effigici. Exæpto uno inarti generis, quod nunc masculinum nunc foemininum, ut hic uel hæc dies, diei, & quod ex eo figuratur masculini generis, hic meridies, meridiei. Vnum præterea notatur eadem clausula finitum generis foemini tertiæ declinationis, hæc quies, quietis. Quæ in es correptam i, præcedente uocali desinunt, duo sunt masculini generis, hic aries, paries. Vnum foemininum, hæc abies, & tertiæ sunt declinationis. faciunt genitiuum enim arietis, parietis, abietis.

¶ Miles tamen & foeminino genere prolatum inuenitur. Ouid. in. ij. Metamor. de Calisthe ne inibi loquens ait. Miles erat phœbes.

¶ Hospes, itis. Adduntur sosses, itis: trames, itis: palmes, itis.

¶ Acadentibus hoc est adiectiuus. Ex his tamen plura neutris assoantur teste Prisciano. Ver. in. vij. Sed hæc tereti mos ast aptare flagello. Iuue. satyra. v. nec unquam depositum tibi sosses erit. Luca. Rerum nos summa sequetur imperiumq; comes. Sic & diues neutro generi iunctum reperitur. Ouidius in primo de arte. Addidit externo marmore diues opus.

DE GE. NOMINVM.

¶ Es productam aut correptam nomina habere dignoscantur per penultimam genitiui eorundem nominum. Sic miles, es correptam habere dignoscatur, quia penultimam genitiui correptam habeat, ut miles, huius militis: sic heres, es productam, quia penultimam genitiui productam habeat, ut heres, huius heredis, Atque id ita in omnibus fere obseruandum est, ubi de ultimæ syllabæ quantitate dubitatur, ut in nominibus ita & in uerbis.

¶ De in is syllabam terminatis.

Is syllabæ finitæ præpositis, n et c, consonantibus masculini sunt ge. hic panis, hic funis, finis, annis, ignis, clunis, pisas, hic fasas. Vnum est foemini generis, hæc bipennis: unum communis, hic & hæc canis. Omnia tamen sunt tertiæ declinationis. Et illa sunt generis masculini, quæ in genitiuo una syllabæ adcreuant. Ut hic lapis, dis: hic puluis, ris. hic sanguis, nis: uomis, ris: hic canis, ris: hic pollis, nis: hic impubis, impuberis. ut Tullius, Filiumque eius impuberem. Ex his unum tamen foemini generis est, hæc aphis, dis. Cætera qualibet consonante is syllabam præcedente, foemini sunt generis & eiusdem declinationis, nominatiuum & genitiuum parem habentia, ut hæc auis, classis, clauis, turris, puppis, hæc autis, hæc pellis, hæc securis, messis, nauis, scrobis, scobis, hæc bilis, hæc febris, hæc pestis, hæc uestis. Sed si sunt acaden-

PHOCAS

tia . i . ad corpus uel ad animam pertinentia , uniuersa communis generis & tertiae declinationis , & neutra ex se faciunt e , litera terminata , nihil à declinatione cōmunium discrepantia , ut hic & hęc fortis & hoc forte , huius fortis : hic & hęc dulcis et hoc dulcē , huius dulcis : hic & hęc suavis & hoc suauē , huius suavis . Et quę deriuantur à principibus , is , syllaba finita , eandem regulam sequuntur , ut à populo hic & hęc popularis & hoc populare , huius ris : specialis , speciale , & quę similia sunt . Sunt præterea pauca nomina eadem clausula finita , quę neq; n . neq; c , ante is syllabam habent , masculini generis , neq; in genitiuo plus una syllaba proferuntur , ut hic fustis , hic ensis , hic postis , hic anguis , hic unguis , hic follis , hic collis , hic corbis , hic mensis , hic uectis , hic torquis , hic orbis . Præterea & quę superius nominauimus omnia aut fœminini sunt generis , aut communis . Nam super declinatione nulla est ambiguitas .

¶ Pollis , inis . Diatur quoq; & Pollen , inis . teste probo . Impubis , impuberis . Sed & huius impubis diatur . Virgili . in . i . Aeneidos Impubis Iuli . Et Plinius lib . xxxiij . pueri impubis urina . Ab eo neutrū est impube . Horatius in Epodo . Hoc trementi questus ore constat puer impube corpus . Cicero tamen , ut author testatur , in quarto Philippicarum dixit . filiumq; eius impuberem legatum à patre missum .

De his

DE GE. NOMINVM.

¶ De his quæ in os syllabam terminantur.

Os finita syllaba tria sunt generis masculini. hic mos: hic flos: hic ros. Duo sc̄. hæc eos: hæc dos.

Vñ neutri, hoc os, oris. Quidam & hoc os ofis adijciunt. Vnum communis, hic & hæc bos. Et omnia secundum diffinitam superius regulam monosyllaborum tertiæ sunt declinationis. Dissyllaba tria, quorum duo sunt masculini generis, unum communis, eiusdem declinationis: hic lepos, leporis: nepos, nepotis: hic & hæc custos, dis: similiter hic & hæc sacerdos, tis.

¶ Sacerdos: tis. His adduntur a Prisciano impos, compos, quæ tamen potius omnis generis sunt.

¶ De in us syllabam terminatis.

Vs syllaba terminata nomina masculini sunt generis, aut fœminini, aut neutri. Tantum unum est omnis generis tertiæ declinationis, hic & hæc et hoc uetus, ueteris. Sed masculini generis nomina, aut secundæ sunt declinationis, aut quartæ.

Exceptis duobus, quæ sunt tertiæ declinationis, hic ligus, ris: & hic lepus, leporis. Sed illa masculina, secundæ declinationis accipiunt formulam, quæ in fœmininum genus transeunt: Illa quartæ, quæ aut a uerbis ueniunt, aut in fœmininum genus non transeunt. ut hic ascensus, huius ascensus, à uerbo ascendo: hic motus, huius motus: hic risus, huius risus: hic portus, huius portus: hic arcus, huius arcus:

PHOCAS

quonia in foemininum non tranſeunt. Sed quonia
 plurima inueniuntur, quæ nec a uerbis ueniunt, nec
 minus quartæ ſunt: neq; foemininum ex ſe faciunt.
 Et tamen ſecundæ ſunt declinationis: diſcernendæ
 ambiguitatis cauſa, diligenti inq̄ſitione ſubiectas no-
 tauimus regulas, quo ſaalius declinationis diuerſi-
 tas deprehendi poſſit. Ergo uſ ſyllaba termina-
 ta nomina maſculini generis propria uel appellati-
 ua, ſiue foemininum ex ſe faciunt, ſiue in aliud ge-
 nus minime transformatur, ſecundæ ſunt declina-
 tionis: ut Terentius. tij: Marcus, a: bonus, ni: can-
 pus, pi: hortus, ti: fumus, mi: nidus, di: fungus,
 gi: mergus, gi: ſomnus, ni: lucus, a. Duo notatur, q̄
 ſuperius poſuimus tertie declinationis, uſ ſyllaba
 terminata eiſdem generis, ut hic ligus, ris: hic le-
 pus, ris. Quæ a uerbis, aut nominibus ueniunt
 principalibus, quartæ ſunt declinationis: ut hic ſtatus,
 huius ſtatus: hic ductus, huius ductus: hic motus, huius
 motus: hic conſulatus, hic tribunatus, magiſtratus,
 æquitatus, primatus: hic raptus, huius raptus: hic
 receptus, huius receptus: hic uifus, huius uifus.

Notantur hæc, quæ nec a uerbis ueniunt, nec
 a nominibus, deriuantur, Et tamen quartæ ſunt de-
 clinationis, generis maſculini. hic arcus, huius ar-
 cus. hic gradus, fructus, æſtus, æſtus, portus, lam-
 cus, ſinus, curruſ, cultus, luxus, ſenatus, faſtus,
 aſtus, uictus, rictus, foetus, ſitus, Foeminini generis

DE GE. NOMINVM.

ris eadem extremitate finita & secunda declinatio
 nis sunt tria tantum. hæc colus, huius coli. hæc al-
 uus, alui. hæc humus, huani: & omnia arborum
 quæ i eadem syllabâ desinüt. fœminini generis sunt.
 hæc pirus, piri. hæc prunus, pruni. fagus, fagi.
 taxus taxi. fraxinus, fraxini. hæc ulmus, ulmi.
 hæc alnus, alni. Tertiæ pauca sunt hæc tantum.
 salus salutis. palus paludis. iuuentus, iuuentutis.
 senectus, senectutis. seruitus, seruitutis. tellus, tel-
 luris, uirtus, uirtutis. uenus, ueneris. Quartæ hæc
 tantum. hæc anus, huius anus. hæc porticus, hu-
 ius porticus. hæc domus, hæc nurus, hæc socrus,
 hæc quercus. Neutralia illa sunt, quæ in genitiuo
 una syllaba crescunt, & in ris desinunt, ut hoc de-
 cus decoris. hoc sydus, syderis. pondus, ponderis.
 hoc pecus, pecoris. Exceptis tribus quæ secun-
 dæ sunt declinationis correpta us, syllaba. hoc uul-
 gus, uulgi. hoc uirus, uiri. hoc pelagus, pelagi.
 Alia omnia masculini sunt generis, et declinantur ex
 emplo secunda declinationis, aut quartæ iuxta de-
 finitas superius regulas.

¶ Hoc uulgus uulgi. Vulgus tamen teste Pri-
 sciano, tam masculini quam neutri generis inuenitur.
 Vnde uulgi numero pluralis a Cicerone de natura
 decorum usurpatur. Saturnum (inquit) maxime co-
 lunt uulgi. Et Virgi. in uulgum dixit. Neutro uero
 genere idẽ quoq; usus est. Scuitq; aimis ignobile uul-

PHOCAS

gus. Et item Claudianus. Mobile mutatur semper
cum prināpe uulgus : & in carmine Panegyrico
idem in laudem Stiliconis . Sālicet in uulgu manāt
exempla regentum .

¶ De in ax syllabam terminatis .

Ax syllaba terminatur unū masculinū ge. propri-
um , ut hic Ajax : unum fœmininum , hæc fornax .

Alia omnia sunt acādentia, et trium generum, hic
& hæc & hoc audax , rapax , fallax , loquax , per-
tinax , minax , proax , contumax , peruicax , &
omnia ad instar tertij ordinis declinantur , & à in
obliquis casibus productam habent .

¶ De in ex syllabam terminatis .

Ex syllaba finita masculini sunt generis , decli-
nationis tertie . ut hic uertex . uertiās : hic culex , cu-
liās : codex , codiās : latex , ās : forex , ās : pollex ,
ās : hic cortex , cortiās : hic murex , muriās . Fœmi-
nini generis hæc sola , hæc filex , ut Virgilius , ab
filice in nuda : hæc ilex , iliās : carex , cariās : &
hæc suppellex , suppellestilis . Si sunt acādentia,
quæ in ex desinunt , omnis generis sunt , nihil à de-
clinatione discrepantia . nam tertie declinationis
sunt , ut hic & hæc & hoc simplex , duplex , ar-
tifex , opifex , aurifex : & omnia in genitiuo &
in cæteris casibus , e , literam in i , conuertunt . Vnū
reperitur masculini generis , quod e produāt in ob-
liquis casibus , hic ueruecx , ueruecis .

DE GE. NOMINVM.

¶ Hæc *silex*. Reperitur & masculino genere usurpatum ab authoribus. Ouidius in .vij, *Metamor.* Aut ubi terrena *siliæ* fornacæ soluti.

¶ De in ix syllabam terminatis.

Ix syllaba quæ terminantur, masculini generis sunt. ut hic *calix*, *caliæ*: hic *fornix*, *forniæ*: *uarius*, *uariæ*. Fœminina sunt hæc. hæc *salix*, hæc *felix*, hæc *radix*, hæc *aruiæ*, hæc *matrix*, hæc *cornix*, hæc *lodix*. Ex his posteriora quinq; i, produciunt in obliquis casibus. Acadentia trium generum sunt, ut hic & hæc & hoc *felix*, *feliæ*: hic et hæc & hoc *pernix* in eadem syllaba præpositis consonantibus, quarum prior muta, altera liquida est. Nomina fœminini generis desinunt in x, quæ à masculinis tor, syllaba finitis, & à uerbo uenientibus figurantur. ut hic *genitor*, hæc *genitrix*: hic *uenator*, hæc *uenatrix*: *bellator*, *bellatrix*: *uictor*, *uictrix*. Vnum eadem clausula terminatur masculini generis nomen serpentis apud *Lucanum* lib. viij. lectum est. Et *natrix* uiolator aquæ. Duo fœminini, quæ à masculinis non ueniunt. hæc *meretrix*: hæc *diatrix*. Omnia tamen proculdubio tertiæ declinationis sunt.

¶ De in ox finitis.

Ox syllaba finita (exceptis monosyllabis) omnia acadentia sunt, generis omnis, sed iuxta rationem superius demonstratam, ut hic & hæc & hoc

PHOCAS

ferox, atrox, uelox: hæc quoq; eiusdem declinationis legibus subiacent. Vnum fœminini generis hac extremitate apud Plautum lectum est, hæc Cœlox, quod scapham significat.

¶ De in ux terminatis.

Vx syllaba terminatur unum masculini generis proprium, hic Pollux, ás. Monosyllaba cuiuscunq; sunt generis, diffininimus: Fœminini monosyllaba lux, nux, crux. Quidam communis generis hæc syllaba finitam asserunt, hic & hæc coniux: quæ nominatiuum sine n, litera profertur uolunt: quia in genitiuo & alijs casibus eadem litera non seruat.

¶ Cœiux. Priscianus de hoc nomine. Et unum cœiux, inquit, quod habet. n, interpositam in nominatiuo, & cam in obliquis casibus amittit. Sunt tamen qui putent nominatiuum quoq; sine n scribendū.

¶ De his quæ in t finiuntur.

T litera muta unum nomen terminatur, generis neutri, hoc caput capitis, & quæ ex eo componuntur, ocāput, tis: sināput, tis. Persius satyra sexta. Et fissa fumosum sināput aure.

¶ DE HIS QUAE IN DVAS
DESINUNT CONSONANTES.

Quæ in duas desinunt consonantes exceptis (ut sepius dictum est) monosyllabis si sunt acedentia.

DE GRAE. NOMINVM DECLI.

trium generum sunt. Et tertij ordinis (remota ambiguitate declinationis) ut hic & haec & hoc in gens, tis: hic & haec & hoc celebs, his: hic & haec & hoc inops, pis: expers, tis: sollers, tis: confors, tis: hic & haec & hoc potens. Pauca sunt masculini generis propria, hic maior, maioris: hic Aruns, aruntis. Pauca appellatiua, quorum alia masculini generis, alia foemini: hic adeptus, adipis: haec cohors, cohortis: haec hyems, hycnis: & similia.

EXPLICIT REGVLA
LATINORVM.

INCIPIT REGVLA
GRAECORVM.

FOELICITER expositis latinorum regulis, graecorum quoq; tractanda est declinatio, qua plerumq; utimur in sermone, & maxime proprijs, quae in usu latinae linguae admissa sunt, ut etiam certis diffinienda sint regulis. Memineris autem omnia graeca nomina propria, uel appellatiua, aut primae esse declinationis, aut secundae, aut tertiae, generis masculini, foemini, neutri. Sed primae quidem & secundae declinationis masculina & foemina reperiuntur, tertiae autem masculina, foemina, neutra. Quaecunq; nomina in as, uel es, uel

PHOCAS DE GRAECO. NOMINVM.

a syllaba terminatur, si apud graecos genitiuū in οῦ
mittunt, apud nos sunt primæ declinationis, ut
ὁ ἀινείας, τοῦ ἀινείου: hic Aeneas, huius Aeneæ.
ὁ λυσίας, τοῦ λυσίου: hic Lysias, huius Lysiae.
ὁ ἀμύντας, τοῦ ἀμύντου: hic Amyntas, hu-
ius Amyntæ. ὁ δαμοίτης, τοῦ δαμοίτου: hic
Damocetas, huius Damocete. ὁ κλοάντης, τοῦ
κλοάντου: hic Cloantes, huius Cloantæ. Exceptis
his ἰωάννης, τοῦ ἰωαννου: hic Ioannes, huius Ioānis
ὁ ὀρόντης, τοῦ ὀρόντου: hic Orontes, huius
Orontis. ὁ ὀρέστης, τοῦ ὀρέστου: hic Orestes, hu-
ius Orestis. ὁ Ἡρώδης, τοῦ Ἡρώδου: Hic He-
rodes, huius Herodis. ὁ πυλάδης, τοῦ πυλά-
δου: hic Pylades, huius Pyladis. Atq; hæc quidem
omnia masculin generis sunt. Item illa flexa,
quæ s littera adempta, faciunt apud illos genitiuum,
similiter apud nos eiusdem declinationis. ut Antas,
Antæ: Menas, Menæ. Quæ ἔ accusatiuum sin-
gularem in n, potius quam in m, syllabam termi-
nant, ut Aenean, Anchisen, Lysian.

Simili ratione patronymica nomina declinantur.
ut hic Priamides, Priamidæ: Pelides, Pelidæ: hunc
Priamiden, Peliden. Græca autem fœminina, quæ
a, littera finiuntur, primæ sunt declinationis. ut Me-
dea, Medæ: Phedra, Phedræ: Andromeda, An-
dromedæ.

DE NOMI. GRAECO. DECLI.

dromede : & quæ in *e*, productam apud illos desinunt, apud nos *e* in *a*, conuersa sunt eiusdem declinationis, ut hæc Circa, Circa: *Andromacha*, *Andromachæ*. Aut secundum græcam declinationem inflectuntur per nominatiuum casum, ut hæc *Libye*, huius *Libyes*, Sic *Lucanus* libro nono.

Finibus extremis *Libyes*, ubi feruida tellus. Secundæ declinationis sunt græca masculina uel feminina, quæ os syllaba breui terminantur, *o*, litera in *u*, mutata apud latinos, ut hic *Homerus*, *ri*. *Iginus*, *Igini*. *Tyrus*, *Tyri*. *Berytus*, *ti*. *Cyprus*, *cypri*.

Item quæ apud illos in eius syllabam desinunt, sunt masculina propria eiusdem declinationis, ut hic *Peleus*, *Pelei*. *Tydeus*, *Tydei*. *Aeneus*, *Aenei*. *Orpheus*, *Orphei*: hæc datiuum singularem duplicem habent. Nam & *Pelei* & *Peleo* dicimus: *Orphei* & *Orptheo*, ut *Vergili*. *Ecloga*. v. *Orphei Calliopea Lino formosus Apollo*. hoc græcum est, illud latinæ declinationis: accusatiuum tamen habent græcum, ut *Pelea*, *Tydea*.

Item illa quæ apud græcos in *gros*, & in *dros*, in *eros*, in *tros* syllabam mittunt, postrema syllaba in *er* conuersa eiusdem sunt declinationis, ut *μελέαγρος*: *meleager*, *gri*. *μηνανδρος*: *menander*, *dri*. *τεῦκρος*, *Teuar*, *cri*. *αντίπατρος*: *Antipater*, *Antipatri*. Exapiuntur quædam in *gros*, in *bros*.

DE NOMI. GRAECO. DECLI.

In dros, & in tros syllabam desinentia, quae nominatiuum non in er mutant, nihil tamen à declinatione dissentiunt, σκόμετρος, scombros: ἄρδροσ, ardrus: κόνγροσ, congrus: πέτροσ, Petrus.

In or masculina nomina propria desinunt, & sunt tertiae declinationis. ut Hector, & toris: Nestor, Nestoris: Mentor, Mentoris: Actor, Actoris. In his omnibus o, in omni casu corripitur.

In as masculini generis desinentia, si apud illos genitiuum in os mittunt tertiae declinationi applicabimus, ut θόασ, θόαντος: Thoas, thoantis: ἄτλασ, ἀτλαντος: atlas, atlantis: γίγασ, γίγαρτος: gigas, gigantis. Et foemina similiter eadem syllaba terminata, tertiae sunt declinationis: ut haec Pallas, dis: μαίνασ, μαινάδοσ: Menas, Menadis: Thyas, dis: Oreas, dis.

In es propria masculini generis desinunt. Quorum si graeca genitiuum in os efferunt, simili modo latini tertij ordinis exēplo declinant, ut δημοσθένης, δημοσθένης: Δημοσθένης, nis: πολίπειρος, εος: Polinias, as: διογένης, εος: Diogenes, Diogenis. Et quae arcum flexo accentu pronuntiantur, in suo statu haec remanent, & graecam declinationem sequuntur. ut hic Eumenes, Eumeneos: Ευπρεπες, Ευπρεπεος: quanquam quidam sic declinare uoluerunt, Ευμενες, Ευμενεις: Ευπρε-

DE NOMI. GRAECO. DECLI.

pes, Euprepetis. Et quæ in tis genitiuum mittunt, similiter declinantur: ut Dares, Daretis: Chremes, Chremetis, dicimus & Chremis: Diores, Dioris: Antores, Antoris.

Et quæ in is tam masculini quam fœminini generis desinunt, eiusdem declinationis sunt: ut hic Daphnis, dis: Tybris, dis. Et fœminina, hæc. Thais, dis: Lais, Laidis: Isis, Isidis: hesperis, hesperidis. Et omnia genitiuum in dis syllabam mittunt. Excepto uno Simois, quod simoentis facit genitiuum.

Et quæ in ou masculini generis propria figura compositæ desinunt, tertiæ sunt declinationis, ut hic melampus, dis, œdipus, dis.

In ys propria masculini generis sunt, & tertiæ declinationis, ut Capys, Capyis: Phorcys, Phorcysis.

O litera finita propria sunt generis fœminini, quæ translata in latinam linguam nihilominus græcam declinationem obtinent, ut Dido, Manto, Erato, Calypso, Themisto. Declinantur enim hoc modo, hæc Dido, didois, didoi, didoem, ab hac didoe. Errant. n. qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt: & uoas asperitas & ueterum autoritas eiusmodi declinationem repudiant.

In On, masculini generis propria desinentia, quæ genitiuum aut in os, aut in tos mittunt, apud nos tertiæ declinationis esse asserunt. In os, ut Simon, si-

DE GRÆCO. NOMINVM DECLI.
monis : Damon, Damonis. Hæc interdum apud
Latinos mutata nouissima litera proferuntur.

In tos, ut Laocoon, Laocoontis : Hippoco-
on, Hippocoontis. Et quæ in os genitiuum mittunt,
penultimam syllabam productam habent in obliquis
casibus, exceptis duobus, quæ in genitiuo o cor-
ripiunt, ut Memnon, nis. Agamemnon, nis.

In an masculini generis desinentia nomina, et
quoq; tertiæ declinationis sunt, ut titan, nis. Pæan,
Pæanis. Horum accusatiuum tam numeri singularis,
quàm pluralis secundum græcos proferimus, ut ti-
tana, pæana, hos titanas, hos pæanas. Vnum etiã
genitiuum singularem propter differentiã in os iux-
ta græcam declinationem mittit, hic pan, huius pæ-
nos, ut Vergi. Panos de more Lycæi.

In in, masculini generis exeuntia eiusdem declina-
tionis, ut hic delphin delphinis : accusatiuum utri-
usq; numeri delphina & delphinas (sicut græcã)
proferimus.

In os productam generis masculini, tertij ordi-
nis. ut Minos, ois : heros, herois : tros, trois.

A finita græca neutri sunt generis. nam super
declinatione nulla est ambiguitas: nam eiusdem sunt
ordinis, ut poema, poematis : toreuma, tis : emble-
ma, tis. Quæ quamuis tertiæ sint declinationis,
datiuũ et ablatiuum pluralem nõ in bus sed in tis mit-
tunt ratione nominum secundæ declinationis. nam

DE NOMI. GRAECO. DECLI.

his poematis, emblematisq; dicendum est.

In ax uel in ix, masculini generis nomina desinunt, & genitiuum is syllaba finiunt, ut thorax thoraïs: phœnix, phœniäs: & quæ in duas desinunt consonantes, tertiæ declinationi similiter applicantur, ut hic cyclops, cyclopis: chalybs, chalybis.

Vniuersa nomina græca cuiuscuq; sunt generis, genitiuum apud illos in has syllabas mittunt, in ης ut η κίρκη, τῆς κίρκης. In ᾶσ, ut φῆδρα, φῆδρασ. In ου, ut ἄρτησ, ἄρτων. In ᾱ, ut λάσ, λάσασ. In οσ, ut ἄιασ, ἄιαρτος. In οῦσ, ut δῆμοδῆρσ, δῆμοδῆρουσ. In ῶσ, ut θεσῦσ, θεσῦωσ. Igitur quæ nomina apud græcos genitiuum uel in ῦσ aut in ᾶσ mittunt, apud nos primæ sunt declinationis, ut η κίρκη, τῆς κίρκης: Circa, circa. η φῆδρα, τῆς φῆδρασ: Phedra, phedra. Quæ ἱ ᾱ uel in οῦ genitiuum mittunt, & in nominatiuo ᾶσ, uel ης syllabis terminantur, simili modo primæ sunt declinationis, ut Antas:ta, Aeneas Aeneæ: Orestes Orestæ. Quæ in οῦ syllabam exeunt in genitiuo & nominatiuo ῶσ syl. terminato ueniētia, secundæ sunt declinationis, ut ὄμηρος, ὄμηρου: μένωνδρος, μένωνδρος. Item quæ in ῶσ exeunt, secundæ sunt. ut Tydeus, Tydei: Peleus, Pelei. Quæ in οῦσ uel in ῶσ syllabas genitiuum singularem mittunt, omnia ter-

DE NOMI. GRAECO. DECLI.

tie sunt declinationis, remoto dubitationis et
 rore, ut δημοβένης, δημοβένης: Demosthenes, de
 mosthenis: ὁ παρίης, ἰος: Paris, paridis: ὁ μίνας,
 μίναςτος: Minas, minantis. παλλάς, ἰος: Pala
 las, palladis: ἡ θαις, ἰος: Thais, thaidis: τὸ ποίημα,
 τος: Poema, poematis.

¶ Tyrus urbis nomen est, et ita legendū est non
 Thyrrus, ut haecenus in exemplaribus excusis, quod
 propriū uiri nomē est: de quo Vergili. in. vij. Aenei.
 Thyridæ pueri, quem matris ab ubere raptum Nu
 tribant Thyrrus que pater. &c.

¶ Berytus quoq; urbis nomen est, & produat
 penultimam. Dionysius de situ orbis. καὶ τύρον
 ὡς γυρίη βερύτων ἀϊαπ ἐξάνηρ. Quem uersum
 Priscaanus ita reddidit latinum. Antiquamq; Tyriē
 Beryti & mœnia grate.

¶ Sed & conger dicitur apud latinos, & qui
 dem frequentius. Actor tamen magis latinum q̄
 græcum nomen uidetur, de quo paulo supra.

¶ Melampus, dis. Apud græcos in ουσ hæc no
 mina desinunt, ut μελάμπες, ὀδῖπες ¶ Θε
 μισὼ apud Hesiodum in theogonia una ex filiabus
 oceani fuisse legitur.

¶ Errant. Prisca. tamen contra de his noibus. Vel
 addita, inquit, nis faciunt genitiuum, ut Dido, Di
 donis: Calypso, Calypsonis: Io, ionis.

HETEROCLITIS.

¶ His poematis etc. De his noibus et Prifaa. ad huc modum. In huiusmodi tamē noibus, inquit, quæ sunt græca, frequenter inuenimus datiuum antiquos & ablatiuum plurales in is productam proferentes cōtra regulam tertiæ declinationis, ut Cicero in libro de signis. Nunc de peripetasmatis, quomō te expedias habes. Et ad Herennium idem in quarto. De orationibus aut poematis.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QUONIAM genera & declinationes tã latinorum q̄ græcorum nominum dulciter breuiterq̄; explanauimus, de cæteris q̄ præpositis regularum legibus refragantur, differemus: ut disassa penitus ignorationis caligine, inoffensa luce scientiæ, mentes adolescentum illustrentur.

Sunt quedam nomina in utroq̄; numero non eiusdem generis. Alia sunt non eiusdem declinationis. Alia nomina sunt, quæ non in utroq̄; numero declinantur. Alia certis casibus deficiunt. De his dicemus & primum de illis, quæ generibus discrepant.

In singulari numero generis masculini, in plurali neutri. ut hic locus, & hæc loca: dicimus tamē & hi loca: hic iocus & hæc iocæ: dicimus & hi iocæ: hic moenalis, hæc moenala: hic tartarus, hæc tartara: hic gargarus, hæc gargara: hic carbasus, hæc carbasæ: hic ismarus, hæc ismæra: hic sibilus, hæc sibilæ.

DE NOMINIBVS

In singulari numero generis foemini, in plurali neutri, ut hęc pergamus & hęc pergana: hęc intybus, hęc intyba: hęc arbutus, hęc arbuta.

In singulari numero generis neutri, in plurali foemini, hoc epulum, hęc epulae. Sic Iuuenalis: Vnde epulum possis centum dare pythagoreis. Alij hęc epulae semper pluraliter declinant: hoc balneum, hęc balnea dicimus, & hęc balnea. ut Tullius. ad balneas palatinas. Iuuenalis. Et crudum pavonem in balnea portas: hoc caepe, quod in singulari numero est aptotum, in plurali foemininum, hęc caepae, & ordine declinatur.

In numero singulari generis neutri hoc porrum, in plurali hi porri: hoc frenum, hi freni. ut Lucretius. Frenosq; momordit. Dicimus tamen & hęc frena: hoc filium & hi fili. Idem. Traxerunt torti magica uertigine fili: & hęc fila dicuntur: hoc argos, hi argi.

In plurali numero mutant declinationem hęc. Hoc iugerum in singulari numero secundae declinationis est, in plurali tertiae. Nam genitiuum horum iugerum, datiuum & ablatiuum his & ab his iugeribus facit. Et uas quod tertiae est in singulari numero, in plurali secundae, Nam genitiuum horum uasorum, datiuum & ablatiuum his & ab his uasis dicimus. Pauca sunt primae declinationis nomina, quae contra regulam datiuum & ablatiuum

HETEROCLITIS .

numeri pluralis in bus syllabam mittunt, discernen-
de ambiguitatis . i . sexus causa, his & ab his de
abus, filiabus, mulabus, equabus, libertabus, nata
bus, asinabus: quæ à uiris peritis usurpata sunt .

Hæc sunt quæ in utroq; nūero non admittunt de-
clinationem, quorum alia singulariter, alia plurali-
ter tantum declinantur .

Deorum propria nomina, elementorum, flu-
minum, Heroum, montium, singulariter dumtax-
at declinantur. Item urbium, nisi quæ naturaliter plu-
raliter efferuntur, ut athenæ, thebæ, cumæ, my-
renæ, atellanæ, grauiscæ, crustumiæ, cosæ, car-
pi, putcoli, ostia . Item metallica, quæ omnia
sunt secundæ declinationis, & generis neutri, ut
hoc aurum, argentum, ferrum, plumbum, stannū.
Excepto uno æs, quod eiusdem generis est, sed iux-
ta rationem tertij ordinis monosyllaborum tres ca-
sus in plurali numero admittit, nominatiuum, accu-
satiuum & uocatiuum . hoc æs, & hæc æra . Itē
arida uel liquida, quæ ad mensuram pondusue refe-
runtur, ut triticum, ordeum, frumentū, far, lens,
aer, milium, eruum, oleum, uinum, mel, mul-
sum, defrutum, muria . Ex his multa ueteres au-
thoritate licentiæ largientes, pluraliter extulerunt,
hæc ordea, farra, mella, defruta, uina : hæc eti-
am usus recipit, nam uina coa dicimus, & massica .

Præter hæc alia sunt, quæ plurali numero desin-

DE NOMINIBVS

unt. Generis quidem masculini hæc, hic fumus, si-
mus, limus, puluis, sanguis, genius. Generis fœ-
minini, hæc fames, lux, labes, pax, sitis, tabes,
humus. Generis neutri, hoc coenum, fœnum,
ius, lutum, uulgus, pelagus, uirus, uiscum, euum,
penum.

In plurali numero tantum declinantur nomina
numerorum, præter unum, quod plurali numero
defiãt tantum, ut duo, tres. Memineris autem no-
mina numerorum ab uno usq; ad tres declinari, à
quatuor usq; ad centum minime: à ducentis usq; ad
nongentos per omnia genera pluraliter tantum de-
clinari. Est etiam unum aptotum neutri generis, scilicet
per eiusdem numeri, hoc pondo.

Præter hæc alia sunt, quæ in singulari numero
non declinantur. Generis quidem masculini, hi an-
tes, hi carceres, cani, asses, fores, fori, liberi, ma-
nes, optimates, primates, proceres, pugillares,
quirites, sentes, uepres. Generis fœminini, argutie,
blanditie, canie, exequie, inferie, insidie, inimicie,
exuuiie, manubie, primitie, bige, trige, qua-
drige, compedes, delitie, diuitie, dapes, ferie,
scale, phalera, gene, facctie, indutie, Kalen-
de, idus, nonie, latebre, nuptie, nundine, quis-
quilie, reliquie, tenebre, antie. Generis neu-
tri, arma, incenia, castra, magalia, crepundia, ex-
ta, spolia, scerta, præsepia, pasana, sponsalia, præ-

HETEROCCLITIS.

cordia, mapalia, anabula. Item festorum deorum nomina, ut Saturnalia, Neptunalia, Bacchanalia.

Certis casibus deficiunt, hæc saties, quod præter nominatiuum singularem, nullum casum admittit: hanc ditionem, & ab hac ditione: hoc quoque nominatiuo casu utriusque numeri deficiat, præter accusatiuum & ablatiuum singularem. Laterem similiter accusatiuum tantum lectio usurpauit. Sponte & tabo ablatiuum singularem habent tantum. Tabes nominatiuum & accusatiuum & ablatiuum numeri singularis habet dumtaxat. Sunt alia, quæ à genitiuo casu singulari declinationis sumunt exordium, & in utroque numero recte declinantur. ut Remigis: frondis: uerberis. ut Lucanus. At saxum quoties ingenti uerberis ictu Excutitur. Alia duos aut tres tantum casus habent in singulari numero, sed in plurali per omnes declinantur, ut huius opis, hanc opem, ab hac ope: huius uias, & hanc uicem, ab hac uice.

Alia ablatiuum habent in singulari numero. ut ab hoc frugi, ab hoc obice, ab hac prece, ab hoc uisere. Hæc quoque in plurali numero declinantur.

Pauca sunt, quæ cum in singulari numero non deficiant, in plurali tres tantum casus habent: de quibus paulo superius diximus, hæc iura, hæc rura, hæc ara, hæc maria.

¶ Sed & cæpa numero singulari inuenitur

DE NOMINIBVS

Ouid. Cadenda est hortis eruta cœpa meis. Colua
mella quoq; in hortis dixit. Lachrymosaq; cœpa.

¶ Hoc filum, hi fili. Adduntur hoc cœlum, hi
cœli: hoc rastrum, hi rastri: & hoc capistrum, ca-
pistri.

¶ Urbü. Ex his plura singulariter inueniuntur
declinata. Sic Mycena, Mycena: & Myce-
na Mycenarü. Ver. i. v. Aenei. Argolicouæ mari de
prehensus & urbe Mycena. Sic Thebe, Thebes: &
Thebe, Thebarum. Iuuenalis Saty. xv. Atq; ue-
tus Thebe centum iacet obruta portis. Status in
viij. Thebaidos. Viue superstes abi diræq; ad
menia Thebes.

¶ Liberi. Liberatorü nomine tam mares q; femi-
ninas significari, indicat Plautus in trinummo. Libe-
ri quid agunt mei, quos hic reliqui filium atq; fili-
am.

¶ Spolia. Spolium tamen legitur, & numero
singulari. Vergili. in duodecimo Aenei. Actoris
Arunci spolium.

Sponte & tabo. Spontis quoq; & tabi casu ge-
nitiuo leguntur. Spontis apud Cor. Celsum, de quo
supra. Tabi apud Lucanum in vi. Stillantis tabi
saniem, uirusq; coactum.

¶ Saties idem quod satietas. Sill. Itali. lib. iij.
Nec finis satiesue noui sed sanguinis ardor. Dicitur
& satias eodem significatu. Terentius in Eunuchis.

HETEROCLITIS.

Vbi satias me cœpit, commuto locum.

¶ Obijæ. Vergili. in deâmo Aeneidos. Ecce ma-
ris magno claudit nos obijæ pontus. Hic notandum,
q̄ cum primam productam habet, per ij duplex scri-
bendum est. Alias per i simplex, ut apud Sill. in. iij.
& in accusatiuo plurali. Et firmos ætent obi-
æs arcessere sylua. Cuius & ablatiui numeri plu-
ralis usus est Vergi. in secundo Georg. obijabus
ruptis.

¶ De genitiuis.

Vniuersa nomina primæ, secundæ & quartæ de-
clinationis totidem syllabis in genitiuo, quot in no-
minatiuo proferuntur, præter unū uir, & si qua ex
eo componuntur. Et quæ in er, syllabam desinunt.
Tertiæ aut pares habet syllabas in obliquis casibus,
aut unam adsumunt. Quintæ proculdubio plus
una syllaba proferri solent. Pauca inueniuntur
tertiæ declinationis, quæ in genitiuo duabus sylla-
bis crescant, Iter, itineris: Anæps, anâpitis: tri-
æps, tis: biæps, tis: prææps, tis: iecur, ioân-
ris, lectum est & iecoris: suppellex, suppellectilis.

¶ In er uariant. Nam ex his quædam crescunt
syllabis in obliquis, ut proffer, profferi: asper, as-
peri: quædam pares syllabas in omnibus casibus ha-
bent, ut magister, magistri: dexter, dextri. quanq̄
& dexteri dicatur. Sic & sinister, sinistri.

PHOCAS DE Q VIBVS. CASIBVS

¶ De uocatiuis .

Omniū nominū cuiuscunq; sint declinatio-
 nis : uocatiuus singularis similis est nominatiuo eius-
 dem numeri : neq; hoc in dubium uenit . Exceptis
 nominibus secundæ declinationis, quorū uocatiuus
 diuersis exprimitur modis . Propria igitur nomina,
 quæ in nominatiuo casu singulari us, syllaba termi-
 nantur i, litera us præposita, adempta us, faciunt uo-
 catiuum . ut Virgilius, Virgili . Terentius, Terenti-
 ti : Domitius, Domiti . Præposita qualibet consonan-
 te uocatiuum in e, correptam mittunt, ut hic Tur-
 nus, o Turne : Hic Marcus, o Marce : hic Lentu-
 lus, o lentule . Appellatiua quæ in ius desinunt, uo-
 catiuum in e, mittunt : ut Fluiuius, o fluuie : socius,
 o soæ . Quem ueteres iuxta nominatiuum profere-
 rebant uocatiuum, ut Vergilius . Corniger hes-
 peridum fluuius regnator aquarum . Quæ con-
 sonante prælata in eandem syllabam desinunt : si-
 quidem sunt acidentia uel deriuatiua, uocatiuum in
 e, mittunt, ut doctus, docte : sanctus, sancte : Ro-
 manus, ne : Hispanus, ne . Cetera in us potius q̄ in
 e, syllabā exeunt, Sic Lucanus . Degener o popu-
 lus : Et o popule lectum est : lucus, o lucas . Quæ
 tamen à ueteribus propter asperitatem uocis mi-
 nime usitata sunt, adeo ut rara huiusmodi declina-
 tionis reperiantur exempla, hæc myrtus, o myrte .
 Et te proxima myrte .

NOMINVM.

¶ Vt Vergilius. subaudi in. viij. Aeneid. Priscianus
tamen putat fluuius pro fluuie dictum a Vergilio,
uel metri, uel Euphonie causa.

¶ De ablatiuis.

Tertia quoq; declinationis nominum ab-
latiuis casus singularis duobus modis proferri so-
let, aut in e, aut in i: sed illa quæ in i exeunt, com-
munis sunt generis, & in nominatiuo is syllaba
terminantur, ut hic & hæc suauis, ablatiuis ab hoc
& ab hac suauis. Item neutra, quæ in nominati-
uoe, uel ar, uel al, syllabis terminantur: hoc se-
dile, ab hoc sedili: hoc laquear, ab hoc laqueari:
hoc animal, ab hoc animali. Excepto eum e, an-
te l, habetur: tunc e, litera, non i terminatur abla-
tiuis, ut hoc mel, ab hoc melle: hoc fel, ab hoc fel-
le. Item quæ in duas desinunt consonantes, uel
in x, duplicem: & sunt accidentia, & trium gene-
rum, ut hic & hæc & hoc ingens, & ab hoc &
ab hac & ab hoc ingenti: hic & hæc & hoc au-
dax, ab hoc & ab hac & ab hoc audaci. Et quæ in
r, desinunt, & masculini uel foemini, uel trium sunt
generum, ut hic & hæc acris, ab hoc & ab hac acri.
hic & hæc & hoc par, ab hoc & ab hac & ab hoc
pari: & quæ in im mittunt accusatiuum. Sunt au-
tē hæc turris, hæc turrim, ab hac turri: hæc sitis, hanc
sitim, ab hac siti: hæc puppis, hanc puppim, ab
hac puppi: hæc securis, hanc securim, ab hac seauri.

DE VERBIS

febris, torquis, uectis, hæc restis, hanc restim, ab hac resti. Præterea hæc nauis, bipennis, hic ignis: quæ similiter & ablatiuum in i mittunt, quæ sepe poetæ per e, solent efferre. Cætera omnia tertiæ declinationis nomina ablatiuum singularem in e, mittunt.

¶ Item quæ in duas consonantes desinunt. Huiusmodi tamen nomina auctore Prisciano, & per e ablatiuum faciunt. Sic ingente uel ingenti dicimus: duplicæ uel duplici. Hora. in. ij. sermonum. Tumpensilis uua secundas Et mox ornabit mensas cum duplicæ ficu. Teren. in Phormione. Commodius esse opinor duplici spe utier.

¶ Impare tamen legitur a par. Vergili. Ecloga. viij. Numero deus impare gaudet.

EXPLICIT NOMINVM TRACTATVS: DE VERBIS INCIPIT.

DE VERBIS, ET EORVM PRAETERITIS.

QVONIAM ut opinor, de nomine conuenienter tractatum est, Nunc de uerbo (sicut aut præfatio pollicetur) differemus. Cuius omnis ambiguitas in discernenda coniugatione et cognoscendo

DE PRAEETERE. VERBORVM.

cognoscendo praeterito perfecto uersatur. De his nos pro ingenij uiribus diligenter docebimus. Nam & cetera multorum expositio declarauit.

¶ Tres uerborum coniugationes.

Igitur coniugationes sunt tres, ut alij quatuor. Quas in secunda persona praesentis temporis, in diuersi modi, dinoscimus. Formae quatuor, Perfecta, Meditativa, Inchoatiua, Frequentatiua. Sed perfectae formae uerba omnium sunt coniugationum, Frequentatiuae tantum primae coniugationis.

Excepto lacesso, quod uenit à lacero. Inchoatiuae tertiae dumtaxat correpta. Meditatiuae, tertiae productae uel quartae.

Genera uerborum faali ratione dinoscuntur, aut enim actiua sunt, & o, litera terminantur, & assumpta & litera transeunt in passiuam: Aut passiuam, & adempta nouissima litera, redeunt in actiuam: Aut neutra sunt, quae actum significant, & actiuam habent significationem, & in passiuam minime transeunt: Aut supina, quae ut actiua quidem declinantur, sed significationem habent passiuam: ut uapulo, ueneo, pendeo: Aut deponentia superioribus contraria, quae passiuorum declinantur exemplo & significationem habent actiuam, neque & literam possunt amittere: Aut communia similia deponentibus & passiuis, sed agentis & patientis forma in flexuntur. Vnde constat uniuersa duobus modis

PHOCAS DE PRAETERITIS VER.

declinari. Nam neutra & supina actiuorum, deponentia & communia passiuorū regulam sequuntur. Sunt praeterea neutropassiuā, quae in praeterito perfecto & plusquamperfecto passiuam declinationē habent, in alijs neutrā. Et sunt haec sola, secundae quidem coniugationis, ut audeo, gaudeo, Soleo: Tertiae autem fido, fio, & si qua ex his componuntur: praeter haec nulla sunt huiusmodi declinationis uerba. Sunt alia passiuā neutra superioribus contraria, haec sola, comperior, mereor, diuertor. Nam in praeterito, comperi, merui, diuertis, sicut actiua uel neutra proferuntur.

¶ Excepto laceffo. Laceffo Prisci. uult desideratum dici, ut alia pleraque, arcesso, capesso, faceffo.

¶ Pendeo. Additur a Prisci. exulo: Additur & fio. ut exulo a te, fio ab illo.

¶ Supina. Haec prisci neutropassiuā appellat.

¶ Superioribus, hoc est neutropassiuis.

¶ De praeteritis uerborum primae coniugationis.

VNIVERSA uerba primae coniugationis, quae in secunda persona as, syllaba terminantur, siue actiua sunt, siue neutra: praeteritum perfectum in ui, syllabam mittunt, ut amo amaui, aro arauī, armo armaui, narro narraui, canto cantauī, nauigo nauigauī, paro paraui, seruo seruaui: Exceptis nouem quae in

VERBORVM.

ui diuisas syllabas mittunt præteritum, ut seco seui,
neco necui, ueto uetui, sono sonui, tono tonui, mi
co micui, crepo crepui, plico plicui, domo domui,
frico fricui. Et si qua adnexis præpositionibus cõ-
ponuntur: explico tamen utramq; formam seruat
in præterito. nam explicui & explicui dictum est.

Quatuor huic regulæ refragantur. nam neq; in
ui, neq; in aui exeunt, sto steti, do dedi, lauo laui.
iuuo iuui: sed duo posteriora quidam superiori-
bus applicant errantes. Nam illa in ptõ una syllaba
crescant: hæc totidem in præsentii proferuntur.

¶ Frico fricui. Adduntur a Priscâ. duo, uubo,
ubui: & nexo, nexui.

DE PRÆTERITIS VER-
BORVM SECUNDÆ
CONIUGATIONIS.

SECUNDA coniugatio (quàm non tantum
secunda persona, sed etiam prima facile decla-
rat. Quoniam omnia uerba quæ eo, syllaba
in prima psona finiuntur, secundæ sunt cõiugationis: Ex-
cepto uno tertie productæ, eo is, et si qua cõposita ex
eo figurantur: & duobus primæ, creo creas, meo
meas, similiter & beo, as) præteritum perfectum
mittit uel in ui diuisas syllabas consonante præpose

PHOCAS DE PRAETERITIS

ta, uel in ui syllabam praecunte uocali, ut doceo docui, paueo paui, caueo caui: uel in di, uel in xi, uel in si: quae inter excepta notabimus. Ergo omnia uerba secundae coniugationis qualibet consonante praeposita eo syllaba, praeteritum perfectum in ui di uisas syllabas mittunt: ut habeo habui, debeo debui, rubeo rubui, doceo docui, taceo tacui, misceo misui: iaceo iacui, noceo nocui, arceo arui, arceo arui, egeo egui, splendo splendui, candeo candui, maeo maui, egeo egrui, languo languui, rigeo rigui, caleo calui, doleo dolui, oleo olui, palleo pallui, timeo timui, tepeo tepui, torpeo torpui, careo carui, pareo parui, uireo uirui, floreo florui, horreo horrui, censeo censui, niteo nitui, pateo patui, tenco tenui, canco canui. Exapiuntur pauca, quae in si, syllabam mittunt praeteritum: iubeo iussi, mulceo mulsi, mulgeo mulsi, algeo alsi, fulgeo fulsi, ardeo arsi, suadeo suasi, maneo mansi, haereo haesi, rideo risi, torqueo torsi, indulgeo indulsi. De urgeo & turgeo ambigitur. Alia in xi, lugeo luxi, frigeo frixi. Illa in ui syllabam praeteritum mittunt, quae in prima persona, modi indicatiui, temporis praesentis uel ante eo habent, & primam syllabam, quam in praesenti tempore breuem, in praeterito longam habent: ut fauceo faui, paueo paui, foueo foui, moueo moui, caueo caui, moueo moui, & quae ex his componuntur.

VERBORVM.

ur. Quaedam etiam quanquam in presenti non sine similia superioribus, prateritū in ui syllabā mittunt producta penul. prate. ut neo neui, fleo fleui, aeo aui, impleo impleui, compleo compleui, expleo expleui, deleo deleui. Non multum ab his discrepare uidentur etiam hęc, quorum prima syllaba in praterito ex correpta cadit in productam, ut sedeo sedi, uidco uidi. Contra omnium regulam est prandeo prāndi. Quaedam sunt in secunda coniugatione: quorum prateritum perfectum iteratur per primam, hęc sola, pendeo pependi, spondeo sponpondi, tondeo, totondi, mordeo momordi. Quę asumptis prepositionibus non eo dem modo proferenda sunt: nam despondi, & dispendi, & rependi, & detondi & premordi diamus. De neutris passiuis aliunde dictum est.

¶ Similiter et beo. Addūtur a Prisca. laqueo, as: nauseo, as: eruclleo as: screo, as: calleo, as. Sic & ad eo additur queo, & ex eo compositum, nequeo.

¶ Ambigitur. quod eorū praterita raro reperiātur. Turgeo tamen tursi, et urgeo ursi facere reperitur.

DE PRAETERITIS VERBORVM
TERTIAE CONIUGATIONIS.

TERTIA coniugatio correpta (quę secundam personam in is correptam mittit, & in imperatiuo modo in e correptam conuertit)

PHOCAS DE PRAETERITIS

praeteritum per has syllabas effert: in di, praeposita
consonante: in ui diuisas syllabas, praeposita uocali:
in i, consonante qualibet praeposita: in si, & in xi.

Sed illa tamen praeteritum in ui diuisas syllabas
mittunt, quae in praesenti tempore indicatiui modi u,
ante nouissimam literam habent. Ut tribuo tribui,
statuo statui, minuo minui, imbuo imbui, obruo
obruui. Ex his duo notatur tantum, quae in xi mittunt
praeteritum, fluo fluxi, struo struxi: Et quae in lo, syl-
labam exeunt in praesenti, nihilominus praeteritum in ui di-
uisas syllabas mittunt, ut uolo uolui, nolo nolui, colo
colui, consulo consului, alo alui. Pauca praeterea in
eandem extremitatem mittunt praeteritum, quan-
quam praesens simile superioribus non habeant: tre-
mo tremui, gemo gemui, fremo fremui, compesco
compescaui, pono posui, necto nexui, sterto ster-
tui, pecco pexui, texo texui, senesco senui, giga-
no genui, increbresco increbui. Nam increbro non
inuenitur: Et si qua ex his componuntur. Vi syl-
laba terminantur in praeterito haec sola, sperno spre-
ui, sterno strauui, cerno creui, sero seui, tero trui,
pasco paui, quero quaesui, lino liui, quiesco quie-
ui, cupio cupiui, consuesco consueui, peto petiui,
sapio sapiui.

In di praeposita consonante in praeterito desi-
nunt, quae in praesenti do syllaba terminantur praee-
dente n, litera, ut scando scandi, ascendo ascendi,

VERBORVM.

descendo descendi, offendo offendi, pando paudi, prendo prendi, mando mandi. Trian, in præterito amittunt, fundo fudi, linquo liqui, scindo scidi. Sic Lucanus. Aut scidit & medias fecit sibi litora terras. Et quæ minus una syllaba proferuntur, producta prima syllaba in præterito, quæ in præsentibus corripitur: ut capio cepi, iacio icæ, scio scæ, fugio fugi, fodio fodi. Pauca præterea eandem clausulam habent nouissima litera præsentis temporis in i conuersa: uinco uici, rumpo rupi, soluo solui, cudo cudi, uoluo uolui.

In si præteritum mittunt syllabam uerba, quæ in præsentibus do uel mo syllabis terminantur, si sit natura longæ penultima: ut ludo lusi, ledo lesi, cedo cessi, plaudo plausi, trudo trusi, rado rasi, illo illisi, allido allisi, promo prompsi, sumo sumpsi, demo dempsi, resumo resumpsi: Et premo quamuis correpta sit penultima, in eandem syllabam exit, & quicquid ex eo componitur, ut premo pressi, exprimo expressi, comprimo compressi: & quæ in bo, uel in po syllabas desinunt: ut scribo scripsi, nubō nupsi, scalpo scalpsi, repo repsi, serpo serpsi, scalpo scalpsi. Præter hæc pauca sunt, quæ non eadem extremitate finiuntur in præsentibus, præteritum tamen in si syllabam mittunt, spargo sparsi, mergo merpsi, tergo tersi, mitto misi, uro ussi, temno tempsi, contemno contempsi, conatlo

PHOCAS DE PRAETERITIS

conuasi, gero gessi: Et si qua ex his in composita
tam figuram transeunt. In xi, syllabam in praeterito desinunt uerba, quae in praesenti, go syllaba
terminantur. ut ango anxi, pingo pinxi, affligo
afflixi, pergo perrexi, rego rexi, diligo dilexi, in-
telligo intellexi, negligo neglexi, fingo finxi, tego
texi. Exapiuntur tria in go desinentia, quae in si-
perioribus notauimus. Et alia quatuor, quae non in
xi sed in gi mittunt praeteritum, tango tetigi, fran-
go fregi, lego legi, ago egi. Et si qua ex his com-
ponuntur, simplicium formam sequuntur. His simi-
le est impingo, quod impegi facit praeteritum. Prae-
ter haec in xi praeteritum mittunt, uiuo uixi, coquo
coxi, meo minxi, illido illexi, aspicio aspexi, flexi
flexi, duco duxi, dico dixi, ueho uexi, traho
traxi.

Sunt tertiae coniugationis uerba, quae primam syl-
labam in praeterito duplicant, quae omnia subiecta
sunt, ut pello pepuli, tango tetigi, fallo fefelli,
pendo pependi, tendo tetendi, pungo pupugi, sed
& punxi diamus: tundo tutudi, cado caedi, pa-
rio pepereri, cano cani, disco didici, posco posposi,
parco peperci, facit & parsi: carro acurri, pedo
pepedi. Haec adiunctis praepositionibus non eodem
modo proferenda sunt: nam duplicatam in simplicia
figura syllaba, in compositione amittunt. Diamus
enim sic expendo expendi, decurro decurri, refello

VERBORVM.

reselli, compello compuli: conado conadi. Sed ex his duo sola præpositionibus adnexis in suo statu manent, dedisco, & depono: nam dedidia, & deponosa faciunt præteritum. A cano autem composita neutram regulam sequuntur, quia ocáno ocânui, sucáno sucânui, & conáno conânui faciunt: Et si qua composita in eadem coniugatione à uerbo primæ coniugationis cõponuntur: ut condo condidi, reddo reddidi, trado tradidi, subdo subdidi, prodo prodidi, addo addidi, abdo abdidi. Similiter proferuntur credo credidi, uendo uendidi, Excepto circumdo arcundedi, quod secundam personam facit arcundas, & est primæ coniugationis.

¶ Sappio sapiui. Sed & sapiui facit in præte. testib. Probo et Carisio, quos etiã authores ad hoc ipsum citat Priscianus. ¶ Prendo prendi. Vide unũ etiam prendidi dici possit, quod tamen nulla authoritate approbari potest: quamuis legatur in Euangelio Ioannis cap. vi. Afferte de pisibus, quos prendidistis nunc? At prendi siue prehendi apud authores reperitur præteritum. Plautus in Amphitryone. Mi uir, & manum prehendi, & osculum detuli tibi. Luca. in tertio. Manus quo prenderat, hæsit.

¶ Et si qua ex his componuntur, A lego tamen quædam composita non in gi, sed in xi faciunt præteritum, diligo dilexi, negligo neglexi, intellego intellexi.

PHOCAS DE PRAETERITIS

¶ Pango pupugi, sed & punxi diamus. Vnde de & composita ab eo alia in gi, alia in xi faciunt praeteritum. Compungo, compunxi: Repungo, repupugi, & repunxi, author est Caper.

¶ Excepto circundo & c. Huic a quibusdam adduntur Venundo, & Satisdo.

¶ DE Q VARTACONIV GATIONE.

Q VARTACONIVGATIO siue tertia producta (quam imperatiuus modus prodit litera i in fine conseruata) praeteritum perfectum in ui, syllabam mittit, uel in duplicem ij: ut, audio audiui, uel audij: munio munui, uel munij: seuo seuiui, uel seuij: linio liniui, uel linij: mollio molliui, uel mollij: finio finiui, uel finij: punio puniui, uel punij: sopio sopiui, uel sopij: accio acciui, uel accij: scio sciiui, uel scij: hincio hinciiui, uel hincij: exeo exiui, uel exij: inco iniui, uel inij: Cetera his similia. Pauca in si exeunt: & sunt haec fere, sarao sarfi, fartio farfi, haurio haufi, sepio sepsi, sentio sensi. Alia in xi, sola haec, sanao sanxi, fulao fulxi, uinao uinxi: Vnum inuenitur, quod primam syllabam in praesenti corripit, in praeterito produat, uenio ueni, & composita ex eo in hunc modum proferuntur. A pario composita dissensio

DE VER. IMPERSONA. ET DEFECT.
unt in preterito . Aperio enim aperui sciat: operio
operui : Reperio autem repperi , & comperio cõ-
peri . In has scere syllabas omnia uerba (quæ quar-
te coniugationis norma complectitur) in prate-
rito desinunt .

¶ Sarão sarfi . Additur a Priscā . rauão , rausi ,
quod significat raucus fio . Hinc irrauão . Cicero in
primo de oratore . At Aesopum etiam (inquit) si
paulum irrauserit , explodi .

¶ DE VERBIS IMPER-
SONALIBVS .

SE D ne quid ambiguitatis possit eẽ lectoribus,
Non dissimulabimus de illis dicere , quæ ratio-
ni refragantur . Sunt enim uerba , quæ perso-
nis deficiunt , & impersonalia dicuntur : alia mo-
dis , alia temporibus , alia coniugationibus , alia par-
tijs . De his exponemus , & primum de imperso-
nalibus , quæ aut sunt secundæ coniugationis , aut ter-
tiæ , quantum ex tertia persona contemplari licet .

Quæ secundæ coniugationis sunt , eorum alia
accusatiuum trahunt , ut pudet , tædet , piget , pœni-
tet , miseret , decet : alia datiuum , ut licet , liquet ,
libet . Vnum est quod casu non indiget , oportet :
Et omnia præteritum in uit diuisas syllabas mittunt ,
ut puduit , piguit , pœnituit , licuit , libuit , decuit :

PHOCAS DE VER. DECLI.

Præter tria, quorum duo deficiunt præterito, liquet
 & tædet, unum quasi passiuam habet declinationem
 miseret: nam miseretum est dicimus. Licet tamen &
 libet ad hanc similitudinem proferri possunt, licitum
 est, libitum est. Et tædet in composita figura per-
 tæsum est. Tertiæ coniugationis impersonalia dati-
 uum casum assumunt, ut contingit, cuenit, accidit,
 expedit. Quædam primæ coniugationis imperso-
 nalia reperiuntur, ut iuuat, præstat: que & aliter
 declinari possunt. Sed omnia futuro tam impera-
 tiui quàm infinitiui modi, nec non etiam gerundijs, parti-
 cipialib. partiapijs præte. et futuri tēporis deficiunt.

¶ DE VERBIS DEFE-
 CTIVIS.

DEFFECTIVA in modis sunt hæc. Quæ
 so quod primam personam habet indicatiui
 modi dumtaxat, licet quæserè lectum sit
 apud Salustium & Tullium. Ouat, infit: hæc
 quoquæ tertiam personam habent solam, sed ouat parti-
 cipiū faciunt præsentis temporis ouans, cum in de-
 clinatione uerbi deficiat. Similiter ausim, & per-
 diunt pro perdunt dicunt. Et inquam personam mo-
 di indicatiui, præsentis temporis, numeri singularis
 contra morem omnium profert: & imperatiuum
 numeri singularis habet tantum: nam inque apud

DE VER. IMPERSONA. ET DEFECT.

Terentium lectum est. Aio præsens & præteritum
imperfectum habet tantum.

Faxo futurum tempus tantum, uel (ut alij) pro-
missiuum modum ostendit. Salue, saluete, impera-
turi modi, secunda persona, utroque numero lectum est,
& infinitiui modi præsens tempus saluere. Cedo et
que similiter & imperatiui personam habent nume-
ri singularis: cedo etiam numeri pluralis lectum est
apud Plautum ædite mihi, pro diate. Et coniu-
gationibus & præterito deficiunt hæc, Fero fers, præ-
teritum facit tuli. Sum es est, fui. Ferio feris, per-
cussi. Tollo tollis, sustuli facit. Edo es, edi.

Hoc infinitiuum præsentis temporis, non in re
syllabam, sed in se contra morem omnium mittit.

Esse enim dicendum est. Volo, uis, uolui. Hoc
quoque incerta est coniugationis, & futuro impera-
turi & infinitiui modi deficit & gerundijs & par-
ticipialibus: quæ supina alij dicunt. Meto messui,
nam aliter proferri non potest. Polleo, sisto, simi-
liter & glisco, & quatio nullum habent præteri-
tum. Memineris tamen inchoatiue formæ uerba.
quia præterito perfecto deficiunt.

¶ Quoæso, quod primam personam, &c. legitur ta-
men quæsumus siue per u. siue per i, scribere malis,
ut nonnulli uolunt. Cicero in academicis questio-
nibus. Quam ob rem aggredere, quesimus. Silius
italicus. Non ardua magnis Quæsumus aut in hono-
ra tuis.

PHOCAS DE PRAETERITIS

Apud Terentium, subaudi in phormione. Tum autem Antiphonem uideo ab sese amittere, inuitant eam, inque.

¶ Promissiuum. Hunc modum inter grammaticos nonnulli futurum tempus interpretantur.

¶ QVAE VERBA CAREANT PARTICIPIIS.

PARTICIPIIS carent uerba, alia praesentis temporis, alia futuri, alia utriusq;. Praesenti itaq; deficit sum, & quae ex eo adiectis praepositionibus componuntur, praeter duo ababsens & praesens: quae à uerbis absum & praesum ueniunt. Et eo uerbum participio nominatiui casus, numeri singularis deficit, in caeteris recte declinatur: Composita quaedam etiam nominatiuum habent, ut praeteriens, abiens.

Futuri temporis participia non habent, in primis uerba formae inchoatiuae: ut horresco, caleseo, & his similia. Deinde omnia secundae coniugationis, quae sunt generis neutri, et in formam transeunt inchoatiuam: ut horreo, caleo, tepeo, niteo, pateo, stupeo, splendo, uigeo, uireo, rigeo, floreo, pauco, rubeo, tabeo, madeo, tumeo, sileo, palleo, ferueo, timco, lateo. Nam & haec assumptis praepositionibus faciunt inchoatiua: ut pertimesco, & delitescio.

DE VER. DEFECTI. ET CONFUSIS.

Valeo tamen cum faciat conualesco : participio futuri temporis minime deficit . nam ualiturus dicendum est .

Sunt alia præterea , quæ non transeunt in formam inchoatiuam eiusdem coniugationis et generis , & nihilominus participijs temporis futuri deficiunt , ut egeo , mereo , polleo , alleo , studeo : præter hæc & uolo caret participio futuri temporis . & nolo : Et quæ ex illis componuntur . Similiter & metuo , fluo , sitio , tremo , dego , fero , algeo , disco , posco , furo . Sed & uerba meditatiua futuri temporis participijs carent . Similiter carent participijs impersonalia omnia , de quibus superius docuimus , & defectiua illa , uidelicet quæ ordine declinari non possunt , ut aio , quaeso , inquam , saxo , salue , cedo , possum , similiter & soleo .

DE VERBIS QUAE PRIMAM
PERSONAM CONFUSAM
HABENT CONIUGA-
TIONVM DIFFE-
RENTIA .

SUNT uerba quæ i prima persona confusa habentur , quorum significationem secunda persona coniugationis discerrit , dico , as , correpta priore syllaba , dico , dicis producta : fundo fuis

DE VERBIS.

das, fundo fundis: uolo uolas, uolo uis: appello
appellas, appello appellis: compello compellas,
compello compellis: mando mandas, mando man-
dis. Sunt alia, quæ ex diuersa forma presentis
temporis in præterito confunduntur, pauco pavi,
pascō pavi: cerno creui, cresco creui: acuo acui,
aceo acui: lugeo luxi, luceo luxi: pendeo pependi,
pendo pependi: frigeo frixi, frigo frixi.

Sunt quæ idem habent præsens & præteritum
perfectum, hæc sola, Odi, noui, cœpi, memini,
pepegi: hæc & imperatiuo præter memini, quod
memento facit, deficiunt: & futuro infinitiui mo-
di & supinis, nec non & participijs utriusq; tem-
poris. Vnum ex his odi duo participia facit præte-
riti temporis figuræ compositæ, exosus & perosus.

Sunt alia, quæ in omni declinatione secunda sunt
coniugationis, & in infinitiui quasi tertiæ correptæ
proferuntur. Fulgeo infinitiuum fulgere facit,
ferueo feruere, obsideo obsidere.

¶ Sunt alia, quæ in omni de. & c Hos tamen in
finitiuos, quoties penultima correpta prolata inue-
niuntur, Priscianus non a secunda coniugatione,
sed a tertia fieri dicit, sulgo, seruo, obsido.

¶ PASSIVA QVOMODO
FACIANT PRÆ-
TERITA.

Verba

DE PRAE. VER. PAS. ET DEPO. ET COM.

VERBA tam passiuā quā deponētia nec
 non etiam communia cuiuscunq; sunt con-
 iugationis, prae teritum perfectum in has syl-
 labas mittunt, in tus, in ctus, in sus, in xus, adiu-
 cto in omnibus sum uerbo, ut amor amatus sum,
 doceor doctus sum, patior passus sum, nitor nixus
 sum. Notantur pauca quae prae terito deficiunt pas-
 sua quidē haec, feror, ferior, tollor. Faaciunt enim
 prae teritum latus sum, ictus sum, sublatus sum. Pos-
 cor (namq; hoc quoq; deficit) in prae terito postu-
 latus sum, arguor conuictus sum: similiter & me-
 tuor & timeor nullum habent prae teritum perfe-
 ctum. Deponētia uero haec, Vescor, fruor,
 medeor, liquor, reminiscor, quae in prae terito sic
 proferuntur, pastus sum, potitus sum, medicatus
 sum, liquefactus sum, recordatus sum: quae ab alio
 praesenti ueniunt, sed ad supplementum declinatio-
 nis defectiuus accommodantur. Sunt quaedam de-
 ponētia incertis coniugationibus haec sola, potior,
 orior. Nam in secunda persona numeri singularis
 tertiae productae sunt, hoc est quartae cōiugationis,
 & in praesenti tpe infinitiui modi. Oriris. n. & po-
 tiris, etiā oriri & potiri dicimus. Reliqua ad exemplū
 tertiae correptae declinantur. Sunt alia quae ex diuer-
 so ueniunt praesenti, & in ptō confunduntur. ut pa-
 tior passus sum, pandor passus sum, ut apud Ver-
 gilium. Crinibus iliades passis. Item uertior uer-

DE PRAEETE. VERBO. PASSIVORVM.

sum sum, & uertor uersus sum, ut apud eundem.
Et uersa puluis inscribitur hasta. Sunt alia impersonalia, quae assumptis praepositionibus ablatiui casus declinantur, & à uerbis neutri generis figurantur, uel actiuis: quae datiuum casum in serie orationis admittunt, ut sedetur, ambulatur, statur, pugnatur, itur, studetur. Veniunt enim ut dictum est, a neutris sedeo, ambulo, sto, pugno, eo, studeo, His enim graecorum iactantiam (si quam de copia sermonis exercent) refutauimus: quod nec propria nequeant explanare. Similiter nocetur & suadetur & datur proferimus, quae in actiua specie datiuo casui iunguntur. Sunt quae participijs deficiunt, ut fruor, medeor, & reor: quod de praeterito tamen habet participium, & praesenti & futuro deficit. Item nascor futuri temporis participio caret. Et impersonalia, sicut in actiua declinatione participia nulla habent, nisi quae poetica usurpauit licentia praeteriti temporis, ut regnata, triumphata, pugnata: futuri, ut uigilanda, & his similia.

¶ Assumptis praepositionibus ablatiui casus &c.
Sic dicimus a me itur, a te sedetur, a nobis pugnatur.

¶ De fruor a quibusdam ambigitur: cum secundum Priscianum fruor supinum fructum faciat, unde fructus participium. Sed & fruituum quoque supinum facit, a quo fruiturus participium non fructurus.

DE VER. CONIUGA. CONFUSIS.

¶ Et impersonalia. subaudiendum est a uerbis
neutris: Nam ab his & ab actiuis tantum ueniunt
impersonalia, ut author est Priscianus, & item Dio
medes.

PHOCAE CLARISSIMI GRAM-
MATICI ARS DE NOMI-
NE ET VERBO FOE-
LICITER EX-
PLICIT.

APPENDIX DESVPINIS VER-
BORVM IN REGVLAS
NOVEM DI-
GESTA.

¶ Prima regula.

IN VI SYLLABAM facientia praeteritū
perfectum cuiuscunq; coniugationis uerba fue-
rint, ui syllaba in tum mutata faciunt supinum.
ut amo, amaui, amatum. adoleo, adoleui, adole-
tum et adultū. peto, petiui, petitū. audio, audiui, audi-
tum. Excipiuntur abolitum, agnitum, cautum,
cognitum, consitum, insitum, factum, lautum &
lotum, & iuxta regulam lauatum: unde partici-
pium lauaturus sicut & loturus. Hinc in tertio
fastorum Ouidius dixit. Sacra lauaturas mane pete-
bat aquas, de Syluia uestali mihi loquens. Item pa-
stum, potum, & iuxta regulam potatum. item sal-

DE SVPINIS

tum a salio, & iuxta regulam salitum : similiter
satum, solutum, uolutum, uenum, sepultum.

¶ Secunda regula.

In ui diuisas syllabas facientia præteritum perfectum cuiuscunq; coniuagationis uerba fuerint : ui diuisis syllabis in itum mutatis faciunt supinum, ut domo, domui, domitum : habeo, habui, habitum : gigno, genui, genitum. Excipitur altum, nisi tamen alitum dicere malis : item apertum, opertum, casum a careo, carui, quod & caritum iuxta regulam facit. Hinc participium cariturus, quo Iuuenalis usus est satyra secunda. Tollere dulcem Cogitare heredem cariturus turture magno. A supino aut casum fit participium cassus, quo in . xi. Aeneidos Vergilius utitur. Nullum cum uictis certamen & aethere cassis. Item censum, cultum, consultum, concentum, accentum, succentum, doctum, celsum, excelsum, percussum, frictum, sed & iuxta regulam fricatum, unde participium fricatus, & per cõpositinẽ perfricatus, quo Celsus & Plinius frequenter utuntur. Item messum, mistum, nectum, occultum, passum a pateo, pistum, raptum, correptum, surreptum, sectum, statutum, argutum, tentum a teneo, textum, tostum.

¶ Tertia regula.

In ci, gi, qui, xi facientia præteritum perfectum uerba, in etum mutata syllaba ci, uel gi uel qui,

VERBORVM.

uel xi, faciunt supinum, ut uinco, uici, uictum.
 lego, legi, lectum. delinquo deliqui delictum. ui-
 uo, uixi, uictum. Sic & uincio, uinxi, uinctum.
 Excipiuntur fixum, flexum, fluxum, fugitum, fi-
 ctum, mittum, pictum, rictum, strictum, abiecta
 prius litera n. A parco autem quod parsi in prae-
 terito & peperci facit, uenit supinum tum parsum,
 tum parcitum.

¶ Quarta regula.

In mi, pi, psi facientia praeteritum perfectum,
 in ptum faciunt supinum, ut emo, emi, emptum:
 rumpo, rupi, ruptum: apio, cepi, captum: scribo,
 scripsi, scriptum. Excipitur cambio, campsi: quod
 secundum quosdam in supino campsum facit citra
 tamen auctoritatem.

¶ Quinta regula.

In di, li, ri, si, ti, facientia praeteritum perfectum
 uerba, in sum faciunt supinum, ut mordeo, mo-
 rdi, morsum: fallo, fefelli, falsum: tundo, tu-
 di, tunsum & tusum: fallo, falli, falsum & sali-
 tum, sed a salio potius, ut uult Priscianuu: item
 curro, cucurri, cursum: uerro, uerri, uersum:
 sentio, sensi, sensum: uerto, uerti, uersum. Pan-
 do, pandi, passum geminata s litera: quod & a pa-
 tior & a pateo: ut dictum est. Excipiuntur gestum,
 haustum, indultum, latum, mulctum a mulgeo
 mulsi: quod tamen & mulsum facit iuxta regulam:

DE SUPINIS

item pistum, partum, statum, tentum a tendo, te-
tendi, quod & tensum facit iuxta regulam.

Item tortum, tostum. Composita item à do, ut
inditum, conditum. Abscondo tam absconsum
iuxta regulam, quā absconditum facit. Item fartum,
sartum, fultum.

¶ Sexta regula.

Deponentium & communium uerborum supi-
na ita facile cognosces, si ab his uocem singas acti-
uam, ut à letor, leto, as, aui, letatum. A fungor,
fungo, funxi, functum. Excipiuntur reor, reris,
ratum. Misereor, eris, misertum. Fateor, eris,
fassum. Gradior, graderis, gressum. Patior, pateris,
passum. Loquor, eris, locutum. Sequor, eris,
secutum. Fruor, fruereis, fructum, & fruitum.
Labor, eris, lapsum. Commiscescor, eris, com-
mentum. Proficiscor, proficisceris, profectum.
Nanciscor, eris, nactum. Paciscor, eris, pactum.
Adipiscor, eris, adeptum. Ulciscor, eris, ultum.
Obluiscor, eris, oblitum. Expergiscor, eris, ex-
perrectum. Defetiscor, eris, defessum. Queror,
eris, questum. Vtor, eris, usum. Nitor, eris, ni-
sum uel nixum. Complector, eris, complexum.
Amplector, eris, amplexum. Tueor, eris, tutum
uel tuitum. Tuor eris, tutum uel tuitum. Ordior,
iris, orsum. Experior, iris, expertum. Mector,
iris, mensum. Morior, eris uel iris, mortuus &

VERBORVM.

moriturus. *Orior*, *eris* uel *oriris*, *ortus* & *oriturus*. *Nascor*, *eris*, *natus* & *nasciturus*.

¶ Septima regula.

Ex uerbis actiuis carent supinis, hæc sere. *Arceo*, *ces*, *arui*. *Urgeo*, *urges*, *urfi*. *Timeo*, *times*, *timui*. *Metuo*, *metuis*, *metui*. *Luo*, *luis*, *lui*. *Respuo*, *respuis*, *respui*. *Ningo*, *ningis*, *ninxi*. *Caluo*, *caluis*, *calui*. *Lambo*, *is*, *lambi*. *Scabo*, *scabis*, *scabi*. *Compesco*, *cis*, *ui*. *Dispesco*, *cis*, *dispecui*. *Disco*, *discis*, *didici*. *Scando*, *is*, *scandi*. *Ango*, *angis*, *anxi*. *Ambigo*, *is*, *ambegi*. *Psallo*, *psallis*, *psalli*. *Cerno*, *cernis*, *creui*.

¶ *Dispesco*, ut *Prisci*. exponit, *dis* significat, citans ad hoc *Apuleium* in dialogo de deo *Socratis*. Cum & *habitacula summa* ab *infinis* tanta *intercapedine fastigij dispecant*. id est *distent*. Significat præterea & *dirimo*, quo in significato, eius participio *Plinius* utitur lib. v. cap. ix. in descriptione *Nili*. Inde *Africam* ab *Aethiopia* *dispecens*.

¶ Octaua regula.

Ex neutris, quæ supinis carent, hæc sunt. *Micuo*, *as*, *micui*. *Aestuo*, *as*, *aestuau*. *Ardco*, *es*, *arfi*. *Strideo*, *es*, *stridi*. *Algeo*, *es*, *alsi*. *Fulgeo*, *es*, *fulsi*. *Turgeo*, *es*, *turfi*. *Lugeo*, *luges*, *luxi*. *Frigco*, *es*, *frixi*. *Connueo*, *es*, *connuxi*. *Conquiesco*, *cis*, *conquexi*. *Sido*, *is*, *sidi*. *Rudo*, *is*, *rudidi*. *Degeo*, *is*, *degi*. *Satago*, *is*, *egi*. *Sterto*, *is*.

DE SUPINIS

stertui . Obedio , is , obediui . Rubeo , es , rubui .
 Palleo , es , pallui . Ex secundæ tamen coniugatio=
 nis uerbis neutris pauca supina habere probantur ,
 ut hæc . Placeo , es , cui , placitum . Noceo , es , ui ,
 nocitum . Hinc nocitura participium , quo usus est
 Iuuenalis satyra decimâ . Nocitura toga , nocitura
 petuntur militia . Valeo , es , ui , ualiturum . Calco ,
 es , ui , caliturum . Vnde participium caliturus , Qui=
 dius usurpauit in tertio decimo Metamor . Calitu=
 rasq; ignibus aras . Soleo , es ui , soliturum . Patro ,
 es , patui , passum .

¶ Nona regula .

Ex deponentibus supinum non habent hæc . Re=
 miniscor , eris . Vescor , eris Medeor , eris . Ope=
 rior , iris . Liceor , eris .

APPENDIX ALTERA.

¶ DE FIGVRIS CONSTRV-
CTIONIS.

¶ Figura quid sit.

FIGVRA (ut nomine ipso patet) est con-
formatio quædam remota a communi & pri-
mum se offerente loquendi ratione. Vel, Fi-
gura est arte aliqua nouata forma dicendi. Sunt qui
& hoc modo diffiniunt. Figura est uitium cum ra-
tione, necessitatis ornatusq; gratia permissum. Quæ
tamen figure diffinitio ab eruditis scire non recipi-
tur, ut quibus uitium cum ratione dictum uideatur,
quasi dicas quempiam cum ratione insanire. Sed
distant hæ duæ locutiones. Siquidem uitium cum ra-
tione, qui figuram ita diffiniunt, accipere uolunt,
ut tale in oratione uitium intelligatur figura, quod
facile excusari possit: uidelicet ut uitium quidem figu-
ra eatenus dicatur, quatenus contra regulas artis
per ipsam quicq; committatur: cum ratione uero,
& non temere committatur, utpote quod (ut dictum
est) excusari facile possit, idq; tum per ornatum.
quem adfert, modo ratiõ eius usus sit: tum per ne-
cessitatem. Quippe q; poetas metri necessitas sæpe
excusat, ut auctor est Quintilianus. Proindeq; cur
uitium cum ratione ab illis figura hoc loco dicta sit,
nolim usq; adeo mireris candidè lector. Quando qui-
dem & humanis corporibus (auctore etiam Cicero

DE FIGVRIS

ne) uitia quædam nonnunquã adnascuntur: quæ
 tamen nõ ipsa corpora deturpant siue dehonestant,
 quin potius contra, ea ipsa iucundiora aspectu &
 plausibilia reddunt. Sic enim ille lib. primo de
 natura deorum. Deinde nobis (inquit) qui conce-
 dentibus philosophis antiquis, adolescentibus dele-
 ctamur: etiam uitia sæpe iucunda sunt. Neuis
 in articulo pueri delectat Alcæum. At est corporis
 macula neuus. Illi tamen hoc lumen uidebatur. Si-
 mile quid habes apud Plutarchum in uita Alcibiadis.
 Porro autem cum figuræ apud Grammaticos non
 unius generis sint: nos hic de figuris dumtaxat con-
 structionis agemus: quæ sunt numero octo. Appo-
 sitio, Euocatio, Prolepsis, Syllepsis, Zeugma,
 Synthesis, Synecdoche, & Anriptosis. Additur a
 quibusdam Anastrophe, figura qua. Cor. Tacit-
 us subinde utitur, poetis cum primis amica, imo
 & nonnunquam necessaria. At nunc etiam prius-
 quam institutum hoc nostrum prosequamur, illud
 obiter præmonendum duxi hoc loco, q. Euocationẽ
 inter constructionis figuras, ut nouam & inaudi-
 tam ueteribus tũ græcorum tum latinorum, solum
 a recentioribus excogitatam figuram non solum non
 recipit neq; admittit, sed & hoc ipsum constanter
 asserit. Linaccer uir natione Anglus, professione
 medicus, utriusq; linguæ peritissimus, motus nimirũ
 hac ratione q. in huiusmodi locutionibus, ego Hen-
 ricus lego. Tu Phillippus ambulas, ens participi-

CONSTRUCTIONIS.

am subauditur, quod deinde resoluatur in suum
 uerbum cum pronomine qui, hoc modo. Ego ens
 Henricus lego, id est, Ego qui sum Henricus lego.
 Tu ens Philippus ambulas. Hoc est, tu qui es
 Philippus, ambulas. Atque ita uerbum tum lego,
 tum ambulas suo redditur nominatiuo, alterum
 primæ, alterum personæ secundæ. Id quod & in
 alijs huiuscemodi locutionibus similiter fieri con-
 stat, obseruata tantummodo & generis & nume-
 ri ratione atq; differentia tum in pronomine tum in
 ipso participio. ¶ De Appositione.

Appositio est constructio duorum nominum sub-
 stantiuorum in eodem casu, absq; coniunctione me-
 dia. Additur a quibusdam, quorum alterum decla-
 rat alterum, ut Carolus imperator. Georgius dux.
 Henricus comes. Animal homo. Vergi. in primo
 Geor. Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent.
 Idem i sexto Aeneidos. Proximus ille Phocas Troia-
 ne gloria gentis. Vsus est ea & Iuuenalis satyra
 prima, de gula inibi loquens, quæ sibi totos Ponit
 apros animal propter conuiuia natum.

¶ De Euocatione.

Euocatio est reductio tertiæ personæ ad primam
 uel secundam, hoc est oratio, in qua prima uel se-
 cunda persona euocat tertiam, ut ego Henricus le-
 go. Tu Philippus ambulas. Nos pueri ludimus.
 Vos patres interim curam nostri geritis. Qui hanc

DE EIGVRIS

docent, duplicem eam faciunt, explicitam & implicitam. Explicitam, ut ego Priscianus scribo. Implicitam, ut Priscianus scribo. Hac posteriori usum uolunt ijdem Vergilium Ecloga pri. cum dixit. Quo sepe solemus Pastores ouium teneros depellere foetus. Sed negat Linacer.

¶ De Prolepsis.

πρόληψις Prolepsis (quæ præsumptio latine dicitur) ea est: cum dicimus. Pueri ludunt, alter pila, alter trocho. Item, Aquilæ uolant, altera ad orientem, altera ad occidentem. Quod & ita dici potest. Aquilarum, altera deuolat a meridie, altera a septentrione. Affirmat utiq; illud ac plane approbat Priscia. lib. xvij. Sciendum est (inquit) q; in huiusmodi constructione diuiduorū, si per præsumptionem, id est πρόληψιν præponitur plurale uerbum ad utrumq; sequens, licet nominatiuum anteferre. Sin ad ea quæ diuiduntur, singulariter uerba consequantur, genitiuum oportet præponi pluralem. Singulariter (inquit) id est inter partes seorsim posita.

¶ De Syllepsis.

σύλληψις Syllepsis est, cum in oratione id quod dignius est, concipit minus dignum. Hæc a latinis conceptio dicitur. Fit autem per genera, & per personas. Per genera, cū masculinum concipit foemininum, ut Scipio & Lucretia pudici. Et si quando masculina

CONSTRUCTIONIS .

num aut fœmininum concipit neutrum: Masculinũ, neutrum . ut Bos & iumentum stant ad præsepe ligati, ut exemplo cuiusdam utar. Sed hic desideratur eius uiri authoritas. Fœmininum, neutrum , ut apud Lucauum in primo Pharsaliæ . Mensurãq; iuris uis erat: hinc leges & plebiscita coactæ . Sed & hic sunt, qui putent eum locum corrupte legi, nempe coactæ pro coacta. At contra plerumq; accidit, ut neutrum nunc masculinum, nunc fœmininum concipiat: & masculinum item & fœmininum admittant adiectiuum plurale generis neutri præsertim, cum hæc genera nominum sunt res inanimatas significantium . Hinc dicimus ignis & aqua sunt contraria . Vergi . Ecloga quinta . Atq; deos atq; astra uocat crudelia mater . Per personas, cum prima concipit secundam, ut ego et tu legimus: Aut tertiam, ut ego & Philippus ludimus: Aut cum secunda concipit tertiam, ut tu & Philippus cantatis . Fit nonnunquam & per casus, ut apud Virgi . in primo Aeneidos . Remo cum fratre Quirinus iura dabunt . Verũ id poeticum magis est q̃ oratorium . Ergo Remo cum fratre Quirinus, id est, Romulus & Remus eius frater, siue Romulus & Remus fratres . Et hætenus quidem Syllepsis implicita est . Implicita autem per genus est, cum demonstratis duobus mare & fœmina, dicimus . Vterq; bonus est: & ambo iusti sunt .

DE FIGVRIS

¶ De Zeugmate .

Ζεύγμα Zeugma, quam Priscianus adiunctionem appellat: tum fieri dicitur, cum plures sensus uno uerbo clauduntur. Vel, cum ad unum uerbum plures sententia referuntur. Id autem tribus accidit modis. Aut uerbo præposito, hoc est in principio orationis posito: & uocatur protozeugma, ut scribo ego & tu, Virgi. Ecloga pri. Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis. Aut uerbo postposito, Id est in fine orationis posito. Idem Ecloga quinta. Nihil hic nisi carmina desunt. Et in primo Aeneidos. Hic illius arma, hic currus fuit. Et Horatius in Epistola ad Celsum Albinonantem. Ut tu fortunam, sic nos te Celse feremus. Idem in arte. Tu quid ego & populus mecum desideret, audi. Unde & hysterozeugma dicitur. Aut uerbo in medio orationis posito. ut Hebræi sunt & ego. Virgi. Ecloga septima, Caper tibi saluus & hœdi: & uocatur mesozeugma.

¶ De Synthesi.

Σύνθεσις Synthesis est, cum uerbum uel nomen adiectiuum uoce quidem discordat cum eo cui redditur, significatione autem concordat, ut populus clamant. Turba ruunt. Vergili. in primo Aeneidos. pars in frustra secant. Idem Ecloga tertia. Triste lupus stabulis. Notatum est autem & illud a Prisci. lib. xvij. Cum omnis (inquit) constructio ad uocem referenda sit, nonnunquam tamen ad sensum redditur.

CONSTRUCTIONIS.

¶ De Synecdoche.

Synecdoche est, cum proprietates partis attribui-
tur toti, ut homo albus dentes. Vergili. in primo
Aeneidos. Nuda genu. Item in eodem. Os hume-
rosq; deo similis. Fit autem et per uerba. Vt doleo
caput, quod & dolet mihi caput dicimus. Vergi.
in pri. Aeneidos. Expleri mentem nequit, de Dido
ne dixit. Fit & per partiā, ut ibidem idē author.
Oculos suffusa nitentes: & nodoq; sinus collecta
fluentes. Cuiusmodi sane locutiones exponi sepe so-
lent per partiā habens. ut os humerosq; deo
similis, id est, habens os deo simile, & humeros
item deo similes. De Aenea enim loquitur. Sic al-
bus dentes quippiā dicitur. Id est habēs albos dentes.

συνεκδοχή

¶ De Antiptōsi.

Antiptōsis est, cum casus pro casu ponitur, id
quod nomen ipsum declarat, ut apud Vergi. in pri.
Aeneidos. Urbem, quam statuo, uestra est. Hic ur-
bem pro urbs dixit: & apud Terentium. populo
ut placerent, quas seisset fabulas. fabulas pro fa-
bula dictum est. Ceterum hæc, ut & proxime su-
perior poetis q̄ oratoribus magis familiares sunt.

ἀντιπῶσις

σῆς

¶ De Anastrophe.

Anastrophe a Diomede diffinitur inuersio dictio-
num contra bonum ordinem orationis. Vnde a Ver-
gili. dictum est in quinto Aenei. Transtra per &
remos. Est enim per transtra. Sic & ab eodem in
primo Aeneidos. Italiam contra, pro contra italiā.

ἀναστροφή

EPICEDION IOANNIS CAESARII
rij in humationem funeris Eberhardi inclyti sane et
generosi pueri uixdum adolescentis ex illustri &
præclara comitum & dominorum a Stolbergk &
Vuernigerode familia . Qui obiit mortem Anno a
partu uirginis Millesimo , quingentesimo , uigesimo
sexto , undecimo calendas Maij .

Quem formæ decus eximium , dum uita manebat :

Dum florens ætas iam prope puber erat .

Quem pudor ingenuus , frontisq; modestia præcox :

Et simul ornarunt stemmata clara patrum .

Hic iacet (heu miseram sortē) paruoq; sepulchro

Clauditur : & non est , qui fuit ille decor .

Sed ueluti dudum uiridi conspectus in horto

Flos tener atq; tenax , decidit ante diem .

O merito dilectæ puer , quis non tua fleret

Funera , cui saltem nomine notus eras ?

Te nobis subito crudelia fata tulerunt :

Et rapuit celeri mors uiolenta gradu .

Hoc ego dum carmen feci , & tibi triste dicaui :

Munere quo certe nil mihi maius erat .

Interea lachrymæ tepefacta per ora cadebant :

Delebatq; suas litera ducta notas .

Quid facerem tanto cordis mœrore grauatus :

Qui poteram manes non nisi flere tuos ?

Sed iam ex aduerso melioris gloria famæ

Nos consolatur , nosq; dolore leuat .

Scilicet

Scilicet ex omni cum sit nil parte beatum :

Sola tibi uictrix illa superstes erit .

Virtus quippe manet , quæ quantulacunq; sit : ultro

Ipsa animam sequitur , corpus ut umbra suum .

Accedit , q; apud superos tibi mansio certa

Obtigit , angelicos inter & ipsa choros .

Viue igitur fœlix , & gaude morte solutus .

Quæ tibi ut ortus eras , iam subeunda fuit .

Viue & cum Christo regna : tua dormiat in spe

Surrectura caro . Iamq; beate Vale .

¶ QUA VIA AD CIVILEM ,

quam uocât , sed interituram mox , ac proinde um-

bratilem fœlicitatem perueniatur ,

Iuuenalis satyra decima .

Monstro quod ipse tibi possis dare : semita certe

Tranquilla per uirtutem patet unica uita .

¶ QUA ITEM VIA AD COELE

stem perindeq; perpetuam & ueram fœlici-

tatem perueniatur , ex recentio-

ribus quispiam .

Quisquis es , ad summam , si uis uere esse beatus .

Vnica per Christum semita certa patet .

L

DE QVIBVSDAM FIGVRIS
dictionis, quæ greci σχήματα λέξεως
appellant.

CVM inter imprimendum ad calcem huius
Copusculi prope uentum esset, ac paginula
aliquot uacue omnino super fore alioqui ui-
derentur, nisi eius generis (quod genus sunt, quæ
in eodem ipso hætenus continentur) quippiam adij-
ceretur, quod paginulas illas impleret: itaq; ne non
et ille simul plene essent, placuit has subiectas
dictionis figuras uel præter institutum adijcere, idq;
tamen non sine causa: q; ipsæ nisi multo ante per-
ceptæ, in enarrandis poetis sæpenumero remorari
soleant studiosi illorum auditoris intelligentiam alio
properantis. Sunt autem hæ. Prosthesis. Aphere-
sis. Epenthesis. Syncope. Paragoge. Apocope:
quæ et his uersibus continentur.

Prosthesis apponit capiti, quod Apheresis aufert.
Syncopa de medio tollit, quod Epenthesis addit.
Aufert Apocope fini, quod dat Paragoge.

Adduntur his nunc etiam Parenthesis et Synec-
doche alia quidem illa a superiori: nempe locutionis
figura: non aliam ob causam, q̄ quæ dicta est.

¶ Prosthesis quid est?

Prosthesis est appositio ad principium dictionis

DE FIGVRIS.

litera uel syllaba. Litera, ut gnatus pro natus. Terentius in Andria. Eo pacto & gnati uitam, & cō filium meum cognosces, Gnati pro nati dixit. Syllaba, ut tetuli pro tuli. Sic idem in eadem comœdia, actu quarto. Nam pol si id scissem, nunquam huc pedem tetulisssem. Tetulisssem dixit pro tulisssem.

¶ Apharesis quid est?

Apharesis est ablatio de principio dictionis litera uel syllaba, contraria Prosthese. Litera, ut ruit pro eruit. Sic Vergi. in undecimo Aeneidos. ruet omnia late. Idem in. xi. & confusa ruebant Ossa foci. Ruebant pro eruebant: ut in priori exemplo, ruet pro eruet dixit. Syllaba, ut temnere pro con temnere. Idem in. vi. Aeneidos. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos. Sic & apud eundem fert pro aufert legitur Ecloga nona. Omnia fert etas, animum quoq̃.

¶ Epenthesis quid est?

Epenthesis est appositio ad medium dictionis litera uel syllaba. Litera, ut relligio pro religio. Sic Vergili. in secundo Aeneidos. Relligione patrum, dixit: & in primo Aeneidos. Relliquias Danaum: Relliquias pro Reliquias. Syllaba ut Mauors pro Mars. Idem in. viij. Semit medio in certamine Mauors. Et Ouidius. Sic ego, sic posita dixit mihi caspide Mauors.

Q VIBVSDAM .

¶ Syncope quid est ?

συνκοπή

Syncope est ablatio de medio dictionis literæ uel syllabæ, contraria Epenthesi . Literæ, ut audacter pro audaciter . Sic repostum pro repositum . Vergili . dixit in primo Aeneidos . manet alta mente repostum Iudicium paridis . Syllabæ, ut extincti pro extinctisti . Idem in quarto Aeneidos . Extincti te, meq; soror . Verba sunt Annæ ad Didonem sororem .

¶ Paragoge quid est ?

παράγω =
γῆ

Paragoge est appositio ad finem dictionis literæ uel syllabæ . Literæ, ut hostis pro hosti apud Plautum . Syllabæ, ut dicier pro dici . Persius satyra prima . At pulchrum est digito monstrari, & dicier hic est . Sic & Virgi . admittier orat, pro admitti dixit .

¶ Apocope quid est ?

ἀποκοπή

Apocope est ablatio a fine dictionis literæ uel syllabæ, Paragoge contraria . Literæ, ut peculi pro peculiij . Vergili . Ecloga prima . Nec cura peculi . Syllabæ, ut do pro domum . Sic Ennius dixit . Inq; suam do illud Homeri imitatus lib . iliados septimo . ἢ μέτερον δῶ . Vbi δῶ pro δῶμα ille dixit .

¶ Parenthesis quid est ?

παρέθεσις

Parenthesis est sensus alicuius ad medium orationis, antequam absoluat, interpositio . Vergili . in primo Aeneidos . Aeneas (neq; enim patrius cō

DE FIGVRIS

sistere mentem passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatē. Et Horatius lib. primo sermonum, satyra prima. Cætera de genere hoc (adco sunt multa) loquacem Delassare ualent Fabium.

¶ Synecdoche quid est?

¶ Synecdoche a Diomede diffinitur, dictio plus minusue pronuntians quæ significans. A Donato uero hoc modo. Synecdoche est significatio pleni intellectus capax, cū plus minusue pronuntiat. Hæc a Cicerone in dignitatibus intellectio interpre. Fit autem, cum uel a parte totum, uel a toto pars intelligitur. A parte totum. Vergili. Haud aliter puppesque tuæ, pubesque tuorum. A puppibus enim naues, a pube ipsos homines significat. A toto pars. Idem in primo Aeneidos. Ipsius ante oculos ingens a uertice pontus In puppim ferit. Hic enim non totum pelagus, quod nautam excusserit, sed partem siue pelagi siue ponti, id est fluctum intellexit. Sic et in .xij. Idem. fontemque ignemque ferebant. fontem pro aqua quæ ex ipso hauritur, posuit. Sic quoque in sexto. frigidus annus ab eo dictum est pro hyeme, quæ anni pars frigida est. Et hæctenus quidem de propositis figuris sit dictum satis. Reliquas quare tum apud Diomedem, tum apud Donatum: aut si Iuniores magis libet legere, apud Mosellanum, aut Desperterium.

ERRATVLA quaedam inter excudendum ob
seruata hęc sunt .

In litera . A .

Pagina quinta , linea tertia , curare

In litera . B .

Pagina octaua , linea tertia , supernexiue

Pagina decima tertia , linea tertia . *De misu*

In litera . C .

Pagina nona , linea tertia , his *et* ab his

Pagina decima , linea secūda . *¶ Quia puppin et.*

In litera . D .

Pagina decima , linea . xv . Reboo .

Pagina . xv . linea septima . Roma uenio .

In litera . E .

Pagina . xiiij . linea quarta , plurimos quidem

In litera . F .

Pagina quinta , linea . xij . Et hos duo .

Pagina xv . linea . xxv . uersus ex Horatio ita legē
endus est . Vt hęc trementi questus ore consistit
Insignibus raptis puer impube corpus .

In lit. . 4 . H .

Pagina sexta , linea . xiiij . Βαρυτοῦτ' ἀῖαμ

Pagina septima , linea prima . His poematis .

Item linea . xij . dilucide .

In litera . K .

Pagina septima linea . xxiiij . luceo Lucēs .

Pagina nona , linea . xxij . rarior .

Si qua alia usq̄ inter legendum occurrerint errata .
diligens lector facillime emendabit , præsertim in
accentibus duarum aut trium uocularum græciani-
carum ,

EXCVSSVM EST HOC OPVSCVLVM

apud Lypsiam haud incelebre Germaniæ

oppidum , per Nicolaum Fabrum

honestum eius oppidi auem .

Anno a natali Christi

Millesimo ,

Quingentesimo ,

Vigesimo septimo : decia-

mo calendas Octo-

bris .

N . 8 .

5015181